

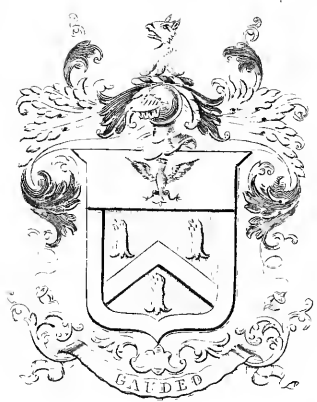

380

D.M.U.

W. 7

*W. H. ...
...
...*

**John Carter Brown
Library**
Brown University

4170

NS

004.
750

JKE

EN,

kenden

ars,

of

Publieks

rift voor

Geogenie

nieuwste

n ontdek-

vorming,

der aarde

ervlakte ;

bepaalde

ezochtste

n andere

gen ver-

MOLL,
scheidene

men kort

voor ieder

titelprent

2)

(380)

W. I.

W. I.

W. I.

W. I.

NIEUWSTE EN BELANGRIJKE

D R U K W E R K E N ,

welke dezer dagen bij de ondergeteekenden

Boek- en Landkaart-Handelaars,

te *Amsterdam*, zijn uitgegeven of

binnen korten tijd zullen uitge-

geven worden.

1) Van het, met de goedkeuring des geachten Publieks vereerd *Tijdschrift*, getiteld:

MAGAZIJN DER VOORWERELD, of *Tijdschrift* voor

de nieuwste voorvallen met betrekking tot de *Geogenie*

en *Geologie*; bevattende eene verzameling der nieuwste

en meest algemeen belangrijke meeningen en ontdek-

kingen nopens de vroegere, natuurkundige vorming,

verschillende gesteldheden en vervormingen der aarde

en hare daartuit ontstane tegenwoordige oppervlakte;

voor allerhande Lezers, stukswijze en bij onbepaalde

tusschenpozingen uitkomende; naar de uitgezochtste

stukken uit *BALLENSTEDT's Archiv d. Urwelt* en andere

nieuwe uit- of inlandsche schriften en bijdragen ver-

taald, verzameld en vermeerderd, door Dr. A. MOLL,

Geneesheer te Nijmegen en Lid van onderscheidene

in- en uitlandsche geleerde Genootschappen,

is thans verscheenen het IIde Stuk, hetwelk binnen kort door het IIIde Stuk zal gevolgd worden. Voor ieder Stuk is eene, de onderwerpen ophelderende, titelprent geplaatst.

2) Van het veelgelezen Tijdschrift :

NIEUWE REISVERHALEN, bevattende eene keur uit de nieuwste, met bijzondere goedkeuring vereerde, meest belangrijke en onderhoudende Reisbeschrijvingen, voor Lezers van allerlei aard, uit onderscheidene talen bijéengebragt, met platen, wordt thans dadelijk uitgegeven het IVde Stuk.

Het is reeds genoegzaam bekend, dat men hier de bloem der *nieuwste*, in het buitenland uitgekomenen, Reisbeschrijvingen, op Hollandschen grond overgebragt, bij elkanderen verzameld vindt, tot eene even teerrijke als onderhoudende lektuur.

Ieder Stuk prijkt met eene fraai uitgevoerde titelprent in aqua tinta manier.

Voor het voornoemde IVde Stuk ziet men eene afbeelding der stad *Napels*, terwijl men voor het, ter perse zijnde, Vde Stuk, de beeldtemis van *Ali*, Bassa van Janina, zal géplaatst zien.

Dit werk is ook verkrijgbaar onder den navolgende titel:

MAGAZYN DER NIEUWSTE EN MEEST BELANGRIJKE REISBESCHRIJVINGEN, tot nut en vermaak voor alle klassen van Lezers, uit de voortreffelijkste laatst uitgekomenen werken in alle talen, bijéénverzameld; bevattende: Tafereelen en narigten over den nieuwsten toestand der onderscheidene landen en volken der aarde, ten opzigte hunner burgerlijke en staatkundige betrekkingen, vorderingen en werkzaamheden in wetenschappen en schoone kunsten, in handel, landbouw, fabrieken en handwerken, voorts een getrouw overzigt van hun huisselijk leven, zeden en gewoonten, enz. Met ingevoegde beoordeelingen en aanmerkingen over deze onder-

wer-

werpen: *Eerste en Tweede Deel.* (Ieder deel bevat twee Stukken.)

- 3) DE NEGERSTAAT VAN HAYTI OF ST. DOMINGO, geschetst in zijne geschiedenis en in zijnen tegenwoordigen toestand; naar het Engelsch der *Quarterly Review*, en naar het Fransche geschrift des Negers, *Baron DE VASTEY*, Minister des gewezen Konings *CHRISTOPHE*. (*Henri I.*) Benevens een aahangsel van aardrijks- en geschiedkundige Ophelderingen. — *Met eene kaart van St. Domingo.*

Enkel de naam van het *Quarterly Review* dient hier reeds genoegzaam ter aanbeveling. Het geschrift des Negers, *Baron DE VASTEY*, is in Europa de grootste zeldzaamheid, als zijnde nimmer in den Boekhandel noch anderszins ten verkoop gekomen, daar hetzelfde op kosten van het Haytiaansche gouvernement, in de Hofboekdrukkerij van den Koning *CHRISTOPHE*, gedrukt is.

- 4) EUROPA EN AMERIKA, of de toekomstige betrekkingen der beschaafde wereld, door *C. F. VON SCHMIDT-PHISELDEK*; in het Nederduitsch vertaald door *T. OLIVIER-SCHILPEROORT*.

De naam dezes diepdenkenden wijsgeerigen staatsmans is genoegzaam beroemd in geheel Europa en zulks sedert, ten naastenbij, eene halve eeuw reeds. Als oude ooggetuige is hij dus in staat geweest sedert dezen langen tijd alles zelve te zien en, gedurende de geheele reeks van wereld-omwentelingen binnen dien tijd, in betrekking tot deze omwentelingen te onderzoeken en een allerrijpste oordeel daarover ter neer te stellen. Ook is dit zijn geschrift reeds in de Engelsche, Fransche, Deensche enz. taal vertaald.

- 5) GESLACHTKUNDIG JAARBOEKJE VOOR 1821, met geschiedkundige, statistieke en andere bijvoegselen,

Benevens 4 genealogische Tabellen van het Koninklijk Nederlandsch, Pruissisch en Keizerlijk Russisch Troon-
 geslacht, bevat hetzelfde eene even volledige als kort in
 één gedrongene genealogische geschiedenis aller Souve-
 reine Vorstenhuizen van Europa, van hun eerst ontstaan
 af. Tevens vindt men daarbij de *thans levende* leden
 derzelve tot het einde van het jaar 1820. — Voorts
 allerzorgvuldigst bewerkte chronologische en synchronis-
 tische Tafelen, almede voortlopende tot tegen het einde
 des laatst afgelopen jaars. Uitvoering, druk en papier
 zijn door de bevoegde beoordeelaars als allerkeurigst
 aanerkendt.

6) GRAAF OLIVIER DE HAUTEVILLE, of de ge-
 lukkige door dengdbetrachting, door CAROLINE PICH-
 LER, uit het Hoogduitsch. Met gegraveerde titel
 en vignet.

De naam van de, ook bij ons met roem bekende,
 Schrijfster dezes romans, achten wij tot deszelfs aanprij-
 zing toereikend te zijn.

In den loop des jaars 1820 zijn voorts bij ons uitge-
 geven en alomme verkrijgbaar gesteld:

7) BUENOS-AYRES, in een gedeelte zijner plaatse-
 lijke betrekkingen en omwentelings-geschiedenis, op-
 gehelderd door eene *Reis in de binnenlanden van*
RIO DE LA PLATA; naar het Engelsch, van ALEXAN-
 DER GILLESPIE.

8) VERTELLINGEN EN VERDICHTSELEN, uit het
 gebied van het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke,
 uit het Hoogduitsch van T. H. FRIEDRICH.

9) De ontdekte en thans zeer nabij zijnde verschijning
 van den persoonlijken ANTICHRIST; in het gemeen
 ook van den waren zin en de naderende vervulling
 van

van de Openbaring van Johannes, en van de verkondigingen der oude Profeten aangaande den laatsten tijd der wereld, door A. F. RÜHLE VON LILIENSTERN, uit het Hoogduitsch.

- 10) **KOOPMANS HANDBOEKJE**, bevattende eene korte en zakelijke beschrijving van den aard, oorsprong, vervoer, en het gebruik van onderscheidene waren in den koophandel voorkomende; door H. D. B. KAISER.
- 11) **SPROOKJESBOEK VOOR KINDEREN**, uit de nalatenschap van *Moeder de Gans*, bijéénverzameld en uitgegeven door de Gebroeders GRIMM, naar het Hoogduitsch, met platen.
- 12) **HET BESLUIT DES JAARS**, een Geschenk voor de beschaafde Jeugd, door J. H. CH. NONNE, Evangelie-Dienaar te Schwelm, naar het Hoogduitsch, met eene plaat.
- 13) **VERLEGENHEID EN LIST**, Blijspel, naar het Hoogduitsch van A. VON KOTZEBUE, door P. L.
- 14) **DE IJVERZUCHTIGE VROUW BEKEERD**, Blijspel, naar het Hoogduitsch van A. VON KOTZEBUE, door P. L.

Eerlang zal bij ons uitgegeven worden:

- 15) **OVER HET OORSPRONKELIJKE VOLK DER AARDE**, of het menschelijk Geslacht vóór ADAM, en deszelfs afstamming van één enkel menschenpaar; door D. AUG. HEINR. GELPKE, Hoogleeraar in de Wis- en Sterrekunde aan het Hertoglijke *Collegium Carolinum* en Leeraar aan het *Martineum* te *Brunswijk*, uit het Hoogduitsch vertaald, door Dr. A. MOLL, te *Nijmegen*.

De genoezaam bekende geleerde Schrijver, laat ons hier

hier de menschen der vóórwereld zien, als stamvaders van het menschengeslacht, naar een ten eenemaal verrassend en nieuw denkbeeld. Verdere ophelderingen over den belangrijken inhoud, vindt men in het hier boven opgegeven IIde Stuk van het MAGAZIJN DER VÓÓRWERELD.

16) Onderzoek omtrent het Leerstuk der DRIEËNHEID, door V. D. M. CHRISTIANUS. (Niet vertaald.)

Voorts hebben wij vertalingen ter perse van:

17) *Die Urwelt und das Alterthum erläutert durch die Naturkunde, von H. F. LINK, Professor der Arzneikunde zu Berlin, Director des Botanischen Gartens, und Mitglied der Akademie der Wissenschaften daselbst wie auch anderer Gelehrten Gesellschaften.*

Hetwelk eerst in dit loopende jaar 1821 in Duitschland is verschenen. Men vindt hier in de eerste plaats een hoogstbelangrijk tafereel der Vóórwereld, geschetst met eene allerkundigste en allervaardigste meesterhand, en zulks naar de allernieuwste ontdekkingen in de *Geologie*, tot op den dag der uitgave des werks toe. Men heeft hier dus, als het ware, het kort begrip van alle de nieuwste bekend geworden daadzaken, leerstellingen, hypothesen enz. in het geheele uitgestrekte veld dezer wetenschap, in een beknopt bestek bijeen.

Op dit tafereel der Vóórwereld volgen verscheidene bijzondere Verhandelingen over zulke hoogst gewigtige voorwerpen der *tegenwoordige wereld*, van de allervroegste tijden van haren *ouderdom* af, welke haar juist die gedaante gegeven hebben, waarin wij haar thans voor ons zien. Hierdoor ontstaat bij den denkenden Lezer eene geheel nieuwe, allertreffendste vergelijking en tegen elkan- der overstelling der laatste aarde met de *tegenwoordige*, en zij wordt zoo veel te meer treffend en onderhoudend, daar

daar de geleerde schrijver de Vóórwereld aan ons doet zien, zonder het Menschengeslacht, onder het uitsluitend beheer der natuur, en de tegenwoordige wereld daarentegen bevolkt van den Mensch, die haar naar zijne grillige begrippen eene zoo zonderlinge, overal de natuur tegenstrévende, gedaante gegeven heeft.

Ook van dit uitmuntend werk vindt men eene nadere ontleding in ons reeds hier boven aangehaald *Mag. der Vóórwereld of Geologie*, IIde Stuk.

De vertaling van dit geschrift des Heeren LINK, gevloeid uit de werkzame pen van den geleerden Heer Dr. MOLL, zal binnen de eerste paar maanden door ons uitgegeven worden.

- 18) *Die neue oder die jetzige Welt; ein Gegenstück zur Urwelt, von J. G. J. BALLENSTEDT, Evangel. prediger zu Pabstorf, u. s. w.*

Een nauwelijks in Duitschland uitgekomen werk, de schrijver waarvan reeds over genoegzaam bij het Hollandsch Publiek bekend is, door de vertaling zijner VÓORWERELD, (*Urwelt*) en des Isten Stuks zijns MAGAZIJS VÓOR DE VÓORWERELD (*Archiv d. Ulwert*), beiden door de bekwame pen van den kundigen Heer Dr. MOLL; gelijk verder door de, allezins gegronde, scherpe beoordeelingen van eenige Hollandsche Recensenten, wegens menigvuldige heterodoxe leerstellingen in deze zijne werken. Tot dergelijke beoordeelingen zullen dezelve nog veel meer aanleiding vinden in deze zijne *Nieuwe wereld*. Zulks heeft ons echter geenzins van eene uitgave derzelve in onze vaderlandsche taal afgeschrikt. Een Publiek, gelijk het vaderlandsche, bij hetwelk Godsdienst en Zedelijkheid sedert eeuwen herwaarts, als het ware, met deszelfs natuur ineengegroeid en versmolten zijn, zal hierdoor in zijne aloude eerwaardige grondbeginselen niet geschokt worden. De Uitgevers vleijen zich dat onze Letter-

reg-

regters de Hollandsche uitgave van dit nieuwe geschrift van den Heer BALLESTEDT uit dit oogpunt beschouwen mogen. Ook van dit hoogst onderhoudend werk zal de Hollandsche vertaling, welke de Heer Dr. MOLL almede wel heeft willen op zich nemen, zoo spoedig mogelijk, immers binnen de eerste paar maanden, plaats hebben.

Ook zal eerlang bij ons in het licht komen:

19) Merkwaardigheden uit het leven van HARDY VAUX, of Geschiedenis van eenen tweemaal naar BOTANIC-BAY gebannen Misdadiger, door hem zelve beschreven.

Zoo als ook eene vertaling van:

20) HELIODOR, *des Jünglings Lehrjare*, von Dr. G. FRIEDRICH, *Verfasser der Serena*, u. s. w.

De Wed. G. A. DIEDERICHS
EN ZOON.

Amsterdam;
April, 1821.

DE
NEGERSTAAT
VAN
HAYTI
OF
SINT DOMINGO.

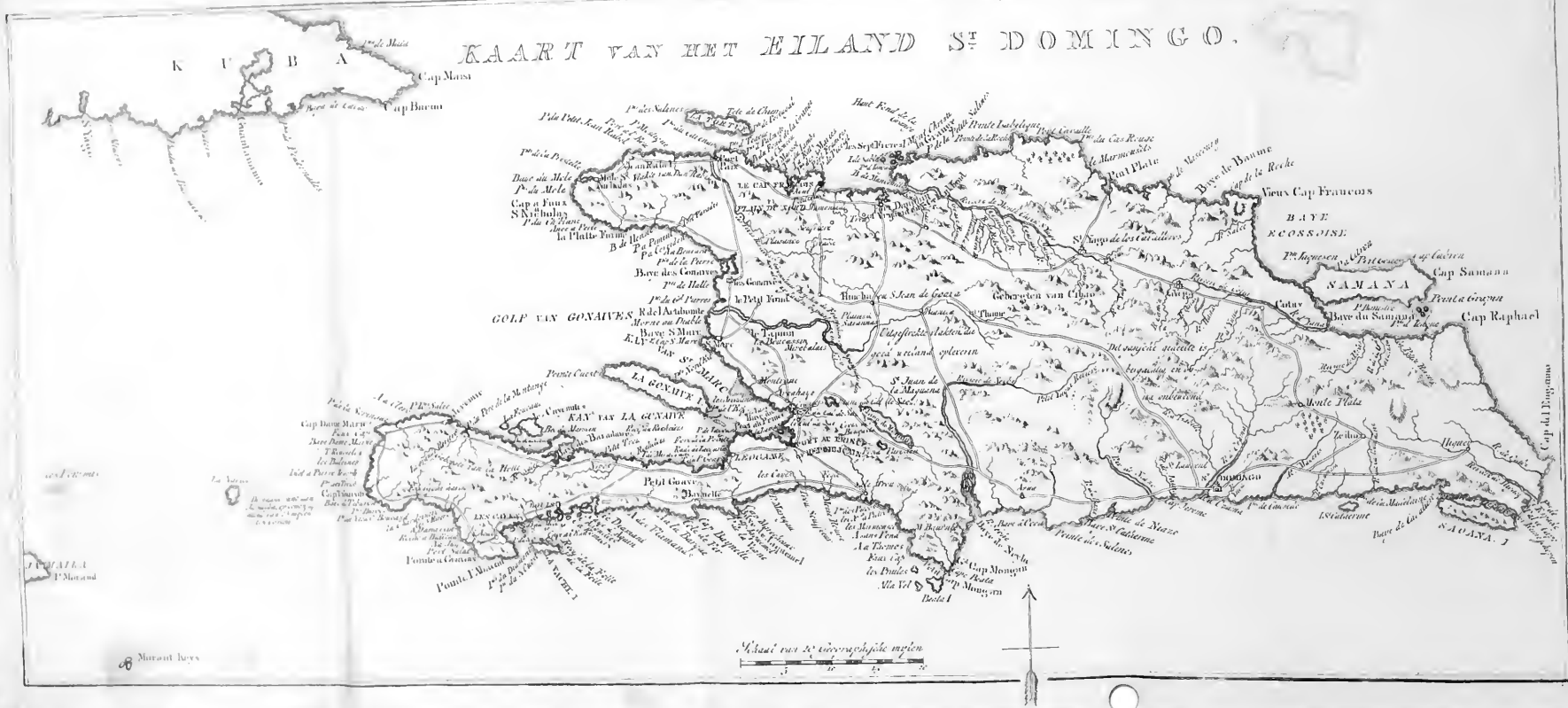
THE

RECORDS

OF THE

PRICE

KAART VAN HET EILAND ST DOMINGO.

66 Murant beyes

Maat van 20 geografische mijlen

5 2612 48674
van 9 maart 184 4170

1378

DE
NEGERSTAAT

VAN

HAYTI OF SINT DOMINGO,

geschetst in zijne geschiedenis
en
in zijnen tegenwoordigen toestand;
naar het Engelsche der

QUARTERLY REVIEW;

en

naar het Fransche geschrift des Negers;

BARON DE VASTEY,

Minister des gewezen Konings CHRISTOPHE
(HENRI I.)

benevens een

AANHANGSEL

VAN

Aardrijks- en Geschiedkundige Ophelderingen.

Met eene kaart van *St. Domingo.*

TE AMSTERDAM, BIJ

De Wed. G. A. DIEDERICHS EN ZOON.

1821.

DE
NEGERSTADT

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
155 WEST 44TH STREET
NEW YORK

1853

NEW YORK

I N L E I D I N G.

(Uit het Hoogduitsch handschrift van een
letterkundigen liefhebber vertaald.)

Het eiland *Hayti* (*St. Domingo*) schijnt door het noodlot bestemd te zijn, om der Menschheid herhaalde reizen, in de verwonderenswaardigste, meest verrassendste en al de beschouwingen onzer *speculative* wijsgeeren beschamende, gestalten en verschijningen, ten tooneele te doen treden. Vergeefs zoude men soortgelijke in de geschiedenis der wereld, of in de overige gedeelten der aarde zoeken.

Eenige tijd na deszelfs ontdekking, door den grooten COLUMBUS, na dat de Europesche tijgers, die het zelve veroverd en de oorspronkelijke bewoners vermoord hadden, geen voorraad genoeg van hunnen afgod het goud, ter stilling van hunne razende begeerte vinden konden, lieten zij dit vruchtbaarst aller *Antillische* - Eilanden aan zijn eigen noodlot over. Hetzelve was, ondertusschen, toevallig, door hunne mislukte nederlatingen, met rundvee bevolkt geworden, zoodat

VI. D I N L E I D I N G.

hetzelve in ontelbare kudden op het eiland zworft. Plotselijk zetteden zich eenige hoopen van gelukzoekers aldaar neder, die door het woeden der staatkundige stormen uit hun vaderland waren verdreven. Zij waren uit den schoot van eene der meest beschaafde natiën van *Europa*, namelijk de Fransche, voortgesproten, en traden in het door menschen verlaten *Hayti* aan land, en, gelijk aan gene door de tooverroede van *CIRCE* in wilde dieren veranderde reisgenooten van *ULIJSSES*, werden deze avonturiers der latere tijden, in verscheurende dieren veranderd, die slechts de uitwendige gestalte met de menschen gemeen hadden. Zij vielen, gelijk de *Hijenas* in de oogenblikken des hongers en der bloedige roofzucht tot de jacht vereenigd, op de ontelbare wilde kudden aan. Zij velden dezelve neder, scheurden ze nog levend de mergbeenderen uit het ligchaam, verbrijzelden die en zogen er de nog levenswarme, rookende merg met een verschrikkelijk gebruik uit. Dieper kan toch de mensch in den verwilderden toestand niet zinken. Zelfs waren vrouwen en kinderen buiten staat geweest, deze der beschaving ontsnapte wilden op *St. Domingo*, door het zacht huisselijk gevoel van echtgenoot en vader tot de mensche-

sche-

schelijkheid terug te brengen. Zoo waren de hoogberoemde *Boukaniers*, gelijk men dezelve noemde, van beschaafde menschen in de afschuwelijkste wilden veranderd. Ziet hier dan de eerste dier verbazende verschijningen in de natuur van den zedelijken mensch op *St. Domingo*; doch deze verschijning zou de tweede helpen voortbrengen. — De Spanjaarden begonnen in hun zuidelijk gedeelte schroomvallig te worden voor hunne naburen, die even als zij aan moorden en bloedvergieten gewoon waren. Buiten staat deze schrikbarende vijanden te slagten, gelijk zulks door hen jaren te voren met een millioen schuldellooze inboorlingen gedaan was, kwamen zij op eenen nieuwen bloeddorstigen inval, om de *Boukaniers* van hun eenigst middel van levens onderhoud, de kudden van wilde stieren namelijk, te berooven, zoodat zij eene schier ontelbare menigte dezer in onschuld weidende dieren deden omkomen, en zulks met dezelfde koelbloedigheid waarmede zij weleer zoo vele menschen deden omkomen. Men zoude bijna kunnen zeggen, dat deze dierenmoord nog onvergeeflijker dan die der menschen ware. Dezen toch stelden de moordenaars in hunne dweeppzieke woede zich als doodschuldig voor, dewijl zij niet gedoopt waren noch aan JESUS CHRISTUS geloofden; dit niet

VIII I N L E I D I N G.

gedoopt zijn en niet gelooven kon hen geenszins tot eene misdaad worden toegerekend, zij konden de arme Amerikanen toch nog wel in den naam des Hemels slagten, de arme stieren daarentegen zullen zij wel in dien van alle duivelen der helle, en op derzelve inblazing hebben omgebragt. De bloedhonden van *Boukaniers* op deze wijze door de Spaansche bloedhonden van hun onderhoud beroofd, moesten door honger gedwongen naar eene andere levenswijze omzien. Om dien zelfden tijd hadden zich op het naburig eiland *Tortuga* of *la Tortue* eenige andere gelukzoekers, Engelschen van geboorte, nedergezet en zich uit deze hoogst geschikte verzamelen wapenplaats aan het zeerooven begeben. Nooit konden spitsbroeders door het toeval beter bijeen gebragt worden, dan deze beide hoopen van avonturiers zich hier onder elkander vermengden. Alle nationale wangunst werd hier vergeten. Hun nieuw vaderland was de onmetelijke oceaan; hunne staatsregeling bestond slechts uit twee woorden: roof en bloed; waarbij zich eene onbetembare zucht naar eene losbandige vrijheid en eene hersenschimmige gelijkheid voegde. Hunne geheele wet was het bevel aan hun opperhoofd in tijd van gevaar, en de onveranderlijke heilige orde

bij

bij het verdeelen der geroofde goederen, zij leerden der verbaasde wereld, hoe ver, hoe ongeloofbaar ver de mensch het in stoutmoedigheid, dapperheid, verachting van gevaren, standvastigheid in het ongeluk, hinderpalen en ontberingen brengen kan. Wanneer men de ontwijfelbaar ware geschiedenissen hunner ondernemingen leest, verbeeldt men zich de heldenzangen van HOMERUS of de lotgevallen der kampvechters uit den ouden riddertijd te lezen, en ziet daar, alles is slechts eene geschiedkundige waarheid, welke aan geene de minste twijfeling onderworpen is. Nu eens ziet men hoe zij met hunne kleine, van geschut onvoorziene vaartuigen, vijandelijke groote schepen enteren; dan met een vaartuig waarop zich maar weinig kanonnen bevinden, dwars door een Spaansch vlootdeel stevenen, het zwaar geschut doen zwijgen en de zeekasteelen tot eene vuige vlugt noodzaken; hoe zij een andermaal van hun klein *Tortuga* alle Spaansche steden en vestingen, niet slechts langs de naburige golf van *Mexico*, maar zelfs die in de stille Zuid zee, doen sidderen, op brandschatting stellen, veroveren, plunderen en verwoesten, en dit alles met eene hand vol volks, en van een paar schepen en een of twee kanonnen voorzien, terwijl zij bij alle deze hunne onder-

X I N L E I D I N G

nemingen voorzigtigheid, moed en eene voorbeeldelooze onverschrokkenheid aan den dag legden. De moeilijkste aftogten wisten zij met het naauwkeurigste overleg te bewerkstelligen. Dit alles lezende gevoelt men zich door deze roemrijke daden getroffen; doch wordt al spoedig uit dien aangename droom opgewekt, door het denkbeeld, dat alle deze verrigtingen niets dan roof bedoelden. Deze was de tweede verbazende rol in welke het noodlot de menschheid op *St. Domingo* het tooneel deed betreden, en nimmer heeft men, vroeger of later, eene gelijksoortige gezien.

Hoe wonderbaar het ondertusschen ook schijnen moge, eerst een aantal beschaafde Europeanen in wilden verkeerd te zien, en vervolgens door zaamgerotte zeeroovers de grootste heldendaden te zien verrigten, komt zulks echter in geene de minste vergelijking, bij het geen wij, gedurende de laatste dertig jaren, op het zelfde *St. Domingo* gezien hebben.

Frankrijk was in Ao. 1667 in het bezit van het noord- en zuidwestelijk gedeelte van *St. Domingo* gesteld, en voerde aldaar de *Cultuur* van de meest gewone West-Indische han-

handels producten, als zuiker, koffij, enz. in; tot welk einde er eene groote menigte negers uit *Afrika* werden ingevoerd, welker getal in 1790, kort voor het uitbarsten der Fransche *revolutie*, tot op 400,000 zielen gestegen was, terwijl dat der blanken slechts 125,000 bedroeg. — Tot dus ver hadden de planters, zoo uit deze als andere Europesche volkplantingen, ons, met eene standvastige onbeschamdheid, verzekerd, dat deze negers geene regte menschen, maar wel eene soort van dieren, waren, die in hunne uitwendige gestalte naar menschen geleken. Wij Europeanen geloofden zulks, terwijl wij onze kop koffij met zuiker dronken. Deze zoete tooverdrank overtuigde ons, dat de planters wel gelijk konden hebben, want, zoo redeneerden wij hoogst menschlievend er over, indien dit negervee niet bestond, zouden wij, ongetwijfeld, dit genot moeten ontberen. Men weet hoe krachtvol deze bewijzen zijn, die onmiddelaar onze eigenliefde streelen. Wij waren hier dus onpartijdige regters in den volsten zin des woords te heeten. Even zulke waren ook de planters, die bij hun zelve dit besluit opmaakten: « Zijn de negers geen vee, dan « zouden wij nooit spoedig rijk kunnen worden.» Deze gecombineerde regtbank van ge-

XII I N L E I D I N G.

gezworenen deed dus de bepaalde uitspraak :
« Vee! de negers zijn niets dan eene soort
« van vee.» De bewijzen hier van worden
niet gevorderd. De planters en de door
eigenliefde aangespoorde koffijdrinkers in
Europa, zouden zonder twijfel vrij verlegen
zijn geweest, wanneer zij genoodzaakt waren
geworden dezelve bij te brengen. — Onder-
tusschen, wat gebeurt er! — Op eenmaal
worden hunne voorraadkamers van bewijzen
voor deze belangrijke waarheid geopend, door
eene soort van bondgenoot, die zij nim-
mer hadden kunnen verwachten. Deze was
eene zekere wijsgeerige geleerde sekte uit bo-
vennatuurkundige sentimenteelen zamengesteld,
die in hunne aanvallen van geestverrukking
waanden, dat zij de plannen der Godheid met
hare schepsels doorgrond hadden. Tot dit plan
vermeenden zij ook te behooren de rangorde
welke in al het geschapene, als ware het eene
zamenhangende keten, bestond. In deze keten
nu, bemerkten zij, dat er tusschen den *Orang*
Outang en den mensch eene schakel ontbrak.
Zij bedachten zich hier niet lang over; zij hiel-
pen zich en der Godheid even zoo zinrijk als
menschlievend uit deze verlegenheid. De neger
werd door hen als eene schakel in de keten
tusschen den mensch en den eersten der apen
ge-

I N L E I D I N G. XIII

geplaatst. In dit gevoelen werden zij nog versterkt door de kunst van eenen der grootste ontleedkundigen in *Duitschland* die, door middel van zijn onderzoek omtrent den inwendigen toestand van het ligchaam eenes negers, dezelfde bijzonderheid ontdekte, welke te voren reeds aan de dweepers, bij hunnen togt naar den Hemel was geopenbaard, dat de neger, namelijk geen mensch was gelijk wij, maar slechts als eene soort van halfmensch moest beschouwd worden. "Nooit, voorwaar, heeft de wereld eene klugtigere *coalitie* en overeenstemming van gevoelens gezien, dan die van den planter op zijne zuikervelden en koffij plantaadjen, met den hooggeleerden wijsgeerigen onderzoeker der Hemelsche Raadsbesluiten; nooit eene afschuwelijker overeenstemming dan die van den planter, die met zijnen geesel onbarmhartig den rug des armen negers verscheurt, met den grooten ontleedkundigen die met zijn ontleedmes het binnenste van het ligchaam diens onlukkigen onderzoekt. Nooit heeft men eene ijsselijker uitspraak gehoord, dan toen deze onnatuurlijk gecombineerde regtbank van planters en *Ultra* - wijsgeeren, eenstemmig verklaarde: « Neen, de neger is geen mensch « gelijk wij, hij is slechts een dier, of hoogstens half dier, half mensch!" Uit deze
uit-

XIV I N L E I D I N G.

uitspraak deed zich het slot van zelve op:
« De neger is derhalve tot geene groote
« vorderingen in kunsten en wetenschappen,
« tot geene groote menschelijke onderneming,
« het zij in het staatsbestuur, het zij in den
« oorlog, geschikt, waartoe wij bij uitsluiting
« bekwaam gemaakt en door de Godheid
« bevoorregt.»

De ongelukkige neger was derhalve van alle menschelijke hoedanigheden vervallen verklaard en alles vereenigde zich, hem van de menschelijke natuur te berooven en met het redelooze vee gelijk te stellen. Zijn natuurlijke aanleg ter ontwikkeling zijner zielsvermogens werd met geweld onderdrukt. Zijne eigene landslieden verkochten hem in dezen toestand van schijnbare onwetendheid aan de Europeanen. Deze stelden nog sterker middelen te werk om alle menschelijke aandoeningen uit hem te verdrijven. Twee derde gedeelten van den dag moet hij boven zijn vermogen arbeiden, terwijl gedurende het ander derde gedeelte zijnen rug, tot tijdkorting van zijnen gebied, bloedend geseseld wordt. Hoe was het nu mogelijk dat in soortgelijke mishandelde schepsels die denkbeelden konden ontstaan, die onder de Eu-

ropeanen, bij het genot van vrijheid en van eene beschaafde opvoeding zulk (eene verba-zende hoogte bereikt hebben? De *theorie* zegt: « dat is onmogelijk! De zielsvermogens « van den neger al wordt hij ook onder de « menschen gerekend, moesten noodzakelijk « verstikt worden en voor altijd verloren « gaan.” Verder bewijzen onze geleerden ons de onmogelijkheid, dat de mensch zonder opvoeding tot iets uitstekends in staat zoude zijn. Na al deze *theoretische* vooroordeelen, was het derhalve eene uitgemaakte ontwijfelbare waarheid, van welke de geleerden zoowel als de planters zich overtuigd hielden: « De neger is niets dan « een dier; hoogstens half mensch, half dier, « op zijn hoogst een tot dier ontaard mensch, « hetwelk alle menschelijke hoedanigheden en « zielsvermogens onherstelbaar verloren heeft.”

Zoo nietig vertoonde zich de neger voor de oogen van den Europeaan, die door zijne waanwijsheid verblind was. Thans brak de vulkaan der Fransche *revolutie* uit. Zij sloeg ook tot *St. Domingo* over, hare vlammen ontstaken ook den geest van den negerslaaf. Gelijk de feniks schooner dan ooit uit de vlam verrijst, zœ trad ook de neger uit de vlammen der om-

XVI I N L E I D I N G.

omwenteling op *St. Domingo* te voorschijn ; als een mensch trad hij voort, als een mensch vol geest en kracht. De staat- en krijgskunde, die door de Europeanen niet dan met moeite geleerd worden, oefende hij van den eersten oogenblik zijner wedergeboorte, als daarin bijzonder ervaren, uit. In minder dan twintig jaren vestigde hij staten, gelijk aan die in Europa, welke het moeijelijk werk van tien eeuwen zijn, en verdedigde, versterkte en verzekerde deze staten tegen onoverwinnlijk gewaande Europesche legers, met eene krijgskunde en dapperheid, gelijk aan die waar op deze legers zich, boven alle andere Europesche heirmagten, oordeelden te kunnen beroemen. Toen verdwenen alle de schoone *theorien* der hoogwijze Europeanen in damp en rook. Verwonderd en beschaamd stond het scharander oud *Europa*, want hetzelfde had in deze verandering der negers de derde der wonderbare verschijningen in de zedelijke menschheid gezien, tot welker schouwplaats het noodlot *St. Domingo* bestemd had. En deze derde wonderbare verschijning was, ongetwijfeld, de grootste van allen.

Geen wonder derhalve, dat zedert de oogen van geheel *Europa* op *St. Domingo* gevestigd

tigd waren. De eene verbazende gebeurtenis, door de kracht en de grootheid der Negers voortgebracht, volgde schielijk de andere op. De eene groote man verhief zich plotselijk na den anderen uit den boezem van dit dwaasselijk miskend negervolk. Elk hunner vertoonde zich in eene andere meer en meer versijnde gedaante, wat de beoefening der staatkunde en die van den oorlog betrof. Onder deze groote mannen muntte bijzonder uit dezelfde CHRISTOPHE, onder den naam van HENDRIK I., koning van *Hayti*, die voor eenige maanden zijn leven en zijne regering bloedig besloot. Zonder eene beschaafde opvoeding genoten, maar na de helft zijus levens, in slavernij doorgebracht te hebben; maakt hij zich plotselijk van het hoogst gezag in den staat meester, bevestigt het aanzijn en het duurzaam behoud van zijn rijk, en neemt nu het edel besluit, om, zijne onderdanen tot den hoogsten trap van Europeche beschaving te verheffen. Dan, hoe edel dit oogmerk was, des te afschuwelijker waren de middelen van welke hij zich bediende om hetzelve te bereiken. Men heeft misschien nooit zoo veel geestdrift voor het goede, en zoo veel koelbloedige wreedheid, om dit goede tot stand te brengen, in eenen persoon vereenigd

nigd gezien. In dit opzigt is CHRISTOPHE misschien de eenigste en zonder weergâ in de geschiedenis, en hier uit kan men dus zeer natuurlijk de tegenstrijdige oordeelen der tijdgenooten over zijn karakter en over zijne regering verklaren. Sommige prezen hem als den schrandersten Regent, en hadden gelijk; de anderen brandmerkten hem als den bloedorstigsten dwingeland — en hadden ook niet minder gelijk.

Niets is natuurlijker dan dat, bij gelegenheid van den ondergang dezès zoo hoogst merkwaardigen mans en der ineensmelting van zijn kortstondig koningrijk, met den anderen Republikeinschen neger- of mulatten staat van *Hayti*, de nieuwsgierigheid des publieks een nieuw, indien mogelijk nog verhoogd, aandeel aan de nieuwe negerwereld van *Hayti* neemt. Deze stemming des publieks is de aanleidende oorzaak tot de overzetting en uitgave van dit werkje. Het hoofdedeelte van hetzelfde is een, hoezeer kort gedrongen, nogtans hoogst belangrijk tafereel der geschiedenis van *Hayti*, sedert het begin der *revolutie* aldaar. Hetzelfde is overgenomen uit het voortreffelijk klassiek tijdschrift, « *the Quarterly Review*. » Volgens hunne bekende welgekozene methode leggen de schrijvers

vers ook hier eenige der nieuwste merkwaardige schriften tot den grondslag hunner vertcogen, putten daar uit met een rijpelijk wikkend oordeel hetgeen zij ter bereiking van hun doel noodig achten, vermengen zulks met hunne eigene, altoos echte, wijsgeerige inzigten, en leveren op die wijze een nieuw oorspronkelijk geheel, waarmede zij hunne denkende lezers aangenaam bezig houden.

Het daarop volgend gedeelte is een uittreksel uit het hoogst merkwaardig geschrift des Barons DE VASTEX, staatsdienaar en hoveling van CHRISTOPHE, ten titel voerende: *Reflexions sur les Noirs et les Blancs, la civilisation de l'Afrique, le Roijume d'Hayti, &c.*; hetwelk, zonder twijfel, op bevel van CHRISTOPHE werd opgesteld; doch daarom niet minder leerzaam is voor hem die hetzelfde uit het regte oogpunt weet te beoordeelen. Een geschrift waarvan slechts zeer weinig exemplaren naar *Europa* gekomen zijn, daar hetzelfde, voor rekening der regering op de hofdrukkerij van CHRISTOPHE gedrukt is, en dus nooit bij den boekhandel in omloop heeft kunnen geraken. Men gelooft derhalve met een uittreksel daarvan den Nederduitschen lezer een wezenlijk genoegen te verschaffen.

xx I N L E I D I N G

Eindelijk zijn er eenige aardrijks- en geschiedkundige ophelderingen bijgevoegd, tot eene betere verklaring van de gebeurtenissen dienende. Om dit zelfde doel te bereiken, hebben de uitgevers eene kaart er bijgevoegd, naar het plan van een aanzienlijken Engelschen officier, die zelf, gedurende de onlusten, vele jaren op *Hayti* heeft doorgebracht. Niets is veelal voor den lezer van soortgelijke kleine Historische geschriften moeilijker, dan het gemis eener landkaart, hoe dan dezelve ook zijn moge. Eerst zijne eigene verzameling van landkaarten door te bladeren, valt hem dikwijls te omslagtig en te lastig tevens; hij verzuimt zulks, en door deze naar oogenschijn niets beduidende omstandigheid, het gemis, namelijk, eener landkaart, heeft hij dikwijls slechts een onvolkomen begrip van den inhoud des verhaals zelve.

De afschaffing van de slavernij der negers en de beschaving van dit zoo lang verdrukt menschenras, zal vermoedelijk, in de volgende eeuwen, beschouwd worden, als een begin met de Fransche *Revolutie* genomen te hebben. Te midden van al de rampen in, en het kwaad bij de uitbarsting van dezen vulkaan in de zuidelijke wereld veroorzaakt, was de eerste kiem van de vrijmaking der slaven onvoorbedachtelijk op het eiland van *St. Domingo* geplant, alwaar dezelve is opgekomen en van waar het bezwaarlijk missen kan deszelfs wortels, en dat wel binnen een zeer kort tijdbestek, langs de geheele uitgestrektheid der *Antillische* eilanden te verspreiden: het is evenmin waarschijnlijk dezelve tot de westelijke eilanden te bepalen, wanneer de handel van *Haiti* met Haitiaansche schepen den oceaen zal doorklieven, om eene gemeenschap met den geboortegrond der negers te openen.

Zonder het oogmerk te hebben de aangewende pogingen ter afschaffing van den verfoeijelijken menschenhandel uit een vernederend oogpunt te beschouwen, zal het toch wel geoorloofd zijn te twijfelen, of men in *Afrika* wel eenig wezenlijk voordeel van de in *Europa* genomene maatregelen trekken zal. De afschaffing van den slavenhandel onder ons, terwijl het aan andere landen vrij bleef denzelven te drijven, was, in velerlei opzigten, als eene stellige verzwaring van het lijden der negers te beschouwen. De wijze en menschlievende maatregelen omtrent den Engelschen slavenhandel hadden het lot der negers op den overtocht verzacht; doch de geheele afschaffing daarvan, deed de ellende dier ongelukkigen toenemen, zonder liet getal der in slavernij zuchtende wezens te verminderen. Onder den openbaren handel stierf er naauwelijks één van de tien negerslaven, aan boord van het schip tot hunnen overvoer bestemd; terwijl er na de afschaffing bezwaarlijk één van de tien de ongemakken der reis overleefde. De wreedheid welke thans door de hebzuchtige en onbarmhartige handelaars in dezen vloekwaardigen handel wordt uitgeoefend, verstrekt der menschheid tot hoon. Uit een voor ons liggend nieuwspapier blijkt, dat *Sir GEORGE COLLIER*, het bevel voerende over een eskader aan de kust van

Afrika gestationneerd, een Spaansche schooner welke naar de *Havannah* bestemd was, op eenen afstand van vijf dagen van de rivier *Nazareth* en slechts *weinige minuten* zuidwaards van de linie, doch ver genoeg om dien handel te wettigen, aan boord klampte. Dit was slechts een vaartuig van negentig tonnen, en had *twee honderd en vijftig* slaven aan boord! Deze ellendige menschen waren gezamenlijk tusschen deks, in eene kleine ruimte, welke slechts *twee en dertig duimen* hoog was, opgesloten; terwijl de mannen nog daar en boven geboeid waren; in deze naauwe verblijfplaats stonk het zoo verschrikkelijk; dat de Engelsche officier die zich in dezelve begeven had, om den toestand dezer rampzaligen te onderzoeken, het er slechts eenige weinige oogenblikken konde uithouden; en op het punt geraakte om te verstikken. Dit was nog niet alles. Er was geene rijst aan boord, en de overige mondbehoefsten waren slechts voor acht en veertig uren aan handen, de voorraad van water; op eene pint daags bestemd, werd 's morgens en 's avonds telke reize de helft uitgedeeld. Wat er van deze arme schepsels zoude geworden zijn was moeilijk te beslissen; het schip, wel is waar, bevond zich niet ver van *Annabon*; dan dit ellendig eiland bragt nauwelijks genoeg tot eigen onderhoud voort.

De menschlievendheid heeft wezenlijk niets gewonnen bij de verplaatsing des slavenhandels van de *verbodene* noorder-, tot aan de *gewetigde* zuider-breedten. Inderdaad, schoon de overvoer zelf voor het grootste gedeelte *nominaal* is, weet men echter, dat dezelve op eene meer dan geloofbare wijze onder het geschut onzer fortén, door Franschen, Spanjaarden, Portugesen en boven al door de Amerikanen bedreven wordt; en al ware dit niet zoo, het onderscheid in den weg, welke men nu met de negers moet nemen, is niet aanmerkelijk genoeg om den ijver der slavenhaalders te doen verflaauwen. Het verlies van eenige weinige dagen of weken voor zoo veel den tijd betreft, of dat van een klein getal negers, die onder den last der ongemakken of door ziekte bezwijken, komt deze kooplieden in menschen volstrekt niet belangrijk voor, daar zij zich gaarne naar den nieuwen weg, welchen zij met hunnen handel moeten inslaan, zullen schikken; en het is maar al te zeker, dat ieder negeropperhoofd volkomen bereid is hunne pogingen te ondersteunen, ter uit den wegruiming der zwarigheden welke zij hier of daar mogten komen te ontmoeten.

Het is te vergeefsich op de bevordering der beschaving in Afrika eenige hoop te voeden,

zoolang de slavenhandel, het zij ten noorden of ten zuiden der linie, aan eenige natie geoorloofd zal zijn. Even twijfelachtig is het: of de volstrekte afschaffing van dien handel wel het gelukkig uitwerksel, de verbetering, namelijk, van den toestand der negerbevolking hebben zal. Het is meer dan zeker, dat, zoodra de slaaf ophouden zal een voorwerp van handel te zijn, hij ten doel van het bijgeloof zal worden; en dat de onmenschelijke godsdienstbegrippen van het land meerdere dezer ongelukkigen aan den dood zullen opofferen, dan de handel zulks aan de vrijheid gedaan heeft. Om, de Afrikanen te besclaven, zal het noodig zijn, hen voortaan van het bijgeloof, gelijk voorheen van de slavernij te verlossen; en dit kan, volgens ons gevoelen, alleen geschieden door medewerking van hunnen vrijgemaakten broeders op *St. Domingo*, en door de invoering van den Christelijken Godsdienst (zonder welke er volstrekt niets te hopen valt), door middel van zendelingen van dat eiland onder de nog onverlichte volken gezonden. Schoon tot dit oogmerk nog niet volkomen rijp zijnde, levert de tegenwoordige toestand der neger- en mulatten bevolking van dat schoon gewest, in vergelijking van hetgeen dien te voren was, eene der belangrijkste en leer-

zaamste lessen ter beschouwing van den mensch op.

Door eenen gelukkigen zamenloop van omstandigheden, heeft eene neger-bevolking van een half millioen zielen de zegeningen der vrijheid en der onafhankelijkheid bekomen; en derzelyer gedrag in deze nieuwe hoedanigheid heeft proefondervindelyk bewezen, dat de neger geslachten zich, schoon daartoe gelegenheid vindende, bijna nooit tot eene en dezelfde hoogte met het overige menschedom kunnen verheffen. Het geloof aan het tegendeel kan met regt onder de ijdele droomen gerangschikt worden. Volgens het algemeen oordeel der ontleedkundigen brengt de vorming des negers niets tot zijne geaardheid bij, daar de menschen allen naar een oorspronkelyk model gevormd werden; dat hunne kleur alleen aan het luchtgestel is toe te schrijven, en dat eene verandering in hetzelfde, binnen het verloop eener eeuw, onbetwistbaar, het haar en de neus des negers veranderen, zijne lippen dunder en zijne kleur blank maken zal; gelijk de Portugesen te *Congo* en te *Loango* binnen hetzelfde tijdverloop in negers veranderd zijn. De *ex* bisschop GREGOIRE heeft in zijn werkje: *De la Littérature des Nègres*, eene menigte voorbeelden bijgebracht, ten betooge, dat de
geest-

geestvermogens van het neger geslacht niet beneden die der blanken moeten gesteld worden; doch men moet deze voorbeelden als enkele uitzonderingen beschouwen. Wij hebben thans, echter, ontegensprekelijke bewijzen, dat de negers niet allen onbekwaam zijn om zich te verheffen, en dat zij, met hunne blanke broeders in *Europa* of *Amerika*, niet zullen nalaten om met een goed gevolg het oorlogszwaard te zwaaijen of het roer van eenen Staat te besturen. Dit zijn daadzaken welke door de geschiedenis van *St. Domingo*, gedurende de laatste dertig jaren, ten vollen bewezen zijn; en men moest volkomen blind zijn, wanneer men de belangrijke gevolgen niet voorzag, welke dit op het lot der West-Indische Eilanden, en in later tijden, ook op dat der geheele wereld, hebben kan.

Het zal echter schijnen, dat wij bij uitnemendheid genegen geweest zijn onze oogen te sluiten bij de beschouwing van hetgeen er is voorgevallen op dat eiland, hetwelk nu zijnen oorspronkelijken naam van *Hajti* weder hernomen heeft. Wij hooren van een' neger koning die zich zelve HENDRIK den Eersten noemt, van eenen neger - adel, met tijtels (misschien wel niet naar den besten smaak, nogtans naar de namen der distrikten gekozen), als die van *Limonade*, *Marmalade*, *Fer-*

rierrouge, welke ons doen grimlagchen; van neger-generaals en van eene neger-geestelijkheid, welke zich op eenen afstand beschouwd als de vertoners van een boertig treurspel opdoen. Een naauwkeuriger overzigt, echter, zal ons doen zien, dat zij getracht hebben ons in alle deze dingen na te volgen, en eene onzijdige en bedaarde beschouwing van hetgeen op *St. Domingo* is voorgevallen, of thans aldaar plaats vindt, zal vermoedelijk ons gevoelen te deze opzigte eene andere wijziging geven. Ons oogmerk is ondertusschen niet een tafereel op te hangen van de menigvuldige wreedheden, aan welke zich de beide partijen, zoo ter handhaving der slavernij, als tot bekoming eener lang gewenschte onafhankelijkheid, hebben schuldig gemaakt, maar alleen te bepalen tot het leveren van een beknopt verhaal der gebeurtenissen; als geschikt zijnde ter opheldering der karakters van die negers, welke op het tooneel dezer buitengewone staatsomwenteling, de hoofdrollen speelden; tevens de geschiedenis van hunne vorderingen in de letterkunde en in de beoefening der wetenschappen tot dezen tijd, voor te stellen, en, eindelijk den tegenwoordigen toestand der samenleving op *St. Domingo* te schetsen.

Toen de Fransche *Revolutie* uitbrak, had de

de kolonie van *St. Domingo* het toppunt van haren voorspoed bereikt; de opgezetenen van allerlei stand en kleur leefden er in overvloed, de landbouwende negers uitgezonderd, welker toestand geene verandering onderging; doch van het oogenblik af, dat de uitzinnigheid der Nationale vergadering te *Parijs* der Kaapstad bereikte, werden de gemoederen van het rijkst gedeelte der kolonisten door eene gelijke woede overvallen. In het midden eener bevolking van slaven, welke met de overige bewoners als zeven tegen een wordt gerekend, werd de vrijheidsboom geplant, de wettige overheden afgezet, en de gevaarvolle leer der gelijkheid en die der regten van den mensch openlijk ingevoerd. De nationale kokarde werd opgezet en eene soort van militie daargesteld, welke naar het voorbeeld der *nationale garde* in *Frankrijk* werd ingerigt. « Het was niet genoeg meer, » zegt de Baron DE LACROIX, « eenvoudig officier, kolonel of generaal te zijn; elke bevelhebber der *nationale garde* in de steden, « stond naar den titel van *kapitein-generaal*, « of nam denzelven werkelijk aan. » Te midden van deze krijgshaftige houding, deed een belagchelijk gerucht, dat drie duizend zwarten, op de heuvels, welke der stad bestrijken, verzameld waren, ten einde de dezelve uit te plunderen;

een *detachment* der *nationale garde* uittrekken, hetwelk, na eenen moeilijken marsch terugkeerde, met zich voerende eenen doodelijk gekwetsten vrijwilliger, die niet door de oproerige negers (welke men niet gezien had, dewijl zij volstrekt niet bestonden), maar door zijne eigene kameraden in dien toestand gebragt was. De buitensporige dwaasheid dezer *expeditie* bleek ten vollen, toen men, in den oogenblik van den dadelijken opstand van dit volk, ge- waar werd, dat zij die ter dezer gelegenheid tot wegwijzers gediend hadden de hoofdaanstoekers en aanvoerders van het oproer waren.

De zinneloosheid der blanke kolonisten scheen echter weinig of geen invloed op de negers te hebben; doch het volk van de kleur, dat reeds vrij was en de blanke bevolking in sterkte het meest evenaarde, begeerde nu met deze in dezelfde regten te deelen. Een mulat, met name LA COMBE, bood der regering een verzoekschrift aan, waarin hij, in den naam van den Vader, van den Zoon en van den Heiligen Geest, alle de regten en voorregten van den mensch eischte. De patriotten in de kolonie, die, hoofdzakelijk zamengesteld uit die lieden welke men *petits blancs* noemt, meestal wijkmeesters, winkeliers en ambagtslieden zijn, en daarbij het volk van de kleur haten, bestempelden dit verzoekschrift

schrift met den blaam van oproerig te zijn, en de mulat werd tot de galg veroordeeld. Te *Petit-Goave* werd een achtingswaardige planter, zonder vorm van proces, ten dood gebragt, dewijl hij ten voordeele der lieden van de kleur een rekwest had ingediend; de onderteekenaars van hetzelfde werden uit de kolonie gebannen.

Deze geweldige maatregels tegen een gegoed en over het geheel achtungwaardig gedeelte der bevolking van het eiland genomen, werd gevolgd door eene verklaring van wege de zich zelve geconstitueerd hebbende vergadering van blanken, « dat zij liever sterven wilden, dan « hare burgerlijke regten met een bastaard- en « ontaard ras te deelen.” Dit ras, echter, had magtige advokaten van zijn' eigen stam in *Frankrijk*, waar, door bewerking van BRISSOT, LA FAIJETTE en ROBESPIERRE, alle hoofdden der societeit *l'Ami des Noirs*, eindelijk het dekreet van den 15den Mei, 1791. tot stand kwam, waarbij « al het volk van de kleur in de « Fransche koloniën zijn verblijf houdende, van « vrije ouders geboren, volgens regt aanspraak « werd toegekend op en het genot verzekerd van « alle de voorregten door de Fransche burgers « bezeten wordende.” Het was bij deze gelegenheid, dat ROBESPIERRE de gedenkwaardige uitdrukking bezigde, welke al de hoop en de
te

te werk gestelde kuiperijen van de koloniale planters te *Parijs* woonachtig, den bodem scheen in te slaan. « Dat de koloniën liever « vergaan, dan dat wij eene haarbreedte van « onze grondbeginsels zouden afwijken ! » In het vorige jaar had zich te *Parijs* een jongeling van de kleur opgehouden, met name VINCENT OGÉ, wiens moeder, eene weduwe zijnde, eene koffij-plantagie op *St. Domingo* bezat. Dit jonge mensch besloot de zaak van het burgerregt voor zijnen stam, door geweld van wapenen te doen gelden. Hij verscheen heimelijk aan de *Kaap*, en dadelijk voegden zich bijna 300 man van zijne kleur bij hem. Deze werden echter door eene overmagt verstrooid of gevangen genomen; OGÉ, zijn tweede bevelhebber, een mulat genaamd CHAVANNE en eenige weinige anderen, gelukten het ter naauwernood naar het Spaansch gedeelte van het eiland te ontkomen; doch zij werden op eene bedriegelijke wijze aan hunne vijanden uitgeleverd en de twee eerstgenoemden, als beschuldigd van opstand verwekt te hebben, ter dood verwezen. Het vonnis luidde aldus :

« Het Hof veroordeeld de genoemde VINCENT OGÉ, een vrije *quarteron* van « *Dandon* en JEAN BAPTISTE CHAVANNE, « een vrije *quarteron* van de groote Rivier;
« om

« om gebragt te worden bij den openbaren
 « scherpregher, voor de groote deur der hoofdkerk
 « ter dezer stede (*Kaapstad*), om aldaar met
 « onbedekte hoofde, met boeijens aan den
 « hals en aan de knien voorzien, en houdende
 « in de hand eene brandende waskaars ter
 « zwaarte van twee ponden, te worden ten-
 « toon gesteld, ten einde hunne misdaad te
 « bekennen, en met eene luide en verstaan-
 « bare stem te verklaren, dat zij berouw van
 « dezelve gevoelen, en God, den koning en
 « de gerechtigheid om vergiffenis smeeken.
 « Voorts om vervolgens naar de wapenplaats
 « te worden overgebragt, en aldaar aan de te-
 « genzijde der plaats tot de straoefening der
 « blanken bestemd, op een schavot ten dien
 « einde opgerigt, te worden geradbraakt, met
 « het aangezigt naar den Hemel gekeert, en
 « aldaar zoolang te blijven liggen als God hun
 « het leven verleenen zal; dat eindelijk
 « hunne hoofden van het ligchaam gescheiden,
 « op staken ten toon gesteld en hunne goederen
 « verbeurd verklaard zullen worden, enz.”

Twee dagen later moest JACQUES, de broe-
 der van OGÉ, met een' zijner medgezellen,
 het zelfde lot ondergaan, een en twintig wer-
 den opgehangen en dertien voor al hun leven
 tot de galcijen veroordeeld. Deze onder schijn

van

van regt gepleegde moorden baarden den grootsten afschrik onder die van de kleur, en, de beschuldigden met den naam van martelaars der vrijheid vereerende, werden de mulatten voor altoos van de creolen gescheiden; hun algemeen belang als grondeigenaars gaf aanleiding tot eenen gevestigden haat en deed de wraakzucht in hunne harten ontvonken, terwijl ook alle familiebetrokkingen van dezen oogenblik af geheel werden ontbonden. De tijding van dit alles werkte in *Parijs* veel mede tot het nemen van het hier bovengenoemd dekreet, en de geheele hervorming van het koloniaal comité van planters.

Bijaldien echter, de wettige autoriteiten van het eiland en de op hetzelfde zich bevinde creolen niet het voorbeeld van het moederland gevolgd waren, noch het vuur van tweedragt aangestookt, noch de koninklijke troepen van hunnen pligt afgetrokken, noch op allerlei wijzen de wetten geschonden hadden, zouden de lieden van de kleur zich stil en gerust hebben gehouden; doch toen zij zagen met welke eene woede men tegen de wettige regering aandruischte, onder welke zij eene volkomene bescherming genoten, en tevens ontwaarden dat de soldaten hunne officieren om hals bragten, en de versterkingen uit *Frankrijk* afgezonden

zonden, zich bij de volkspartij voegden, terwijl het gouvernement geene magt bezat om de decreeten ten hunnen voordeele te doen werken, gaven zij zich der wanhoop over. Dus verdrukt, begrepen de creolen, dat met de verstrooiing en onderwerping van hen die, uit hoofde der barbaarsche straoefening aan oge gepleegd, de wapens hadden opgevat, al het gevaar voorbij was — doch, om ons van de uitdrukking van MIRABEAU te bedienen, « zij waren « aan den rand van den *Vesuvius* ingesluimerd, « en de eerste uitbarstingen van den vuurberg « waren niet genoegzaam om hen te doen ont- « waken.” Door eene langdurige gewoonte weggesleept, beschouwden zij den negers als der opmerking onwaardig. Deze hadden echter het voorgevallene in de kolonie niet achteloos laten voorbijgaan en het kon niet missen of zij zagen met angstvalligheid de vreemde beroeringen die rondom hen plaats vonden aan.

De eerste daad in welke zij betrokken waren viel omtrent het midden van Augustus 1791 voor, toen er op eene plantagie in het noordergedeelte brand ontstond, en tevens een der slaven op eene naburige plantagie eenen aanslag op het leven van zijnen opzigter waagde. Zonder verder onderzoek, werd elke neger, die men wist tot deze plantagien te behooren, als
mis-

misdadig beschouwd en aan de regtbank der
 creolen overgeleverd. Er waren echter weinige
 dagen verlopen of men ontdekte, dat er eene
 geduchte zamenzwering op het tapijt was; dat
 het noorder gedeelte van het eiland meerendeels
 in vlam stond, en dat al de blanken die in
 hunne handen vielen, zonder onderscheid van
 jaren of kunne, wreedaardig vermoord werden.
 Die het gevaar ontsnapt waren namen de wijk
 naar de stad, alwaar eene algemeene verwar-
 ring heerschte. De zwarte dienstboden werden
 opgesloten, en eene algemeene kreet van ver-
 ontwaardiging verhief zich tegen de mulatten,
 als de veronderstelde aanstekers van den op-
 stand, en een aantal onschuldige menschen van
 deze klasse werden ter dood gebracht. De bur-
 gerij nam de wapens op en aller handen hielden
 zich met de versterking der stad bezig, op
 welke de negers in talrijke hoopen aanrukten,
 brand, plundering en moord in de omliggende
 landstreek verspreidende, welke binnen den
 tijd van vier dagen niet dan puin en asch op-
 leverde. « Het vuur » zegt LACROIX, « het-
 « welk zich uit de in brand staande zuiker-plan-
 « tagien, gebouwen, woonhuizen en magazijnen
 « verhief, bedekte de lucht over dag met
 « dikke wolken van rook, terwijl dezelve
 « des nachts als door het noorderlicht besche-
 « nen,

« nen, eene heerlijke vertooning opleverde,
 « terwijl ieder voorwerp door het vuur besche-
 « nen eene bloedkleur scheen aangenomen te
 « hebben.»

De blanke bevolking oordeelde dit gedrag der zwarten allezins navolgingswaardig te zijn, en pijnigde of doodde elken neger, die men gevangen nam, om het even of hij schuldig dan onschuldig ware. « Menigmaal, » zegt LACHOIX, « stierf de getrouwe slaaf, die zich zelve vol « vertrouwen kwam aanbieden, door de hand « van zijnen doldriftigen meester, wiens be- « scherming hij was komen inroepen. » Het is ondertusschen streefend te zien, dat, te midden der afschuwelijke wreedheden door dit woest en onbeschaafd menschenras, bij de eerste losrukking hunner banden gepleegd, de negers weldra hunne vijanden begonnen te onderscheiden, en deernis te betoonen aan hulpelooze vrouwen en kinderen der planters, die in hunne magt vielen. Het ontbrak ook aan geene voorbeelden van dankbaarheid en trouw omtrent hunne voormalige meesters. Toen de kolonel DE MAUDDIT op eene gruwelijke wijze, door zijne eigene troepen, vermoord was, werd het mishandelde lijk door een' zwarte knecht, met name PIERRE, opgenomen, met deszelfs tranen besproeid, en vervolgens begraven. BRYAN EDWARDS

verhaald eene geschiedenis van de ongemeene trouw en verkleefdheid van eenen neger, die, ofschoon hij zich bij de Insurgenten gevoegd had, nogtans het leven van zijnen meester en deszelfs familie beschermdé. Hij geleidde hem bij nacht naar eene zekere schuilplaats, en keerde over dag naar de oproermakers terug; dit duurde zoo negentien achtereenvolgende nachten voort, gedurende welke deze ongelukkige geheel door de menschlievendheid van dezen weldadigen neger gevoed werd.

De kolonisten waren eindelijk gedwongen, tot het nemen van bevredigende maatregelen over te gaan. De gouverneur, mijnheer DE BLANCHLANDE, vaardigde eene *proclamatie* uit, waarbij hij de negers ernstig uitnoodigde de wapenen neder te leggen, en tot hunnen plicht terug te keeren; doch het was te laat: zij stonden thans onder twee voorname aanvoeders, de eene met name JEAN FRANCOIS, die den titel van Groot-Admiraal van *Frankrijk* had aangenomen, en de andere BEASSOU, *generalissimus* (gelijk hij zich zelven noemde), van de veroverde distrikten. In hun antwoord aan den gouverneur op de bovengemelde proclamatie, hetwelk aldus geteekend was: « De generaal en stafofficieren die onze armée « uitmaken, » betuigden zij allen mogelijken eerbied voor den vertegenwoordiger van 's konings

per-

persoon te zullen behouden, doch dat zij, die hen, naast GOD, tot vaders hadden moeten verstrekken, dwingelanden waren en monsters, die zich zelve de vruchten van hunnen arbeid hadden onwaardig gemaakt; « en, » voegden zij er bij: « zoudt gij kunnen eischen, brave « generaal, dat wij naar schapen zouden gelijken, « en ons zelve in de kaken van den wolf « werpen? Neen, daartoe is het te laat. GOD, die « voor de onschuldigen strijdt, is onze leidsman; « Hij zal ons nimmer verlaten; let derhalve op « onze spreuk: overwinning of de dood!»

De vestingwerken waren in geenen behoorlijken staat van verdediging, zoo dat er slechts eenen zwakken aanval van de zijde der negers vereischt werd, om zich van de stad meester te maken. Wanneer de blanken hen ondertusschen met eenen geweldigen overmagt overvielen, bestond de praktijk der zwarten daarin, dat zij den grond niet langer verdedigden dan noodig was om den eersten aanval door te staan, en als zulk eene partij dan verstrooid of afgesneden was, verscheen er dadelijk eene andere, hetgeen dus, uit hoofde der gestadige herhaling, eene afmatting der blanken ten gevolge had, terwijl zij wanorde en verwoesting in elken omtrek verspreidden.

In dezen verschrikkelijken kampstrijd vlood

het bloed bij stroomen. Men rekest, dat, gedurende de twee eerste maanden na het uitbarsten der *revolutie*, meer dan twee duizend blanken, van alle standen en jaren om hals gebragt werden; dat nonderd en tachtig suikeren meer dan negenhonderd koffij-, katoen- en indigo-plantagiën verwoest en de huizen op dezelfde verbrand waren; dat duizend twee honderd Christen-familiën zich van eenen staat van overvloed tot zulk eene diepe ellende gebragt zagen, dat zij al te zamen hunne toevlugt tot de algemeene en bijzondere liefdadigheid nemen moesten. Van de oproerlingen telde men twee duizend door het zwaard of den honger en ruim honderd door de hand des beuls omgekomen.

Het scheen nu voor de lieden van de kleuren geschiktsten tijd te zijn om den marteldood van VINCENT OGÉ te wreken. In het westen vond eenen algemeenen opstand plaats. Met de negers verbonden staken zij de koffij-plantagiën in brand, en liepen tot op dertig mijlen rondom *Port-au-Prince* het land af. De opperhoofden begrepen echter, dat er geene verhindering bestond om met de blanke bewoners van *Port-au-Prince* te handelen, en dien overeenkomstig werd er een traktaat gesloten, het *concordaat*, geheeten, waarvan de voorwaarden bestonden, in eene *amnestie*,

van

van het voorledene, en eene verbindtenis van de zijde der blanken om het nationaal dekreet van den 15den Mei in volle kracht te handhaven. Verder werd bij hetzelfde het daarstellen van zekere vrijkompagnien mulatten, onder bevel van hunne eigene officieren toegestaan; doch al deze inwilligingen kwamen te laat, en de vlam, welke tot nu toe gesmeuld had, barstte weldra met eene verdubbelde woede uit. Het geval wilde, dat bijna in denzelfden oogenblik, dat het dekreet van den 15den Mei bij de kolonisten bekend was geworden, de herroeping van hetzelfde in de Nationale Vergadering te *Parijs* bepaald was. De tijding hiervan op *St. Domingo* ontvangen zijnde, vlogen de mulatten, zich door de blanken verraden achtende, oogenblikkelijk te wapen, hetgeen de bloedigste gevechten ten gevolge had.

Er werden uit *Frankrijk* drie Commissarissen benevens eene gewapende magt uitgezonden, ten einde de zaken in de volkplanting te regelen, en de dekreten der Nationale Vergadering ten uitvoer te brengen. Hunne aankomst baarde er den hevigsten schrik, de algemeene vrijverklaring der negerslaven had er achterdocht en verwarring doen ontstaan. De Commissarissen gingen op de willekeurigste

wijze te werk, zij dankten niet minder dan drie gouverneurs af, en geraakten eindelijk verdeeld onder elkander. Overal heerschte oproer en vertwijfeling. GALBAUD, de laatste gouverneur, was geboeid aan boord van een schip gebragt; doch zijn broeder, een man van verstand en ondervinding, wist de militie op zijne hand te krijgen, bragt twaalf honderd man bijeen, en met een aanzienlijk korps vrijwilligers vereenigd zijnde, rukte hij op het gouvernements-huis aan, alwaar de Commissarissen, onder de bescherming der geregelde troepen en der mannen van de kleur, vergaderd waren. Het gevecht was wreed en bloedig; de broeder van GALBAUD werd gevangen genomen, en de zoon van POVEREL (een der Commissarissen) viel in handen van des gouverneurs partij. Deze laatste zond een parlementair aan de Commissarissen, ten einde de uitwisseling van den broeder tegen den zoon voor te stellen; doch de dolzinnige Jakobijn verwierp dien voorslag, verklarende, dat zijn zoon zijnen pligt kende, en voorbereid was in den dienst der republiek te sterven.

Door al het voorgevallene van schrik getroffen, en nog erger gevolgen daarvan te gemoet ziende, scheepten zich duizende menschen van allerlei standen, met het overschot van hun

hun vermogen , aan boord van de ter reede liggende schepen , en namen de wijk naar de Vereenigde Staten. Sommige planters begaven zich naar *Engeland* ; en ten gevolge hunner vertoogen en aanzoeken , was eene *expeditie* , onder bevel van den kolonel WHITELOCKE , van *Jamaika* afgezonden , ten einde zoodanige gedeelten van *St. Domingo* te bezetten , als genegen mogten zijn zich zelve onder de bescherming der Engelschen te stellen. Op den 19den September 1793 nam hij bezit van de stad en haven van *Jeremiah* en vijf dagen later vermeesterde hij het fort en de haven van *St. Nicolaas* ; doch de stad weigerde zich te onderwerpen , en voegde zich bij de nationale armée , door de drie jakobijsche Commissarissen bijeengebragt. Dit leger bestond uit de troepen uit *Frankrijk* overgekomen , uit de nationale garde en de militie , te zamen een korps van veertien of vijftien duizend blanken uitmakende , waarbij nog gevoegd kan worden eene gemengelde bende van slaven die hunne meesters hadden verlaten , en negers die uit de gevangenis gebroken waren , zoodat de geheele armée werkelijk op vijf en twintig duizend man kon berekend worden. Zonder deze magt genoegzaam te beschouwen om den aanval der Engelschen af te slaan , kwamen de

Commissarissen tot den zinneloozen stap om de geheele afschaffing der slavernij af te kondigen; het gevolg hier van was, dat meer dan honderd duizend zwarten naar het gebergte vloten, en zich aldaar van de natuurlijke sterkten verzekerden, terwijl eene dolzinnige bende van veertig duizend gewapende negers en lieden van de kleur, de beste noordelijke distrikten verwoestteden, meer ten oogmerk hebbende te plonderen en te rooven, dan de vorderingen der Engelschen tegen te gaan, die, na onderscheidene schermutselingen, meesters van de westkust des eilands werden.

Na de verovering van *Port-au-Prince* door de Engelschen namen de republikeinsche Commissarissen de wijk naar het gebergte, door bijna twee duizend personen en eene aanzienlijke buit gevolgd; doch ziende, dat het volk van de kleur en de zwarten zich, onder den mulatten-generaal RIGAUD en een neger met name TOUSSAINT L'OUVERTURE, in het bezit der hoogten bevonden, maakten zij van de eerste gelegenheid welke zich op deed gebruik, eene volkplanting te verlaten, welks ondergang zij door hun gedrag geheel bevorderd hadden. De Generaal LA CROIX zegt in zijne gedenkschriften der omwenteling op *St. Domingo*, dat de agenten van het ka-

hi-

binet van *St. James*, in de kunst van omkoo-
ping ervaren, en verraderlijk omtrent *Frank-
rijk* handelende, den Generaal RIGAUD, het
opperhoofd der mulatten, eene gift van drie
millioenen *livres* aanboden, terwijl zij den
graaf LA VEAUX, gouverneur der kolonie,
slechts eenmaal honderd en vijftig duizend
deden aanbieden, uit hoofde hij een blank
man was en de blanken elkander onderling
bestookten. Kolonel WHITELOCKE deed,
gelooven wij, den Franschen Generaal vijf
duizend ponden aanbieden, ten einde hem
Port de Paix over te leveren, welk aanbod
hij echter met verontwaardiging van de hand
wees.

Het verdient tot lof van dit onomkoopbaar
opperhoofd gezegd te worden, dat hij de eerste
was die het bewonderenswaardig karakter en
de ongemeene talenten van TOUSSAINT L'OU-
VERTURE ontdekte en naar waarde wist te
schatten, welke neger, na bijna vijftig jaren
in slavernij gezucht te hebben, tot den rang
van gouverneur en kapitein-generaal van de
geheele kolonie verheven werd, in welke be-
trekking hij, door zijne uitstekende maatregelen
de volkplanting tot eenen staat van voorspoed
bragt, weinig minder dan die welke dezelve
voor het uitbarsten der *revolutie* genoot.

Daar ons hoofdoogmerk meer is het karakter der negers op te helderen, dan omstandig over de geschiedenis van *St. Domingo* te handelen, zal men het ons niet ten kwade duiden, wanneer wij een weinig bij dat van TOUSSANT L'OUVERTURE blijven stilstaan. Hij was in den staat der slavernij, in of omtrent het jaar 1745, op de plantagie des graven DE NOÉ geboren. In zijne jeugd, deed hij zich door voorbeeldelooze bedaardheid en een geduld hetwelk door niets te storen was, en daar en boven door eene bijzondere welwillendheid omtrent kinderen en dieren, onderscheiden. Den ouderdom van vijf en twintig jaren bereikt hebbende, verbond hij zich aan eene negerin, bij welke hij verscheiden kinderen kreeg, en die hij met de meest mogelijke teederheid en achting behandelde. Door de goedheid van den bestuurder der plantagie, den heer BAYOU DE LIBERTAS, of zoo sommige willen, door eigene oefening, leerde hij lezen, schrijven en maakte ook eenige vorderingen in de rekenkunst. Dit door den heer BAYOU opgemerkt zijnde, ontsloeg hij hem dadelijk van den veldarbeid en maakte hem tot zijnen postiljon. TOUSSANT was niet ondankbaar voor dit bewijs van gunst. Toen in 1791 de opstand der negers uitborst, weigerde hij eenigen tijd daar deel in te nemen:

de

de plantagie, echter, was op het punt om door de woedende zwarten verwoest te worden, en TOUSSAINT stelde terstond alle middelen te werk, om zijnen meester vooraf in veiligheid te brengen. Hij bezorgde voor hem den overtocht naar Noord-Amerika, en scheepte tevens met denzelfden bodem eene groote hoeveelheid zuiker af; ten einde uit den opbrengst derzelve in zijne ballingschap onderhoud te vinden, vervolgens voegde hij zich bij zijne gewapende lotgenooten, en eenige geringe kundigheden van de geneeskundige kruiden bezittende, werd hij tot veldarts bij de koninklijke troepen onder JEAN FRANCOIS aangesteld. Naderhand werd hij *aide-de-camp*, toen kolonel en eindelijk brigadier-generaal, tot welken rang hij door den gouverneur, LAVEAUX bevorderd was, wegens zijne in de betugeling der zwarten bewezene diensten, de herovering van het noordelijk gedeelte des eilands op de Spanjaarden, en eindelijk wegens den gelukkigen tegenstand der Engelsche armée geboden. In een' opstand, door VILLATE, een' mulat, aangevoerd, werd LAVEAUX gevangen en naar den kerker in de kaapstad geslept. TOUSSAINT, dit gehoord hebbende, verscheen dadelijk aan het hoofd van tien duizend zwarten, en redde hem uit dien gevaarlijken

ken toestand; voor welke stoutmoedige daad LAVEAUX hem tot zijnen luitenant-gouverneur benoemde, en tevens verklaarde, dat hij voortaan alleen naar zijne raadgevingen hooren zou. « Het is deze zwart, » zeide hij, « deze *Spartacus*, door RAINAL voorspeld, « die bestemd is om de beledigingen, zijn « gansch geslacht aangedaan, te wreken. » Van dezen oogenblik af was de toestand der zwarten zichtbaarlijk ten goede veranderd, en de volmaaktste orde en onderworpenheid heerschten onder hen. LA CROIX, die zich anders als geen en bijzonderen vriend der negers doet kennen, stemt echter gereeddelijk toe, dat, indien de Fransche invloed op *St. Domingo* bleef voortduren, zulks alleen aan eenen ouden neger was toe te schrijven, welke van den Hemel gezonden scheen om de van een gescheurde leden weder te vereenigen.

Frankrijk bleef op den duur Commissarissen zenden, maar TOUSSAINT bestuurde alle hunne bewegingen en toen de generaal LAVEAUX naar *Frankrijk* terugkeerde, werd hij door den commissaris SANTHONAX tot opperbevelhebber benoemd. De generaal ROCHAMBEAU, die in deze hoedanigheid was uitgezonden, begon zich deswege te beklagen; waarop TOUSSAINT hem naar boord van een op de

ree-

reede liggend korvet, en daarmede naar *Frankrijk* terug zond, en toen oogenblikkelijk naar *SANTHONAX* reed; ten einde met hem te raadplegen hoe deze zaak bij het *Directoire* goed zoude te maken zijn. Vreezende, echter, dat de raporten omtrent hem niet zouden nalaten eenen ongunstigen indruk op het Fransch gouvernement te maken, zond hij twee zijner zonen om in *Frankrijk* te worden opgevoed; tot een bewijs, zoo hij zeide, dat hij vertrouwen in het *Directoire* stelde, daar hij zijne kinderen in deszelfs magt plaatste, in een oogenblik, dat de klagten tegen hem ingebracht, hoe ongegrond dezelve dan ook mogten wezen; zijne opregtheid in een dubbelzinnig daglicht deed voorkomen.

Het was echter voor het *Directoire* onmogelijk, zonder naijver, de snelle vorderingen van dien zonderlingen man te beschouwen, en de generaal *HEDOUVILLE* werd afgezonden om zijn gedrag gade te slaan en zijne eerzucht te beperken. *TOUSSAINT* scheen zich bij hunne eerste zamenkomst over den last van zijn ambt te beklagen, waarop de kapitein van het schip, meenende hem een kompliment te maken, aanmerkte: hoe vereerd hij zich achten zou, na den generaal *HEDOUVILLE* te hebben overgebracht; den generaal *TOUSSAINT L'OUVER-*

TURE weder te kunnen medenemen. « Uw
 « schip, Mijnheer,» hernam TOUSSAINT driftig,
 « is niet ruim genoeg voor een man als ik ben.»
 Een van HEDOUVILLE's staf gezegd hebbende,
 dat hij wel zoude doen zich naar *Frankrijk* te
 begeven, ten einde er het overige zijner dagen
 in rust door te brengen, zeide hij: « dit is
 « mijn voornemen wanneer dit?» (hier wees hij
 op een klein heestergewas) « groot genoeg zijn
 « zal om er een schip van te bouwen, waarmede
 « ik de reis doen kan.» Om kort te gaan,
 deze generaal, even als ROCHAMBEAU, be-
 speurende, dat TOUSSAINT alles in de kolonie
 vermogt en hij zelf niets beteekende, nam
 het besluit dezelve plotselijk te verlaten;
 doch niet zonder twee mannen tot het storen
 der algemeene rust te hebben aangespoord;
 deze waren de mulatten-generaals RIGAUT en
 PETION. Naijverig op TOUSSAINT en op de
 hand over hand toenemende magt der zwar-
 ten, stelden deze zich aan het hoofd eenes
 opstands van het volk van de kleur tegen zijn
 gezag, zoo dat er voor weinig tijds eenen bar-
 geroorlog ontstond: doch toen BONAPARTE,
 nu tot Eerste Consul verklaard, de bevestiging
 van TOUSSAINT als opperbevelhebber had over-
 gezonden, verlieten de aanhangers der mulatsche
 opperhoofden hunne partij, en de twee aan-
 voer-

voeders namen naar *Frankrijk* de wijk. De gevaarlijkste en onrustigste zijner tegenstanders waren de Engelschen; welker vertrek hij door zijne grondige ervarenheid in de *diplomatie* bespoedigde. De generaal MAITLAND, de onderwerping van het eiland volstrekt hopeloos vindende en volstrekt geene versterking voor zijne kleine, en door ziekte, ongemakken; gebrek en de gedurige schermutselingen met de zwarten, nog meer verzwakte armée uit *Europa* bekomende, deed zijn voordeel met de gouden brug, welke TOUSSAINT voor hem gemaakt had, en teekende een traktaat, volgens hetwelk hij al de door hem bezet geweest zijnde posten ontruimde. Het negerhoofd vereerde hem toen met een bezoek, en werd met *militaire* eerbewijzen ontvangen. Na aan een luisterrijk onthaal te hebben deel genomen, werd hem, door den generaal MAITLAND, uit naam van zijne Britsche Majesteit, een prachtig zilveren servies aangeboden, en hij voorts in het bezit gesteld van het gouvernements-huis, het welk door en voor rekening der Engelschen gebouwd was.

De generaal MAITLAND, na zich met de inscheping der troepen te hebben bezig gehouden, keerde terug, ten einde een bezoek in de legerplaats van TOUSSAINT af te leggen, waarbij hij een sterk bewijs gaf van het vertrouwen,
dat

dat hij in de opregtheid van dien zonderlingen man stelde, door, alleen onder het geleide van drie adjudanten, eene verbazende uitgestrektheid gronds met gewapende negers opgevuld, over te trekken. ROUME, de Fransche Commissaris schreef bij deze gelegenheid een brief aan TOUSSAINT, hem radende zijnen gast, tot een bewijs zijner getrouwheid aan de republiek, vast te houden; de generaal MATLAND werd heimelijk van ROUME's verraderij onderrigt; doch op de eer van TOUSSAINT een volkomen vertrouwen stellende, besloot hij zijnen weg te vervolgen. Aan het hoofdkwartier gekomen zijnde, verzocht men hem eenige oogenblikken te wachten. Het duurde geen geruimen tijd voor dat TOUSSAINT verscheen; eindelijk trad hij echter de kamer binnen, met twee geopende brieven in de hand. « Zie daar, generaal, » zeide hij, « voor dat wij te zamen spreken, » « moet gij dit lezen; hier is een brief van den » « Franschen Commissaris — en dit is mijn » « antwoord. Ik wilde niet bij u komen, voor » « dat ik hetzelfde gereed had, ten einde gij » « over mijn gevoelen omtrent u mogt oordeelen, » « en tevens zien, dat ik buiten staat tot laag- » « heden ben. »

Het is zonder tegenspraak, dat er door den invloed van dezen zonderlingen man, onder

alle de standen des volks eene ongemeene regelmatigheid en orde heerschte; de pligten der zedelijkheid en die van den godsdienst werden striktelijk aangedrongen, en de welvoegelijkheid der burgerlijke zamenleving naarstig beoefend. Zijne publieke gehoorgevingen waren met de meeste pracht en statigheid ingerigt, en zijne bijzondere gezelschappen konden met de fatsoenlijkste *assemblées* te *Parijs* wedijveren. Door de officieren zijner lijfwacht omringd, die allen, prachtig gekleed, in den grootsten overvloed leefden, nam hij de striktste matigheid in acht. Een weinig brood, bananen of batatas, met een glas water, maakte zijn gewoon voedsel uit. Hij was bijzonder oplettend op de middelen, om de losbandigheid en de zedeloosheid zoo der mannen als vrouwen te beteugelen, ook dulde hij niet, dat de blanke dames met den ontblootten boezem aan zijn hof verschenen. Eens wierp hij zijnen neusdoek over den boezem van een jongmeisje, waarbij hij, op eenen gestrengen toon, de aanmerking voegde dat: « zedigheid het deel harer kunne zijn moest.» Zijne grondstelling was, dat de vrouwen altoos zoodanig in het openbaar moesten verschijnen, als of zij voornemens waren naar de kerk te gaan.

Nimmer was eene armée in *Europa* aan

eene zoo gestrengte krijgstucht onderworpen, dan die welke onder de krijgsbenden van TOUSSAINT was ingevoerd. De stafofficieren kommandeerden met de pistool in de hand, en hadden de magt van leven en dood over hunne onderhoorigen. Het herstel der publieke geldmiddelen werd door hem met eene verwonderlijke vaardigheid voortgezet. De oude grondeigenaars waren voor het grootste gedeelte verdwenen, en dikwijls was het spoor hunner regtstreeksche of zijdelingsche erfgenamen geheel verloren. In zulke gevallen stelde hij eene *administratie* aan, door welke de landbouwers eene zekere hoëveelheid der produkten ontvingen, en het overige bij de publieke inkomsten gevoegd werd. Door deze kunstgreep, waren de negers genoodzaakt vrijwillig tot den veldarbeid terug te keeren, en zich aan het bestuur van zwarte opzigtters te onderwerpen, die veel gestrenger dan die hunner oude meesters te werk gingen: onder dit nieuw *systema* keerde de volkplanting als door tooverkracht tot haren ouden luister terug; de landbouw werd met zulk eene snelheid uitgebreid, dat de vorderingen daarin dagelijks zichtbaar waren. Alles nam eene vrolijke houding aan en beschouwde TOUSSAINT als eenen wezenlijken beschermengel. Op eene reize rondom

het

het eiland, werd hij door de negers met eene algemeene blijdschap begroet. Hij was niet minder een vriend der blanken, welks vertrouwen hij trachtte te winnen, en die altoos op zijne bijzondere gezelschappen genoodigd werden.

Het algemeen *enthusiasmus*, door hem opgewekt, was genoegzaam om den eenvoudigsten mensch verwaand te maken, en tevens om de door hem gebezigde uitdrukkingen: « Ik ben « de BONAPARTE van *St. Domingo*,” en « buiten mij kan de volkplanting niet bestaan,” te verschoonen. Men zegt, dat niemand ooit zijne tegenwoordigheid onbevredigd of zonder dat zijn verzoek was toegestaan, heeft verlaten. Somtijds begeerde een neger of een man van de kleur tot magistraat, of regter te worden aangesteld. « Dat zal geschieden,” was dan zijn antwoord, « dewijl gij zonder twijfel, « latijn verstaat.” — « Ik niet, generaal.” — « Hoe! wilt gij dan in de regtbank zitten, « zonder het latijn te verstaan!” en hierop volgde dan zulk eenen vloed van latijnsche woorden, welke hij uit het een of ander getijdeboek onthouden had, dat de zwarte kandidaat met de voldoening vertrok, dat hij, zijnen wensch zoude bekomen hebben indien hij de latijnsche taal had verstaan, en tevens

overtuigd, dat de generaal een door en door geleerd man was.

Deze was de man aan wien het eiland zijnen voorspoed verschuldigd was, hetgeen, echter, ongelukkig genoeg, niet lang bleef aanhouden. De vrede van *Amiens* was naauwelijks gesloten, of BONAPARTE, aan den eenen kant door de verdrevene planters en aan den anderen door winzieke handelaars aangespoord; doch vermoedelijk meer dan dit alles door eigene eerezucht gedreven, welke geen mededingen dulden kon, schoon de Atlantische Zee tusschen hen beiden stroomde, besloot de volkplanting te heroveren, de wettige eigenaars te herstellen, en de vrijgemaakte slaven te onderwerpen.

Toen de Fransche vloot welke vijf en twintig duizend man, de bloem der Fransche armée, onder den generaal LE CLERC, de schoonbroeder van BONAPARTE, aan boord had, in de baai van *Samana* was aangekomen, spoedde zich TOUSSAINT derwaarts om derzelver bewegingen gade te slaan. Nooit te voren zulk eene talrijke vloot gezien hebbende, zeide hij tegen zijne officieren: « Wij zijn allen verloren, geheel *Frankrijk* is op *St. Domingo* geland.» De divisie, onder ROCHAMBEAU, bij het fort *Dauphin* eene landing gedaan hebbende, werden

den de negers, die aldaar in menigte bijeen waren om dit zonderling schouwspel te zien, met de bajonet over hoop geworpen, en eene groote menigte derzelve op de plaats gedood; doch het hoofddeel der vloot en der armée, gereedstaande om bij kaap *François* te landen, ontving eene boodschap van den generaal CHRISTOPHE, verbiedende het ontschepen van troepen, buiten de bevelen van den generaal *en chef*. LE CLERC vaardigde hier op een' brief aan CHRISTOPHE af, waarin verzekeringen van vriendschap en dreigementen dooreen vermengd waren, waarop CHRISTOPHE, met veel gematigdheid, tot antwoord gaf, dat hij, wegens zijn gedrag, alleen bij den gouverneur en opperbevelhebber TOUSSAINT L'OUVERTURE verantwoordelijk was; dat, wanneer hij bij zijn voornemen bleef om zijn oogmerk ten uitvoer te brengen, hij CHRISTOPHE hem overeenkomstig zijnen rang als generaal zou weten te ontvangen, en dat hij alle zijne soldaten als zoo vele stukjes kaartenpapier beschouwde, die door het geringste windje verstrooid worden. LE CLERC had eene menigte gedrukte exemplaren der door BONAPARTE opgestelde *proclamatie* verspreid, waarmede men de vleijendste maar tevens ook van de dringendste bewoordingen ter aan-

lokking of tot schrik der negers zich bediend had: « Bewoners van *St. Domingo*,” dus begon dezelve, « welke ook uw oorsprong of « uwe kleur zij, gij zijt alle Franschen; gij- « lieden zijt alle vrij en alle gelijk, voor GOD « en voor de republiek;” het slot luidde aldus: « schaart u rondom den kapitein- « generaal; hij brengt u vrede en overvloed. « Hij die zijne zijde verlaat, zal als een ver- « rader van zijn land beschouwd worden, en « de verontwaardiging der republiek zal hem « verslinden, gelijk het vuur uwe gedroogde « biezen verteert.”

Deze bedreiging bij zulk eene overmagt uitgesproken, deed de getrouwheid der blanken omtrent TOUSSAINT wankelen; CHRISTOPHE dit bespeurd hebbende, en wetende, dat de stad niet verdedigd konde worden, stichtte brand op onderscheidene plaatsen in dezelve, trok in goede orde af; en nam meer dan twee duizend blanken als gijzelaars mede, waarvan echter in de daarop volgende algemeene verwarring en moorddadige gevechten niemand eenige belediging ontving. Deze vernuftige maatregel en de krachtdadige toebereidsels door TOUSSAINT gemaakt, bewogen LE CLERC de proef te nemen, van een ontwerp, strekkende tot het daarstellen eener bijeenkomst voor het be-

begin der vijandelijkheden, hetwelk hem toescheen eenen goeden uitslag te zullen kunnen opleveren. Hij had de twee zonen van TOUSSAINT medegebragt, wien het vergund was hunnen vader te gaan zien, in de hoop, dat deze daar door zoude bewogen worden, om aan de begeerte van den eersten consul te voldoen. Van de rokende puinhoopen van kaap *François* werden zij, benevens COISNON, hunnen opziener, naar TOUSSAINT's landverblijf gezonden. De zamenkomst was aandoenlijk, en de listige pedagoog stelde alle zijne welsprekendheid te werk om TOUSSAINT over te halen, dat hij den post van opperbevelhebber tegen dien van luitenant-generaal van LE CLERC zoude verwisselen, dan het was te laat, TOUSSAINT had de noodige maatregelen genomen, om zich tegen de Fransche armée te verzetten, en, na een onderhoud het welk twee uren duurde, noodigde hij zijne beide zonen uit, tusschen hunnen vader en hun aangenomen vaderland te verkiezen. Sommige beweren, dat de zonen naar den generaal LE CLERC terugkeerden en men nooit iets meer van hen gehoord heeft; doch andere willen, dat het der moeder gelukte hen bij zich te houden, en dat een hunner naderhand met het opperbevel over een korps *insurgenten* werd bekleed.

Toen LE CLERC zag, dat TOUSSAINT on-
 verbiddelijk bleef, deed hij eene *proclamatie*
 afkondigen, waarbij hij den generaals TOUS-
 SAINT en CHRISTOPHE buiten de bescherming
 der wet stelde, en elken burger beval hen als
 wederspannigen tegen de Fransche Republiek
 te handelen en te vervolgen. De oorlog werd
 nu met eene dolzinnige woede voortgezet, en
 LE CLERC stelde allerlei kunstgrepen te werk,
 om de vernieling der zwarte benden daar te
 stellen, waarin hij maar al te wel slaagde. De
 zwarte generaals LA PLUME en MAUREPAS
 gingen met hun volk tot de Franschen over,
 en wat was hunne belooning? Van deze laatste
 heet het, in alles overeenkomstig met het wel-
 gesteld manifest, in de maand September 1814
 door koning HENDRIK uitgevaardigd:

« MAUREPAS, een man van goede en edele
 « zeden, hij zijne medeburgers om zijne
 « braafheid geacht, was een van den eer-
 « sten om zich bij *Frankrijk* te voegen,
 « en heeft de uitstekendste diensten aan die
 « Mogendheid bewezen. Deze man werd nog-
 « tans onverwacht van *Port de Paix* weg-
 « gevoerd, en gebragt aan boord van het ad-
 « miraal-schip, het welk op de reede voor
 « anker lag, alwaar, na dat hij aan de groote
 « mast was vastgebonden, men hem twee oude

épau-

« *épaulettes* op de schouders spijkerde en een
 « oude generaals hoed op het hoofd plaatste.
 « Na dat deze wreedaards den ongelukkigen in
 « zijnen ijselijksten toestand op eene schande-
 « lijke wijze beschimpt hadden, wierpen zij
 « hem, benevens zijne vrouw en kinderen; in
 « de zee. Zoodanig was het lot van dezen
 « deugdzamen en ongelukkigen krijgsman!”

TOUSSAINT had, echter, eene welgeoefende
 armée onder zijn onmiddellijk bevel, en DES-
 SALINES, een der moedigste, onversaagdste en
 kundigste van al de neger-generaals, hield de
 sterke fortres van *crête-pierrots*, welke door
 de Engelschen gebouwd was, bezet. De Fran-
 sche armée, sloeg het beleg om die plaats,
 die, na eene dappere verdediging, door DES-
 SALINES verlaten werd, medevoerende al-
 les wat maar eenige waarde bezat, latende
 een klein *détachement* achter, met bevel
 hem tegen den morgenstond te volgen. Ver-
 bijsterd door den gelukkigen uitslag van dit
 beleg, bedreven de Franschen allerlei wreed-
 heden tegen de ongelukkige negers, die in
 hunne handen vielen; en LE CLERC, even
 laaghartig als dwaas tevens, gaf aan de eige-
 naars der plantagien al hun voormalig gezag
 weder. Het gevolg hiervan beantwoordde vol-
 komen aan hetgeen men voorzien had, al de

zwarten die zich bij den Franschen gevoegd hadden verlieten nu hunne zijde, en namen op nieuw de wapenen tegen hen op. LE CLERC bespeurde thans zijne dwaling en nam zijne toevlugt tot het bedrog, hij proclameerde: « vrijheid en gelijkheid aan al de inwoners van « *St. Domingo*, zonder uitzondering van « kleur; voorhoudens, echter de goedkeuring « van het Fransch Gouvernement.” De negers, den oorlog moede, verlieten weder hunne banieren, en CHRISTOPHE trad eindelijk, zoo voor zich zelve, zijnen ambtgenoot DESSALINES en TOUSSAINT, met den opperbevelhebber wegens eene algemeene *amnestie* voor alle hunne troepen in onderhandeling, waarbij hij tevens het behoud der onderscheidene rangen voor al de zwarte officieren bedong. LE CLERC was gereed om in alle deze voorwaarden te stemmen, en er werd dien ten gevolge een vrede gesloten, waarbij de souvereiniteit van *Frankrijk* over het eiland *St. Domingo* door al de geconstitueerde autoriteiten erkend werd.

TOUSSAINT verkreeg de vrijheid, zich naar een zijner landgoederen te begeven, wordende de keuze welke aan hem overgelaten. Hij verkoos dat hetwelk naar hem L'OUVERTURE heette en te *Gonaives* gelegen was; dáár, in den schoot zijner familie, genoot hij de rust van
wel-

welke hij zich zoolang beroofd had gezien. De geheime bevelen van BONAPARTE moesten nu gehoorzaamd worden, en LE CLERC verzuisde geen' tijd ter uitvoering eener daad welke eene onuitwischbare vlek op zijne nagedachtenis heeft geworpen. In het holst van den nacht kwamen een lienieschip en een fregat nabij *Gonâives* voor anker en zetteden aldaar een korps troepen aan land; deze omsingelden het huis van TOUSSAINT, wanneer BRUNET, een brigadier - generaal, in zijne slaapkamer trad, door eenige grenadiers gevolgd, en hem gelastte zich zonder tegenstand over te geven, waarna zij hem en zijne geheele familie aan boord van het schip *Le Héros* van vier- en-zeventig stukken bragten, hetwelk dadelijk met hem naar *Frankrijk* zeilde. Twee negerhoofden uit de buurt, die gepoogd hadden hem te verlossen; werden gevat, en LE CLERC beval, dat men hen zoude doodschieten. Dit was oorzaak, dat er bijna honderd der vertrouwdste vrienden van TOUSSAINT in bewaring genomen en op de onderscheidene schepen van het eskadron verdeeld werden. Van geen dezer lieden heeft men sedert iets vernomen, en het is vermoedelijk, dat zij allen over boord zijn geworpen.

TOUSSAINT werd op deze reis geheel afzonder-

derlijk opgesloten en van zijne vrouw en familie gescheiden; en toen het schip te *Brest* was aangekomen, werd hij naar het kasteel van *Joux* in *Normandije* gebragt, alleen door een neger ter zijner oppassing gevolgd; zijne vrouw en kinderen werden naar *Bayonne* geleid, en sedert heeft men niets meer van hem vernomen. Toen de winter begon te naderen werd TOUSSAINT naar *Besançon* overgebragt, en aldaar in een koud, vochtig kerkerhol opgesloten, alwaar hij zijn graf vond — de vloer was thans geheel met water bedekt. Zoo stierf deze groote goede man, door de lage bewerkingen van dien verstokten en bloeddorstigen dwingeland, die, wel ver van zijne talrijke wreedheden levendig in een graf te boeten, gelijk zulks door zijn toedoen het lot van het negerhoofd geweest is; thans (ondanks de vertoogen daar tegen ingebragt,) onbelemmerd en ongestoord op de gezondé en romaneske hoogte van *St. Helena* leeft!

LA CROIX zegt in zijne gedenkschriften, dat het sprookje van den door TOUSSAINT begraven schat naar *Frankrijk* was overgebragt; hij verhaalt ons, dat BONAPARTE herhaalde malen lieden afzond om den gevangenen te ondervragen — hetgeen vermoedelijk door middel van pijniging geschied zal zijn — naar de plaats waar den-

zel-

zelve te vinden was; doch dat het eenigste antwoord hem afgeperst hier in bestond: « De « schatten die ik verloren heb verschillen veel « van die welke gij zoekt.» LA CROIX doet het karakter van TOUSSAINT L'OUVERTURE als legerhoofd en staatsman regt wedervaren; doch hij beschuldigde hem van geveinsdheid in het geen den godsdienst en de zeden betreft, schoon het zeker is, dat TOUSSAINT nooit in het openbaar noch den een noch den ander beleedigde. Wij zijn niet genegen zijne aanmerking te wederleggen, » dat in het noodlot van « den eersten der zwarten, als in dat van « een' veelvermogenden man, die sedert ge- « vallen is, wij den vinger der Voorzienigheid « moeten erkennen, welke somtijds genoeg « schiept om de ijdele droomen van mensche- « lijke hoovaardij te vernederen.»

De verregaande beleediging dit begunstigd opperhoofd aangedaan, opende de oogen der zwarten omtrent de eigenlijke oogmerken van het Fransch Gouvernement. DESSALINES, CHRISTOPHE, CLERVEAUX en andere neger-generaals, deze oogmerken allezins beslissend en verraderlijk vindende, vlogen te wapen, besloten hebbende de overheerschers te verdrijven of in deze roemvolle poging om te komen. CHARLES BELLAIR, een opperhoofd van den Congo stam, benevens

vens zijne heldhaftige gade, spreidde dood en verderf over de Franschen uit; die aangezien de geweldige zomerhette des jaars 1802 buiten staat waren, eenen wezenlijken tegenstand te bieden. LE CLERC en de meeste zijner officieren werden door ziekte aangetast, en al de versterkingen uit *Frankrijk* moesten mede voor de besmetting bezwijken. Zij voeren ondertusschen voort met de ijselijkste wreedheden tegen de ongelukkige negers uit te oefenen. Duizende hunner werden, uit vrees, dat hunne bedorvene lijken de lucht zouden verpesten, aan boord der schepen op de reede liggende overgebracht, aan elkander gebonden en vervolgens in de zee geworpen. Sommige dezer wreedheden werden zoo dicht bij het land gepleegd dat eene menigte lichamen met den vloed naar den oever dreven en op denzelfden geworpen werden. Men had eenige bloedhonden van het eiland *Cuba* naar herwaarts overgebracht, door welke de arme zwarten met eene gestadige woede werden opgejaagd, en somtijds, dit is vertrouwelijk bevestigd geworden, levendig aan deze verscheurende dieren ter prooi gegeven.

Te midden van deze schrikbarende tooneelen stierf de generaal LE CLERC, en het opperbevel kwam nu aan den generaal ROCHAMBEAU, die

die met een afwisselend geluk eenige gevechten aan de zwarten leverde; doch het in die schermutselingen geleden verlies, en het nog grooter door de voortdurende ziekten geleden, bragten de Franschen in de noodzakelijkheid zich zelve in hunne sterke plaatsen op te sluiten, daar de magt der zwarten dagelijks in weerbare manschappen, en in aanhangers aangroeide. Men zegt, dat er niet minder dan 40,000 Franschen op het einde des jaars 1802 zijn omgekomen, hetgeen niet ongeloofbaar voorkomt, daar wij bij LA CROIX vermeld vinden dat er allengskens versterkingen, ten bedrage van 20,000 man uit *Frankrijk* waren aangekomen.

DESSALINES, de nieuwe opperbevelhebber der neger-armée, naderde de vlakte der kaap, met oogmerk om het hoofdkwartier der Fransche armée te belegeren. ROCHAMBEAU besloot hem slag te leveren. Er vond eene hevige ontmoeting plaats, waarbij geene der partijen zich der overwinning konde toeëigenen, tot dat eene groote menigte volks gedood en van wederzijden een nog grooter aantal gevangen waren. Men beschuldigde de Franschen, dat zij hunne gevangenen pijnigden, en bijna vijfhonderd derzelve om hals gebragt hebben. Zoodra dit bekend was geworden, beval DES-

SALINES vijfhonderd galgen op te rigten, en nadat hij al de Fransche officieren die zich in zijne magt bevonden had uitgekipt, beval hij het getal met gemeene soldaten vol te maken, welke hij met het aanbreken van den dag in het gezigt der Fransche armée deed ophangen. Het uitbarsten van den oorlog in Mei 1803 tusschen *Engeland* en *Frankrijk*; de aankomst van een Engelsch eskader voor kaap *François*, en de blokkade der stad door *DESSALINES*, voltooiden de ellende van het overschiet des Franschen legers. *ROCHAMBEAU* laat zich, dezen neteligen toestand beschrijvende, in dezer voege uit: « Wij waren bijna « allen op het punt eene prooi des hongerdoods « te worden, en genoodzaakt, om den woe- « denden aanval des hongers te stillen, ons « met paarden, muilezels, ezels en honden te « voeden.” — Dit waren de zelfde honden, welke zij zich hadden aangeschaft om, de ongelukkige negers op te jagen en te verscheuren.

Omtrent het einde des jaars besloot *ROCHAMBEAU* te kapituleren; doch toen *DESSALINES* ontdekte, dat deze generaal op deze of gene verraderlijke onderneming bedacht was, wilde hij het geheele eskader, hetwelk (met de troepen aan boord) op de reede lag, doen zinken, en zou dit zijn oogmerk ook ongetwijfeld ten uit-

uitvoer gebragt hebben, indien niet de Englesche bevelhebber, in wiens handen deze schepen gevallen waren, zulks niet met de grootste moeite had zoeken te beletten. DESSALINES verklaarde dadelijk de onafhankelijkheid van *St. Domingo*, met belofte van veiligheid en bescherming aan de inwoners van allerlei kleur, tevens toelatende aan allen die zulks begeerden der Franschen armée te volgen. Eene algemeene *proclamatie*, door hem, CHRISTOPHE en CLERVEAUX geteekend, begon aldus: « In « den naam van het zwarte volk en der lieden « van de kleur. — De onafhankelijkheid van « *St. Domingo* is vastgesteld. Tot deszelfs « oorspronkelijke waarde teruggekeerd, heb- « ben wij onze regten gehandhaafd; wij zwe- « ren dezelve voor geenerlei magt op aarde te « zullen afstaan. De ijsselijke sluijer des voor- « oordeels is in stukken gescheurd; nu en « voor altoos. Wee hem die het wagen durf- « de de bloedige overblijfsels van dien sluijer « weder aan een te hechten!” Dit alles is juist wel niet in den besten stijl opgesteld; het volgende is echter meer met het doel overeenkomstig, bevattende de uitnoodiging aan de grondbezitters, die in de tijden van onrust het eiland verlaten en geene partij tegen hunne broeders gekozen hadden, om derwaarts terug

te keeren, « doch, » las men verder, « dat
 « zij die in de trotschheid van hun hart zich
 « dwaasselijk voorstelden, door den Hemel
 « tot onze meesters en dwingelanden bestemd
 « te zijn, nimmer het eiland *St. Domingo*
 « wederom naderen; mogten zij er verschij-
 « nen, dat dan boei of ballingschap hun lot
 « zij!»

Op den 1sten Januarij 1804, teekenden de
 generaals en verdere bevelhebbers des legers
 eene plegtige verklaring van de onafhankelijk-
 heid des volks van *Hajti*, terwijl zij de op-
 permagt van *Frankrijk* plegtig afzwoeren. Op
 den zelfden dag werd JEAN JAQUES DESSALI-
 NES voor al zijn leven tot gouverneur - gene-
 raal benoemd, met volmagt om wetten uit te
 vaardigen, vrede te sluiten, oorlog te verkla-
 ren; en zijnen opvolger te benoemen.

De eerste daad van DESSALINES was de te-
 rugkomst aan te moedigen van de negers en
 lieden van de kleur, die, benevens hunne
 meesters, eene schuilplaats in de vereenigde
 staten van Amerika gezocht hadden; ook bood
 hij den kooplieden van *Jamaika* het openzetten
 van zijne havens voor de slavenhaalders aan.
 Het oogmerk hiervan was, zonder twijfel, al-
 leen zijne krijgsmagt te versterken, welke,
 volgens zijne eigene uitdrukking, in den langen

en vreeslijken kampstrijd, vrij wat verminderd was. Hij beweert, dat hij de onmenselijke moorden door de Franschen gepleegd, « meer dan zestig duizend van zijne broederen « verdronken, vermoord, doorschoten, ge- « hangen en op andere wijzen ten dood ge- « bragt waren.” Om de zwarten tot wraak wegens zoo vele gepleegde gruwelen aan te sporen, en de moordenaars te straffen, die hij beschreef « zich zelve in het bloed der on- « noozele kinderen van *Haiti* gebaad te hebben, » sprak hij eene naar zinneloosheid zweemende redevoering uit; waarin hij maar al te klaar betoogde, hoeveel voordeels hij uit de bloedige lessen bij hem ontvangen getrokken had. Dezelve gaf aanleiding (gelijk dit ook het oogmerk des sprekers geweest was) tot een verschrikkelijk bloedbad onder de zwarten, hetwelk op den 28sten April plaats vond, en gevolgd werd door eene andere daad, welke zoo wel het kenmerk eener schandelijke trouweloosheid, als dat der wreedheid droeg. Er werd eene *proclamatie* uitgevaardigd, waarbij gezegd werd, dat de misdaden, door de Franschen gepleegd, nu genoeg gestraft waren, en dat derhalve die hunner welke zich hier of ergens mogten verscholen hebben, werden uitgenoodigd op de parade te verschijnen,

ten einde een bewijs van vrijwaring en bescherming te ontvangen. Er deden zich aldaar eenige honderd dezer menschen vinden, die oogenblikkelijk naar de gerechtsplaats gevoerd, en aldaar dood geschoten werden.

Zich dus van alles wat hij als hem vijandig beschouwde ontslagen hebbende, deed DESSALINES zich, op den 8sten October 1804, door eenen kapucijner zendeling, onder den naam van JAKOB I tot keizer kroonen. Bij deze gelegenheid teekende hij eene *Constitutie* en verklaarde het rijk van *Hajti* tot eenen vrijen, soevereinen en onafhankelijken Staat. Vervolgens ging hij tot de verklaring van de afschaffing der slavernij over — voerde daarop in: de gelijkheid aller standen, de gelijke toepassing der wetten — de onschendbaarheid der bezittingen, en de aanneming van den algemeenen naam van *Zwarten* door al de Haijtiaansche onderdanen, om het even van welke kleur zij ook zijn mogten. Hij verklaarde verder dat niemand den naam van Haijtiaan zoude waardig geacht worden, die niet tevens een goede vader, een goede zoon, een goede echtgenoot en een goede soldaat ware. De magt van den keizer was zeer uitgestrekt, nogtans beperkt door eene verzameling van wetten, allezins geschikt voor een volk, hetwelk eerst uit den staat van
sla-

slavernij en barbaarsheid gekomen was. Alle godsdienstige gezindheden werden toegelaten; het huwelijk tot een burgerlijk kontrakt, en de huizen der burgers als onschendbaar verklaard. De goederen aan Franschen eigenaars toebehoorende, werden ten voordeele van den Staat verbeurd verklaard; doch de mulatten, die zich in staat bevonden derzelyver betrekking tot blanke eigenaars te bewijzen, werden als hunne erfgenamen toegelaten. De werkslaven, gelijk onder TOUSSAINT, ontvingen een vierde gedeelte van het produkt der goederen op welke zij werkten, en de luiheid werd in hen alléén met opsluiting gestraft. Onder deze en andere maatregelen geraakte het eiland weldra tot grooten voorspoed. DESSALINES bezat bij al zijne misdaden toch eene menigte goede eigenschappen. Hij moedigde de bedienaars van den Godsdienst aan, en wist zijn volk tot de bijwoning van den openbaren eeredienst op alle mogelijke wijzen aan te sporen. In meest al de distrikten werden scholen aangelegd; en de negers de neiging van hunnen landgenoot ziende, die toch het voordeel eener goede opvoeding genoten had, beijverden zich allen om het onderwijs hunner kinderen te bevorderen, zoodat de jonge Haijtianen in het algemeen lezen en schrijven leerden.

Deze aanmoediging was zoo veel te verdienstelijker, wanneer men daarbij het karakter van *DESSALINES* in aanmerking neemt. Ten tijde van den opstand in 1791 was hij de slaaf van een neger, wiens naam hij bij dien van *JEAN JAQUES* aannam. Deze man, die een steenbakker was, beleefde het nog, dat zijn voormalige slaaf tot zijnen souverain werd verheven. *DESSALINES* behield eene sterke genegenheid voor den grijsaard, wien hij tot den post van zijn opperkeldermeester verhief, tot welke bediening hij hem hovenal in staat rekende, daar hij in deze hoedanigheid weinig werk behoefde te verrigten, dewijl *DESSALINES* zeer matig leefde, en volstrekt niet dan water dronk. De eerste souverain van *Haiti* was kort van gestalte, doch sterk van inhoud, bijzonder werkzaam en van eene beproefde dapperheid. In militaire kundigheden werd hij boven, maar in alle andere betrekkingen ver beneden hem gerekend. Zijne hem eigene verwaandheid bragt hem tot eene belagchelijke zwier in zijne kleeding, en hij verlangde zeer, dat men hem eenen bevalligen danser noemde. Zijne vrouw was eene der fraaiste en welgemaaktste negerinnen van geheel *West-Indie*; zij was de begunstigde meesteres van een rijken planter, op wiens kosten zij was opgevoed;

voed; hare inborst was hoogst beminnelijk en zij maakte bij alle gelegenheden van haren invloed gebruik om de natuurlijke woestheid hares echtgenoots te verzachten, hetgeen, bij ongeluk, niet altoos door eenen goeden uitslag gevolgd werd.

Deze overzeesche ROBESPIERRE bleef zijn met bloed bevuelt voetspoor bewandelen, tot op den 17den October 1806, wanneer hij door de handen van de mulatten soldaten van PETION sneuvelde. CHRISTOPHE werd nu aan het hoofd des gouvernements geplaatst, en tevens gelast eene regeringsvorm in te voeren, welke de veiligheid van personen en eigendommen zoude waarborgen. Eene *proclamatie*, ten zelfden tijde afgekondigd, bevatte de misdaden aan welke zich DESSALINES had schuldig gemaakt, en beschuldigde hem, onder anderen, dat hij, uit de openbare schatkist, voor elke zijner twintig bijzitten twintig duizend piasters gestolen had. CHRISTOPHE beklagde nogtans den dood van DESSALINES, die, zoo hij zeide, zonder overtuiging van schuld, door de mannen van de kleur was omgebracht. De zwarten, altoos naijverig omtrent de laatstgenoemden, vielen PETION aan, die, met zijn volk, nauwelijks in staat was naar de zuidelijke, en westelijke distrikten te vlugten, alwaar eene nieuwe

regeringsvorm was ingevoerd; en op den 17den December 1806 werd PETION tot President der Republiek van *Hajti* uitgeroepen. Dit werd door eenen burgeroorlog tusschen de aanhangers der beide opperhoofden gevolgd, tot dat eindelijk, met wederzijdsch genoegen, de mulatsche president zich in het zuiden en westen nederzette, terwijl CHRISTOPHE in het noorden zijn verblijf nam; alwaar op den 2den Junij 1811 de koninklijke kroon op zijn hoofd werd geplaatst, en hij, onder den naam van HENDRIK I, tot koning van *Hajti* uitgeroepen.

Wij zijn nu tot dat gedeelte van ons verhaal gevorderd, waarin wij eene korte karakter-schets zullen kunnen geven van de beide opperhoofden, onder wiens gezag dit schoon eiland verdeeld was, met een bijgevoegd verslag van den staat en de welvaart des volks, onder deze beide gouvernementen. PETION, de President der Republiek van *Hajti*, een mulat op *St. Domingo* geboren, was in de militaire school te *Parijs* opgevoed, alwaar hij zich als een' man van zonderlinge talenten, hoewel eenigzins schuw van voorkomen deed onderscheiden. Hij bezat echter eenen edelen en vredelievenden aard, en zoo groot was het vertrouwen, dat zijne *Caste* in hem stelde, dat het hem, bijna zonder
moci-

noeite, allerspoedigst gelukte, de regten van het volk van de kleur te handhaven, waardoor hij het voordeel genoot, met tien of twaalf duizend van deze *caste*; eene zwarte bevolking van 250,000 zwarten in bedwang te houden; hetgeen echter meer het gevolg was eener verstandige toepassing der beide tooverwoorden: vrijheid en gelijkheid, dan door deze beide zaken zelve in wezenlijke uitoefening te brengen.

De dood van PETION, die in 1818 plaats had, werd algemeen betreurd; en de voornaamste bewoners van *Port au Prince* woonden zijne begrafenis bij, terwijl zij verklaarden in hem eenen vader en vriend verloren te hebben; en toen zijn opvolger, Generaal BOIJER, zijne lijkrede uitsprak, barstte de grootste menigte in tranen uit. Een Engelsche koopman, die te *Port-au-Prince* zijn verblijf hield, zegt: «Ik heb vele jaren achter elkan-

« der met den President omgegaan, maar een
 « deugdzamer en vriendelijker man heb ik
 « nooit gekend. Hij is den afgod des volks,
 « en deszelfs vertrouwen in hem is onbe-
 « paald.» Men verondersteld dat hij een
 Franschman in zijn hart was en dat gedeelte
 des eilands waarover hij het gezag voerde aan
 de zendingen van LOUIS verraden wilde;

doch het gedrag, door hem bij deze gelegenheid gehouden, doet zijne opregtheid kennen. Op het oogenblik, dat hij van hunne aankomst hoorde, maakte hij velelei toebereidsels, om voor alle huizen aan de kust vuur te ontsteken en liet toortsen in het arsenaal plaatsen, ten einde dadelijk te kunnen branden. « Er werden, » zegt de hier bovengemelde Engelsche koopman, « deswege, zoo uit naam van het gouvernement als uit dien der politie, de noodige berigten ingewonnen; doch het antwoord was: « Ziet op *Moskau.* » Het schijnt, dat hij juist van pas stierf om zijnen goeden naam te behouden; dat hij tot eene staat van werkeloosheid scheen te vervallen, welke hem tevens in de onmogelijkheid stelde tot het uitoefenen van zijne ambtsverrigtingen op eene wijze, die voor den grondlegger en besturer van een staatkundig stelsel onontbeerlijk is; dat hij, zich onbekwaam oordeelende om zijne menschlievende oogmerken te bereiken, zich verbeeldde weldra tot een voorwerp van spotternij der geheele wereld te zullen verstrekken, dewijl hij gevoelde niet in de mogelijkheid te zijn, deze oogmerken te begrijpen, welke hij ook, inderdaad uit de hersenschimmige wereld van PLATO geput had, hetgeen hem weldra tot zulk

zulk een uiterste bragt, dat hij naauwelijs eenen genoegzamen graad van zielsvermogen behield om niet van honger te sterven.

CHRISTOPHE, thans HENDRIK I, koning van *Hajti*, was op het West-Indisch Eiland, naar hetwelk hij den naam droeg, geboren, en werd in 1791 als slaaf op *St. Domingo* gebragt. Als de vriend en aanhanger van TOUSSAINT verkreeg hij eene verbazende gelijkvormigheid van karakter met dien beroemden man; zijne militaire kundigheden, waren verdienstelijk, zijne dapperheid was beproefd, zijne inborst men chlievend en goedaardig. In de uitoefening der huisseelijke deugden wist hij zich bijzonder te onderscheiden; hij is een goede echtgenoot, een goede vader, een standvastige vriend en stipt in de waarneming van zijne godsdienstige en zedelijke pligten. Strijdig met de gewoonte zijner zwarte landgenooten, had hij slechts eene vrouw, welke hij nimmer verliet, en deze is thans koningin van *Hajti* met alle de regten en waardigheden aan dien rang verknocht. Men beweert, dat HENDRIK eene waarde bezit, welke men zelden bij menschen zonder opvoeding aantreft; dat zijne proclamatiën door hem zelve gesteld worden, en in stijl en klaarheid voor die der meest beschaafde kabinetten niet behoeyen te wij-

wijken. Van zijne gematigde denkwijze hebben de Engelsche kooplieden, die zich onder zijne bescherming bevonden, de meest voldoende bewijzen genoten. Zijne vijanden zelfs kunnen hem geene beschaafdheid van zeden ontzeggen, zijne kleur en gestalte waren die eenes negers gelijk; doch zijne houding en voorkomen wordt als zeer aangenaam en innemend geschetst. In persoon en gedaante wordt hij gezegd: veel op onzen eerwaardigen souverein (GEORGE III) te gelijken, en de eerbied, door de Engelsche kooplieden voor hem gevoed, is te deze opzichte niet verminderd; zijne gewone kleeding, zijnde die der windsor-uniforme, met uitzondering van de ster, brengt veel tot deze gelijkenis toe.

Toen hij den post van opperbevelhebber op Kaap *François* bekleedde, gaf hij vele publieke maaltijden, waarbij de officieren der Engelsche vloot dikwijls genoodigd werden; bij deze gelegenheden voerde hij het gesprek in de Engelsche taal, in welke hij zich op eene gemakkelijke wijze uitdrukte. Aan het hoofd zijner publieke instellingen plaatste hij bij voorkeur Engelschen; daar hij eenen geweldigen afkeer van alles wat Franschman was voedde. Dr. STUART heeft het opzigt over het militair-hospitaal, hetwelk dagelijks door den koning bezocht

zocht wordt, die dan bij al de zulken rondgaat en zich met hen onderhoudt, terwijl hij ze allen bij namen en karakters kent: sommige dezer lijdens geeft hij goeden raad, anderen bekijft hij, en met anderen schertst en lacht hij, zoo dat allen verblijd zijn hem te zien. Zijne goedhartigheid openbaart zich in het getal weeskinderen, nagelaten door overledene officieren, welke hij in zijn paleis huisvest, en die hij gaarne rondom zich ziet huppelen, ten einde de lekkernijen te ontvangen, welke hij dan in menigte onder zijne kleine lievelingen verdeelt.

De beide gouvernementen, onder het bestuur van den neger-koning en den mulatten-president, hebben op onderscheidene wijzen, en zonder eenig gemeenzaam grondbeginsel, in den voortgang der beschaving, den landbouw op hun wederzijds grondgebied, en de algemeene verzorging hunner onderhoorigen gehandeld, PETION, de laatste president had een gedeelte zijner opvoeding onder het revolutionair gouvernement van *Frankrijk* genóten, en was dus van een soortgelijke bestuur niet afkeerig. Hij had zich zelve met een volstrekt oppergezag over de regtbanken en departementale besturen in zijn distrikt bekleed, hij was de *Bonaparte* van *Haijti*, welk land op eene onvoldoende en zwakke wijze verdeeld

was.

was. De landen der republiek waren tusschen de officieren en de publieke ambtenaren verdeeld, volgens eene evenredigheid welke ten dien einde was vastgesteld; en de negers werkten aldaar, of bragten hunnen tijd in ledigheid en naar eigen goedvinden door. HENDRIK, in tegendeel, verdeelde de onbehouwde landerijen — en onder zijn generaals en andere officieren; en er werd algemeen bepaald, dat elk hunner op zijn landgoed eenige zijner afhangelingen plaatsen moest, die een vierde gedeelte van de produkten voor hunnen arbeid zonden ontvangen, en over het geheel soldaten van beroep waren. Het bestuur der zaken in de republiek berust in handen van een' president, drie secretarissen van staat, dertig vertegenwoordigers des volks, en vierentwintig senatoren. Dit gouvernement beijverde zich om de daden van HENDRIK in een belagchelijk daglicht te stellen, bewerende, dat hij, hoezeer den sceppter zwaaijende, inderdaad echter een slaaf was; terwijl deze zich zelve vergenoegde, jaarlijks de voornaamste *organisatie* van de beide Gouvernemen ten in den koninklijken Almanak van *Haijti* te plaatsen, ten einde, door het bekendstellen der bij hem openstaande burgerlijke en militaire posten, de Republikeinen aan te lokken om zich in
zij-

zijnen dienst te begeben. Al de eereblijken vloeiden van den troon voort, welke erfelijk is in de familie van CHRISTOPHE, die zijn best doet om zijne afkomst uit het geslacht van DAHOMEIJ in *Afrika* af te rekenen. Zijn erfelijke adel bestaat uit twee koninklijke prinsen, acht hertogen, achttien graven, twee en dertig baronnen en acht ridders. Zes groot-maarschalken, zes generaal-majoor's, en honderd veld-officieren, maken den staf der armée uit. Boven dit alles bestaat er nog eene koninklijke en militaire orde van St. HENDRIK, waartoe geene dan adellijke personen worden toegelaten: in 1818 bestond dezelve uit zes groot-kruissen, zestien kommandeurs en honderd vijf en zestig ridders.

De staf van het leger der republiek is niet talrijk, bestaande dezelve alleen uit zes generaals van divisie, en negen brigadiers-generaals, tot welke graden men alleen door verdienstelijke daden geraken kan. Er zijn er die van gevoelen zijn, dat de republiek vaster gegrond is, dewijl er de eigendommen beter verdeeld zijn, en er meerdere punten van aanraking tusschen gezag en gehoorzaamheid bestaan, zoodat er, dienvolgens, een grooter aantal menschen belang in het handhaven van het tegenwoordig Gouvernement stellen. Ondertusschen
hangt

hangt alles af van de inwendige rust en het afweren van buitenlandsche aanvallen door kracht van wapenen. « Wilt gij u zelven bij « het genot uwer vrijheid bewaren, » zeide TOUSSAINT, « zoo zijt zorgvuldig op het « behoud uwer wapenen bedacht. » PETION poogde zijn volk dezelfde gevoelens in te prenten; en de Baron DE VASTEIJ wakkerde dezelfde op, door het voorbeeld der aloude bewoners van het eiland bij te brengen, die uitgeroeid waren, aangezien zij het gebruik der wapenen niet kenden. De volgende krachtige oproeping tot de wapenen is geen onbeduidend voorbeeld van negerwelsprekendheid, uit de pen eenes voormaligen slaafs gevloeid.

« O vaderlandschen grond! bestaat er een
 « land op de wereld, welks ongelukkige be-
 « woners meer rampspoeden hebben moeten
 « ondervinden? Overal waarheen ik mijne
 « schreden wende of mijne oogen sla, zie ik
 « overblijfsels, vazen, werktuigen, figuren die
 « in hunne gedaanten het indruksel en de
 « sporen van de kindschheid der kunst ver-
 « toonen; wat verder, in afgelegene en een-
 « zame plaatsen, in de hollen der ontoeganke-
 « lijke bergen, ontdek ik, sidderende, nog in
 « hun geheel staande geraamten, hier en daar
 « verspreide en uitgebleekte menschenbeen-
 « de-

« deren ; mijne denkbeelden op deze treurige
 « overblijfsels , op deze puinhoopen vestigen-
 « de , die van het aanzijn eenes volks getui-
 « gen , dat niet meer bestaat , wordt mijn
 « hart getroffen , ik stort tranen van medelij-
 « den en verteedering wegens het ongelukkig
 « lot der eerste bewoners van dit eiland !
 « Duizend verscheurende herinneringen be-
 « droeven mijn hart , eene menigte aanmer-
 « kingen vervullen mijne denkbeelden , en
 « volgen elkander snellijk op . Er hebben
 « dan voor ons menschen bestaan ! Zij zijn
 « niet meer ! Ziet daar hunne beklagens-
 « waardige overblijfsels ! Zij zijn uitgeroeid !
 « Wat hadden zij verrigt om zulk een treurig
 « lot te ondergaan ? — Deze ongelukkige
 « hadden geene wapens ; zij konden zich niet
 « verdedigen ; op dit denkbeeld vat ik de
 « mijnen op O kostelijke wapenen ! wat
 « zou er , zonder u , van mijn vaderland , van
 « mijne landgenooten , bloedverwanten en
 « vrienden geworden zijn ? Zonen der ber-
 « gen , bewoners der bosschen , waardeert uwe
 « wapenen , die onschatbare sleutels , die waar-
 « borgen uwer regten , verlaat dezelve nooit ;
 « brengt ze aan uwe kinderen , te gelijk met
 « uwe zucht tot vrijheid en onafhankelijkheid
 « over — als de schoonste erfenis welke gij
 « hen zoudet kunnen nalaten .”

De staande armée van Koning HENDRIK bestaat uit omtrent 25,000 man, waar van 4000 de Koninklijke lijfwacht uitmaken: zij behooren tot alle wapenrustingen, zijn ongemeen goed, zelfs prachtig in alle opzigten uitergerust, en gekleed, en nemen eene uitmuntende krijgstucht in acht. Volgens het getuigenis van eenige Engelsche Officieren, kunnen de zwarte Regementen op *Haiti* wel tegen de Europeaanse troepen opwegen. Buiten dezelve zijn er nog 4000 zwarten van de kust van *Afrika*, in afzonderlijke kompagnien verdeeld, welke den naam van « Koninklijke « *Dahomeijs* » dragen. Zij staan onder het opzicht van Officieren die den Koning hartelijk genegen zijn, en maken inderdaad de nationale garde uit, aan welke de algemeene politie des lands is opgedragen, welke door haar met zoo veel gestrengheid wordt uitgeoefend, dat het der landbouwers niet vrijstaat hunne huizen te verlaten, zonder een geschreven verlof daartoe van den bevelhebbenden Officier der *Dahomeijs* ontvangen te hebben.

De armée der republiek bestaat mede uit 25,000 man, waarvan 3600 man de lijfwacht des Presidents vormen. Zij zijn niet zoo goed gekleed en staan onder geene zoo goede krijgstucht als de Koninklijke troepen, en het groot-

grootste gedeelte is bij de planters gekantonneerd. De politie in de steden, is in de republiek minder stipt dan in de Monarchij; de lieden van de kleur, die het gezag in handen hebben, zijn minder onder bedwang te brengen dan de zwarten, Zij zijn voor het grootste gedeelte losbandig van zeden, voornamelijk de vrouwen, die meest al de bezigheden in de steden verrigten. De huwelijken kunnen gezegd worden niet dan schaars in de republiek te bestaan. HENDRIK, in tegendeel, dwingt zijne soldaten te trouwen, en wee hem die den huwelijksband schendt! Wetende, dat veel van den uitwendigen schijn afhangt; duldt HENDRIK niemand in zijne tegenwoordigheid welke niet welvoegelijk gekleed is: en het gevolg hier van is, dat, in plaats van naakte zwarten van beide seksen op de straten te zien, men nu alles ordentelijk van kleederen voorzien vindt, terwijl zij, die buiten staat zijn dezelve te koopen, daarvan verzorgd worden. De republikeinen zijn minder opmerkzaam te deze opzigte; doch de natuurlijke verwaandheid der zwarten heeft hen overgehaald om zich zorgvuldiger dan voorheen te kleeden. PETION zelf betoont zich omtrent zijne kleeding volmaakt onverschillig te zijn, maar zijne groot-officieren hebben een veel

luisterrijker voorkomen dan die van *Haiti*. Door een zonderling geval hebben prachtig geborduurde fluweelen rokken, die nog niet lang geleden door de senateurs van het machtigste rijk der wereld gedragen werden, den weg naar *Haiti* genomen, en worden nu door de staatsbeambten van deze kleine republiek gebruikt. Deze bijzonderheid, weinig betekende op zich zelve, is een nieuw voorbeeld van de nietigheid, en het verval der menschelijke grootheid, in den tijd der revolutien welke wij thans beleven.

De bevolking der beide Gouvernemen ten, bestaat uit, 480,000 zwarten, 20,000 lieden van de kleur, en 1000 blanken, voornamelijk Duitschers, te zamen uitmakende 501,000 zielen, waarvan 261,000 republikeinen en 240,000 roijalisten zijn. Deze bevolking kan geacht worden uit drie klassen te bestaan. De eerste bevat de burgerlijke en militaire ambtenaars, die de meeste eigendommen op het eiland bezitten, de tweede bestaat uit de beoefenaars der onderscheidene werktuigelijke kunsten, de ambachtslieden en de soldaten; de derde is zamengesteld uit de landbouwers en de huisvaders op het platte land, die voor het grootste gedeelte zwarten zijn. Dit volk is slechts weinig in hunnen slaafschen toestand

verbeterd, en staat geheel ten prooi aan de willekeur en de grilligheden der burgerlijke en militaire autoriteiten der beide gouvernementen.

Met de geldmiddelen is het zoo voordeelig gesteld, dat er, na afbetaling van alle onkosten, een batig saldo overblijft van vijftien miljoenen *livres*, die geheel ter beschikking van den Koning en van den President zijn gesteld. De politie is in de beide gouvernementen op eene en dezelfde wijze ingerigt. De Koning en de President hebben verklaard, dat op de eerste verschijning eenes vijands op de kust, de geheele natie de wapens zal opvatten. « De laatste der Haïtianen, » zegt Koning HENDRIK in zijn manifest, « zal liever, om-
« komen dan zijne onafhankelijkheid verlie-
« zen. Vrij door het régt, en onafhankelijk
« inderdaad, zullen wij deze zegeningen nim-
« mer afstaan, noch medewerken tot de om-
« verwerping van dat gebouw, hetwelk wij
« gesticht en met ons bloed bevestigd hebben.
« Liever willen wij ons zelve onder de puin-
« hoopen van ons land begraven, dan de min-
« ste inbreuk op onze staatkundige regten
« dulden.

PETION was met den Koning van hetzelfde gevoelen. Wij twijfelen echter aan de opregt-

heid van zijn' opvolger BOIJER; hij wordt bij uitnemendheid eenen goeden Franschman geheeten, en wij zagen, dat in antwoord op het voorstel in de kamer der afgevaardigden gedaan, om eene vloot ter blokade van de kusten der « oproerige *chefs*» af te zenden, de Minister antwoordde, dat er onderhandelingen van eenen zeer kieschen aard waren begonnen, hetgeen ons vermoeden wegens de verraderlijke handelwijze van BOIJER eenigzins bevestigd. Het is, ondertusschen, te hopen, dat *Frankrijk* zich het lot van den Generaal LE CLERC zal herinneren, daar nog voor den dood van dien Generaal 25,000 man reeds ten grave gedaad waren. Toen hij stierf waren er 2,200 buiten staat om de wapens te voeren, terwijl er 7,500 in de hospitalen ziek lagen. Deze, en nog boven dien 20,000 andere slagtoffers op *St. Domingo* geland, leveren een treurig tafereel op der gesneuvelde Franschen op dit eiland, die, gedurende het bevelhebberschap van den Generaal LE CLERC, op 62,481 man kunnen begroot worden.

Uit dit oogpunt beschouwd kan de onderwerping van het eiland, door het Fransch Gouvernement bedoeld, nergens bijval vinden. De vorderingen door de inwoners, zoo met betrekking tot den landbouw, als tot de op-

voe-

voeding der jeugd, in de algemeene letterkunde gemaakt; zijn met regt zonderling te heeten. De Baron DE VASTEIJ heeft hiervan een belangrijk tafereel opgehangen, waar in deze schrandere neger zich op de volgende wijze uitdrukt: „ Voor vijf en twintig jaren „ zagen wij ons nog in de diepste onwetend- „ heid gedompeld; wij hadden hoegenaamd „ geen denkbeeld van maatschappelijke samen- „ leving, van geluk noch van enig mensche- „ lijk gevoel; onze zoo natuurlijke als zede- „ lijke vermogens, waren zoodanig onder den „ last der slavernij gebukt, dat ik, die dit „ schrijft, mij volstrekt verbeeldde, dat de „ wereld zich niet tot buiten mijnen gezigt- „ einder uitstreckte, mijne denkbeelden waren „ zoo bepaald, dat de eenvoudigste dingen „ mij onbegrijpelijk toeschenen, en al mijne „ landgenooten waren even zoo dom en on- „ wetend als ik, indien zulks mogelijk ware. „ Ik heb,” vervolgd hij, „ velen onzer ge- „ kend, die zonder leermeester lezen en schrij- „ ven leerden; ik ken sommige onder ons „ negers, die met hunne boeken in de hand „ wandelden, en den voorbijgangders verzoch- „ ten hen sommige onverstaanbare plaatsen, „ daarin voorkomende, op te helderen, en op „ deze wijze, reeds tot jaren gekomen zijnde,

„ leerden zij veel zonder dat daar toe eenige
 „ kosten vereischt werden. Op dien voet”
 voegt hij er bij, „ heeft men notarissen, pro-
 „ kureurs, advokaten, regters, administrateurs,
 „ bekomen, die de gansche wereld over hun
 „ juist oordeel deden verbaasd staan, ande-
 „ ren zijn schilders en beeldhouwers gewor-
 „ den, over welker kunde vreemdelingen, die
 „ hun werk zagen, verbaasd stonden; som-
 „ mige hebben zich op de bouw- en werk-
 „ tuigkunde, als ook op de weverij toegelegd;
 „ om kort te gaan, men heeft onder hen
 „ werklieden in zwavel, salpeter en buskruid
 „ aangetroffen, die de Europesche fabrikan-
 „ ten overtroffen, zonder eenig ander onder-
 „ wijs dan het lezen van schei- en mineraal-
 „ kundige werken genoten te hebben. En
 „ thans beweren de Haitianen geene manufac-
 „ tuur bevorderende noch handeldrijvende natie
 „ te zijn, gelijk de Romeinen, die van de
 „ ploeg tot de wapenen en van deze weder
 „ tot de ploeg snelden. Het kan echter
 „ niet anders of hunne nijverheid, hunne
 „ werktuigkunde, het gebruik van werktui-
 „ gen, van dieren, en van de natuurlijke
 „ drijfveeren, vuur en water, zullen dit eiland
 „ tot de fraaiste, volkrijkste en bloeiendste
 „ gewesten, en deszelfs inwoners, voorheen

„ zoo ongelukkig, tot het gelukkigst volk der
„ wereld maken.”

Parochiale scholen zijn door de geheele uitgestrektheid van HENDRIKS gebied en *primaire* scholen, in de voornaamste steden onder het bestuur van Engelsche leermeesters opgerigt, in deze scholen wordt de Engelsche taal geleerd, en thans door de kinderen van al de ambtenaren des gouvernementes gelezen en geschreven. Er is ook een koninklijk kollegie daargesteld, en aan de ervarenste studenten worden jaarlijks prijzen uitgedeeld. HENDRIK heeft ook eene muzikale akademie tot stand gebragt, en eenen geregelden schouwburg gebouwd. Dit alles heeft te *Sans-Souci*, de koninklijke residentie, plaats gevonden, welke, naar wij vernemen in pracht en luister voor vele paleizen in *Europa* niet behoeft te wijken. Hier heeft hij ook velerlei fabrieken en manufacturen daargesteld, en eischte dat de Engelschen hem als Koning van *Congo* zouden beschouwen.

De Katholijke Godsdienst is voor dien van den staat verklaard; de geestelijkheid bestaat uit een' aartsbisschop, drie bisschoppen en een rector in ieder kerspel. Te *Sans-Souci* is eene koninklijke en parochiale kerk. Dezelve is door HENDRIK gesticht, en in den koninklijken almanak als « een gedenkteeken zijner

« koninklijke pracht en godsvrucht » bekend. De aartsbisschop, aan wien de Paus tot nog toe de inzegening geweigerd heeft, bezit een kapittel, een seminarium en een kollegie, alles met aanzienlijke inkomsten beschonken en aan het aartsbisschoppelijk paleis gehecht; de bisschoppen hebben ieder een kapittel en een seminarium, welke even rijkelijk begiftigd zijn,

In de republiek zijn ook scholen opgerigt, over welke vier of vijf Franschen, als hoogleeraren in de talen, wiskunde, enz. geteld zijn. Te *Port au Prince* is ook een kollegie van natuurkunde gevestigd, hetwelk onder het bestuur van eenige Fransche geneeskundigen staat. Het kerkelijken is, gelijk al het overige in de republiek, op eene min luisterrijke wijze ingerigt, en aan eenen apostolischen prefect met eenige pastoors onder hem toevertrouwd; doch, gelijk wij te voren hebben opgemerkt, de pligten van den Godsdienst en die der zedelijkheid worden bij de republikeinen minder dan bij de koningsgezinden in acht genomen.

Zoodanig is de tegenwoordige toestand van het noordelijk gedeelte van *Haiti*. Hetzelve levert thans een ontzagwekkend en schrikbaarend schouwspel op, maar wij kunnen voor ons zelve niet ontveinzen, dat de instandhouding

ding van die grootheid veel van het personeel karakter der opperhoofden zal afhangen , en of dezelve in staat zullen zijn , hunne onderdanen bij het aan de wetten verschuldigd ontzag te handhaven , zonder welke geene burgerlijke maatschappij kan blijven bestaan. — Wat hier van ook het gevolg zijn moge , wij kunnen niet anders dan ons hartelijk verheugen over het goede , dat aldaar reeds heeft plaats gehad , en onze hoop uitboezemen , dat er niets zal ondernomen worden om dit verdienstelijk volk weder in slavernij te dompelen , en dat de onafhankelijkheid door hetzelfde , ten koste van zoo veel lijken verkregen , ongestoord tot de nakomelingschap mag worden overgebracht.

DE
NEGER-STAAT

VAN

H A I T I

OF

S I N T - D O M I N G O .

*Geschetst in een uittreksel uit het fransche
geschrift des Negers Baron DE VASTEIJ,
Minister van den gewezen Koning
CHRISTOPHE (HENRIJ I.)*

Dit boekdeel, uit twee honderd bladzijden bestaande, is door eenen neger vervaardigd. Hij schreef hetzelfde bij gelegenheid, het zij van het werk des heeren DE PRADT, over *de volkplantingen en de tegenwoordige omwenteling van Amerika*, het zij van het geschrift ten titel voerende: *Nieuw sijstema van kolonisatie van St. Domingo door den heer LE BORGNE DE BOIGNE.*

De schrijver, gelijk men ligt kan vermoeden, hevig vooringenomen tegen de Fransche natie in 't algemeen, en tegen de schrijvers, die de daarstelling eener andere orde van zaken, dan die welke thans in het koninkrijk van
Hai-

Haiti plaats vinden, als mogelijk beschouwen. Dit geschrift is bijna geheel eene sterke kritiek tegen de Franschen, de *ex*-kolonisten, en sommige bijzondere personen, die eene rol op *St. Domingo* pleegden te spelen. Het werk schijnt voornamelijk ingerigt om in het hart van den jonge kroonprins eenen geweldigen haat aan te kweeken, tegen allen die zich mochten beijveren, het grondbeginsel van onderdrukking in de volkplanting wederom in te voeren.

« Alle menschen die de eer beminnen en de « glorie waarden, » roept de schrijver in zijne inleiding uit, « zijn nijdig om de « goedkeuring van het algemeen gevoelen te « verdienen, al de soevereinen en al de na- « tien zijn aan deszelfs magt onderworpen; « zij die het algemeen gevoelen braveren en « honen zijn onzinnigen, die op zoodanige « zedeloze vrouwen gelijken; welke het mas- « ker hebben afgeworpen en nimmer blozen.»

« Men kan ons derhalve op geene gevoeli- « ger en beledigender wijze aanranden, dan « wanneer men ons bij het algemeen eenen « kwaden naam zoekt te geven, en in ons « datgene te benadeelen, hetwelk voor den « mensch allerdiërbaarst is: de eer en de « glorie! Ei! welk volk op de wereld behoeft

« meer

„ meer de goedkeuring en de achting der na-
 „ tien dan dat van *Haiti*? Dat volk, op het
 „ welk nog zoo vele onregtvaardigheden en
 „ vooroordeelen rusten; dat volk, welks staat-
 „ kundig en zedelijk aanzijn nog maar een
 „ luchtverschijnsel is in de oogen van zoo vele
 „ menschen, die door hunne hartstogten ver-
 „ blind zijn.”

„ Wij zwarten en gelen, sedert eeuwen onder
 „ het juk der slavernij en der domheid ge-
 „ bukt, tot de laagste bezigheden gedoemd,
 „ welke pogingen moeten wij niet aanwenden.
 „ hoe veel standvastigheid, wijsheid en deugd
 „ niet bezitten, om onze stam te herstellen,
 „ welke nog in boeijens zucht en nog in dui-
 „ ternis wandelt, waar heen wij ook onze
 „ blikken wenden kunnen...”

„ In den strijd overwonnen, betwisten onze
 „ vijanden ons het bezit van natuurlijke krach-
 „ ten niet meer; zij hebben bewijzen genoeg,
 „ dat wij met kracht, dapperheid en moed
 „ zijn begiftigd, maar zij verbeelden zich nog,
 „ dat ons vernuft, al te bepaald, ons van ge-
 „ noegzame bekwaamheden, talenten en kun-
 „ digheden beroofd om ons in den politieken
 „ loopbaan te besturen. Wij zullen hen van het
 „ tegendeel pogen te overtuigen, door onder
 „ hunne oogen de onderscheidene vorderingen te
 bren-

« brengen , welke wij in den staat der gezelschap-
« ligheid gemaakt hebben.”

« Wij hebben niet vergeten hetgeen men den
« genen heeft te last gelegd , die den Keizer
« DESSALINES omringden , en zich slechts
« met list , eigenbelang en omkoopings ophiel-
« den ; dat zij , namelijk , voor dit opper-
« hoofd alles bedekten hetgeen hij , zoo voor
« s'lands algemeen , als tot zijn bijzonder ge-
« luk , had moeten weten , en dat zij de be-
« werkers van zijnen val waren geweest ; bil-
« lijke en verschrikkelijke beschuldigingen voor
« hen die dezelve waarlijk verdienden ; maar
« grievend en onverdragelijk voor den eerlij-
« ken man , voor den getrouwen dienaar ,
« die bij zich zelve overtuigd is , zijn vorst
« en zijn vaderland wel gediend te hebben .

« Elke burger , elke openbare staatsdienaar
« is aan zijn gouvernement en aan zijn vader-
« land de schatting van zijn vernuft verschul-
« digd ; indien een getrouwe onderdaan ver-
« pligt is zijnen soeverein der waarheid te ont-
« dekken , zelfs dan wanneer hij weigeren
« mogt dezelve te hooren , met hoe veel meer
« regt moet hij zich dan beijveren die waarheid
« mede te deelen aan den grooten en edel-
« moedigen vorst die eischt , dat men hem de-
« zelve openhartig zeggen zal . *Mijne kinde-*

« *ren* (zoo sprak de koning van *Haiti* dikwijls tot den genen die hem omringden « *mijne oogmerken zijn zuiver ; maar ik « ben een mensch en kan mij derhalve be- « driegen gelijk een dezer menschen ; indien « gij ziet , dat ik dwaal , geef ik u het « regt mij der waarheid te zeggen. Ge- « denkwaardige woorden die het getuigenis « dragen van de grootheid en de verhevenheid « der ziel van den soeverein , die dezelve « heeft uitgesproken.»*

Nadat de schrijver hevig heeft uitgevaren tegen de dagbladen , waarin men het voorbeeld van *Haiti* als gevaarlijk voor de slaven kolonien voorstelt , drukt hij zich aldus uit :

„ Het is vergeefs , dat de ondeugd , het belang en de staatkunde onzer vijanden van ons staatkundig aanzijn een schrikbeeld zoeken te vormen voor de Mogendheden welke in onze nabijheid volkplantingen bezitten. Sedert acht en twintig jaren in revolutien en vijftien in het vreedzaam genot van vrijheid en onafhanke-lijkheid doorgebracht , zien wij niet , dat deze orde van zaken de naburige volkplantingen ontrust heeft. ”

„ Nimmer hebben wij ons , het zij openlijk „ of achter de hand , met de zaken buiten ons „ eiland bemoeid ; onze regeringsvorm en onze wet-

„ wetten wisten wij wijselijk te verdedigen
 „ en ons gouvernement heeft zich altoos
 „ naar de grondbeginsels der stiptste onzijdig-
 „ heid omtrent alle, het zij geallieerde of neu-
 „ trale, Mogendheden gedragen; sedert vijftien
 „ jaren wapperen hare vlaggen in alle onze
 „ havens, en hare onderdanen genieten er de
 „ voordeelen van onzen handel en de bescher-
 „ ming onzer wetten.”

„ Begeert men een treffend voorbeeld, dat
 „ onze nabuurschap volstrekt niet gevaarlijk
 „ voor de volkplantingen is, zoo beschouwe
 „ men het Spaansch gedeelte, aan het onze
 „ grenzende, en door slaven bevolkt; zij gaan
 „ en komen dagelijks op onze markten en
 „ keeren vreedzaam tot hunnent terug, zonder
 „ eenigzins verontrust of gedwongen te wor-
 „ den; op openbare feesten en vermakelijk-
 „ heden, verschijnen zij binnen onze grens-
 „ palen, om deel in onze dansen en uitspan-
 „ ningen te nemen, en dikwijls heeft men
 „ eene groep Spaansche slaven statiglijk zien
 „ dansen, op het geluid hunner guitarren,
 „ nevens eenen hoop vrije Haitianen; die,
 „ door hunne trommels; sprongen en luid-
 „ ruchtige zangen, de lucht deden weërgal-
 „ men. De avond valt, de groepen verdeelen
 „ zich, de Spanjaard keert vreedzaam naar

„ zijne haardstede, de Haitiaan naar zijnen
„ gewonen arbeid terug, onder het geroep
„ van leve de vrijheid! leve de onafhankelij-
„ kheid!...”

„ Elke natie kan zich op het bezit harer
„ helden en wetgevers beroemen; wij kunnen
„ dit ook op de onzen doen; wij waren naau-
„ welijks tot een maatschappelijk ligchaam
„ vereenigd, of hadden ook reeds een mo-
„ narchaal en vaderlijk gouvernement daarge-
„ steld. Gelijk de wijze NUMA en de groote
„ ALFRED, hield HENDRIK zich met het
„ scheppen van instellingen en het geven van
„ wettèn bezig!”

„ De vorm van het gouvernement hetwelk
„ wij verkozen hebben, de organisatie van
„ hetzelfde, de inwendige orde door ons in
„ de onderscheidene takken des staatsbestuurs
„ ingevoerd, bewijzen genoegzaam, dat wij
„ geene vreemdelingen in de beoefening der
„ wetgeving waren.”

„ Wil men voor een oogenblik den staat
„ van vernedering, in welchen wij, nu vijfen-
„ twintig jaren geleden, waren gedompeld, met
„ onzen tegenwoordigen beschaafden toestand
„ vergelijken, dan zal men kunnen oordeelen
„ over de pogingen, welke wij moesten doen;
„ om, zonder vreemde hulp, aan ons zelven

„ over

„ overgelaten , tot onze eigene hulpbronnen
„ verwezen , ons uit den staat van domheid
„ en barbaarschheid te redden , in welke de
„ slavernij ons gebragt had .”

„ Is wel ooit eenig volk lager en ongeluk-
„ kiger geweest ? Heeft wel ooit eenig volk ,
„ tot de herwinning zijner regten meer stand-
„ vastigheid en moed aan den dag gelegd ?
„ Heeft eenig volk wel ooit meer pogingen en
„ edelmoedige opofferingen gedaan , om tot
„ vrijheid en onafhankelijkheid te geraken ?
„ Geen volk immers heeft ooit meer vatbaar-
„ heid voor kunsten en wetenschappen , en
„ meer ijver om dezelve zich eigen te maken
„ dan dat van *Haiti* betoond ?

„ Ten einde zich een juist denkbeeld van
„ onze vordering en beschaving , kunsten en
„ wetenschappen te vormen , moet men vooral
„ in het oog houden wat wij waren , en wat
„ wij thans zijn .”

„ Vijfentwintig jaren geleden waren wij in
„ de slavernij en de volstrektste onwetendheid
„ gedompeld ; wij hadden hoegenaamd geen
„ denkbeeld van menschelijke zamenleving ,
„ wij wisten niets van het geluk noch van ee-
„ nige aandoening des gemoeds , onze natuur-
„ en zedelijke eigenschappen , waren zoodanig
„ vernederd onder den last der slavernij , dat

„ ik, die thans dit schrijf, mij verbeeldde,
 „ dat de wereld zich niet buiten het bereik,
 „ van mijn gezigt uitstrekke, mijne denkbeel-
 „ den waren zoo eng beperkt, dat de aller-
 „ eenvoudigste dingen mij onbegrijpelijk voor-
 „ kwamen, en al mijne landgenooten waren
 „ even zoo onwetend en zelfs dommer dan ik,
 „ indien het mogelijk ware zulks te zijn ”

„ Thans worden de burgerlijke administra-
 „ tive en militaire ambten bij uitsluiting door
 „ Haitianen, bekleed, dewijl geen vreemdeling
 „ op *Haiti* eenige openbare bedieningen mag
 „ waarnemen; de gebiedende noodzakelijkheid
 „ heeft alles gedaan; de meesten hebben zich
 „ door middel van boeken onderwezen. Ik
 „ heb velen gekend, die uit zich zelve,
 „ zonder onderwijzers, lezen en schrijven leer-
 „ den; zij wandelden met hunne boeken in
 „ de hand; raadpleegden de voorbijgangers;
 „ na verzekerd te zijn, dat zij lezen konden, ver-
 „ zochten zij hun te zeggen wat dit of dat
 „ woord beteekende. Zoo hebben velen lezen
 „ en schrijven geleerd, zonder de hulp der op-
 „ voeding, schoon zij reeds zekere jaren be-
 „ reikt hadden: zij zijn notarissen, procureurs,
 „ advokaten, regters, administrateurs gewor-
 „ den, en deden de gansche wereld wegens
 „ de gezondheid van hun vernuft verbaasd staan.

„ Men

„ Men kan dus met volle regt vermoeden,
 „ welke menschen zij zouden geworden zijn,
 „ indien zij de hulp en de middelen eener be-
 „ schaaftde opvoeding genoten hadden; anderen
 „ zijn door eigene oefening, schilders en beeld-
 „ houwers geworden, en hebben, door hunnen
 „ arbeid, de verwondering der vreemdelingen
 „ tot zich getrokken; anderen worden bouw-
 „ meesters, werktuigkundigen, verwers, en
 „ allen zijn in hunne proeven geslaagd; ande-
 „ ren eindelijk hebben zwavelmijnen geledigd,
 „ en, in gebouwen, gelijkvormig aan die van
 „ *Europa*, salpeter en uitmuntend buskruid
 „ vervaardigd, zonder eenige hulp dan die
 „ welke zij uit schei- en mineraalkundige wer-
 „ ken opdeden.”

„ Maar de kunst in welke wij, zonder te-
 „ genspraak, de meeste vorderingen gemaakt
 „ hebben, is die des oorlogs; en dit is niet
 „ te verwonderen, dewijl wij, sedert het jaar
 „ 1790, bijna altoos in de noodzakelijkheid
 „ waren, den krijg te voeren ”

„ In onze eerste jaren waren onze denkbeel-
 „ den omtrent den oorlog onbepaald; het ge-
 „ bruik van schietgeweer was ons onbekend;
 „ wij begaven ons, zonder orde, in verwarde
 „ hoopen ten strijde, houten sabels, stokken
 „ met ijzer beslagen, braadspeten, ijzeren

„ hoepels tot sabels gevormd , dienden ons tot
„ wapenen ; wij wierpen ons in wanorde op
„ het vijandelijk geschut ; duizende Haitianen
„ moesten als slagtoffers van hunnen moed en
„ van hunne vermetelheid omkomen.”

„ Wij wilden ook onze artillerie hebben , en
„ vonden kanonnen van Bamboes uit ; doch
„ met elk schot vloog het kanon in duizend
„ stukken , en bragt ons zelve meer kwaad
„ dan den vijand toe ; ik haal dit slechts aan
„ om een denkbeeld te geven , tot hoe ver zich
„ toen onze militaire talenten uitstreckte.”

„ Van tijd tot tijd leerden wij ten onzen
„ kosten den oorlog voeren , en in linie van
„ bataille strijden ; onze verschillende oorlo-
„ gen met de planters , de Spanjaarden , de
„ Engelschen , de Franschen , en vooral onze
„ burgerlijke onlusten , deden ons verbazende
„ vorderingen in de krijgskunst maken , zoo-
„ danig , dat de geheele bevolking van mannen ,
„ die eenen zekeren onderdom bereikt hebben ,
„ alleen uit oude soldaten is zamengesteld ; en
„ men zou er weinigen onder vinden , die niet
„ met de roemrijkste wonden bedekt zijn !”

„ Onder de groote menigte rampen welke
„ wij van de Franschen geleden hebben , zijn
„ wij door eenige weldaden beloond ; de armée
„ van LE CLERC was uit eene groote menigte

„ mi-

„ militairen van schitterende talenten, goede
„ ingenieurs, kundige en zeer bekwame offi-
„ cieren der artillerie zamengesteld; wij heb-
„ ben allen min of meer ons voordeel met
„ hunne lessen gedaan, het zij dat wij met of
„ tegen hen streden. Thans worden wij door
„ eigene ondervinding, gevoegd bij die welke
„ wij verworven hebben, naar evenredigheid
„ onvergelykelyk sterker dan wij zulks voor-
„ heen waren; de kunst des oorlogs is ons
„ gemeenzaam geworden; de belegeringen
„ welke wij gedaan of geleden hebben, de
„ forten en sterke plaatsen door ons aangelegd,
„ bewijzen genoegzaam de vorderingen welke
„ wij in het aanvallen en verdedigen der steden
„ gemaakt hebben.”

„ Wij oefenen ons in de wiskundige weten-
„ schappen; wij hebben eene koninklijke ge-
„ schut-, bomben- en kogelgieterij aangelegd.”

„ Onze artilleristen, bombardiers en kano-
„ niërs zijn uitmuntend; onze grenadiërs en
„ jagers zouden het, aanvallender wijze te werk
„ gaande, met de beste troepen der wereld
„ kunnen wagen; tot hinderlagen en om den
„ vijand te verontrusten, is het onmogelyk
„ beter soldaten dan onze ligte troepen en onze
„ koninklijke *dahomeijs* te vinden; onze ka-
„ vallerie heeft goede paarden en is wel ge-

„ oefend, en in staat, de gelegenheid zich
 „ daartoe opdoende, eenen zoo hevigen als
 „ schitterenden aanval te ondersteunen.

„ Indien wij, dadelijk na het vestigen onzer
 „ onafhankelijkheid, verstand genoeg bekomen
 „ hadden, om nationale scholen en kollegien
 „ op te rigten, ten einde het openbaar onder-
 „ wijs te verspreiden, dan zouden wij thans
 „ veel meer verstandige menschen hebben, en
 „ veel verder gevorderd zijn, dan wij ons tot
 „ nu toe bevinden.”

„ Wij kunnen dan niet anders dan het
 „ onherstelbaar tijdverlies beklagen hetwelk
 „ wij geleden hebben! Vijftien jaren onafhan-
 „ kelijkheid, vijftien jaren oefening verloren,
 „ welk een altoos beklagenswaard verlies!
 „ Hoe vele kundige en in alle wetenschappen
 „ geoefende mannen zouden wij thans niet be-
 „ zitten? Indien ik het geluk had genoten
 „ mijne studie geregeld te kunnen voorzetten,
 „ zoude ik die kundigheden verkrégen hebben,
 „ welke zoo noodzakelijk en voor den staats-
 „ man, voor den magistraat en voor den schrij-
 „ ver, die voor het algemeen werkt, zoo on-
 „ ontbeerlijk zijn; dan zoude ik mij voorze-
 „ ker niet in de harde en wreede noodzake-
 „ lijkheid hebben bevonden, eene mij onbe-
 „ kende loopbaan in te treden, ten einde eene

„ poging aan te wenden om de giftige pijlen
„ van de vijanden mijnes vaderlands en der
„ menschheid af te keeren!“....

„ Maar wij zouden ons oogmerk slechts ten
„ deele vervuld hebben, indien wij door de
„ opvoeding der mannen, die der vrouwen
„ geheel uit het oog hadden verloren; dan
„ hadden wij deugdzaame mannen en zedelooze
„ vrouwen, schrandere jongelingen en onwe-
„ tende meisjes bekomen; de weldaad der
„ opvoeding moet zich dan gelijkelijk over
„ beide seksen uitstrekken.”

„ Moeten jonge dames van edele afkômt,
„ die, door hare geboorte bestemd zijn aan
„ het hof te schitteren, bij hare ouders ver-
„ toeven ontbloot van de middelen, die ver-
„ eischt worden tot het ontvangen eener zorg-
„ vuldige opvoeding, welke harer doorluchtige
„ geboorte en tevens harer bestemming waar-
„ dig is?”

„ De huisselijke zeden hebben invloed op
„ de openbaren; de kinderen volgen het voor-
„ beeld hunner moeders na; zij nemen der-
„ zelve zwakheden, ondeugden of deugden
„ aan; de opvoeding der vrouwen nadert die
„ der mannen meer dan men denkt, en wij
„ zouden vergeefs goede, verstandige, zuinige,
„ nijverige en werkzame huismoeders wen-

„ schen te bezitten , zonder den bijstand der
 „ opvoeding , dien van den godsdienst en dien
 „ der zeden ?”

„ Het volk van *Haiti* is nog geene nij-
 „ vere , handeldrijvende of manufactuur be-
 „ vorderende natie ; gelijk de Romeinen vlieden
 „ wij van de wapenen naar de ploeg , en van
 „ de ploeg tot de wapenen ; wij zijn soldaten
 „ en landbouwers tevens.”

„ In lang kunnen wij ons niet aan alle de
 „ takken eener fabriek bevorderende en com-
 „ mercieele nijverheid wijden , en daar de tal-
 „ rijkste volken zelfs geene genoegzame armen
 „ bezitten , om daarin te voorzien , zullen wij
 „ zulks ook niet dan ten kosten onzer land-
 „ bouw kunnen doen ; het zoude onvoordeelig
 „ voor ons zijn de wezenlijke bron van onzen
 „ voorspoed , van ons vermogen en van onze
 „ rijkdommen te veronachtzamen , om een
 „ voorwerp , hetwelk wij als ondergeschikt
 „ moeten beschouwen ; maar , aan den anderen
 „ kant , gelijk eene onafhankelijke natie in zich
 „ zelve de voorwerpen van eerste noodzakelijk-
 „ heid bezitten moet , welke zij in geval van
 „ oorlog niet ontberen kan , heeft ons gouver-
 „ nement wijselijk gehandeld , met buskruid-
 „ zwavel- en salpeter fabrieken , geschut- bom-
 „ ben- en kogelgieterijen , enz. aan te leggen.

„ De-

„ Deze soorten van instellingen tot de verde-
„ diging des koninkrijks onmisbaar, behoeven
„ slechts uitgebreid en volmaakt te worden,
„ ten einde alleen aan onze behoeften te vol-
„ doen; daarbij nog eenige andere manufac-
„ turen van voorwerpen der uiterste noodza-
„ kelijkheid voegende, zullen wij voor onze
„ staatkundige huishouding genoeg verrigt
„ hebben. De kunst, welke allezins geschikt
„ is om menschelijke bekwaamheden uit te
„ breiden, de drukkunst, volmaakt en breidt
„ zich van dag tot dag verder uit. Alle
„ onze opmerkzaamheid moet zich dan op
„ den landbouw, het militair wezen en het
„ openbaar onderwijs vestigen: ons gouver-
„ nement zal zich in lang slechts met deze
„ drie belangrijke voorwerpen hebben bezig te
„ houden; en het zal zijn doel niet kunnen
„ bereiken, dan door een goed *systema* van
„ staatkundige huishouding aan te nemen,
„ hetwelk wel begrepen, wel overdacht en
„ boven alles wel uitgevoerd moet worden.”

„ Wij kunnen onzen landbouw, in navolging
„ van andere beschaafde volken, uitbreiden en
„ volmaken; wij kunnen nieuwe plantsoenen,
„ nieuwe voortbrengselen invoeren, die met
„ onze wezenlijke behoeften, en met de ver-
„ meerdering van onderhoud en bevolking

„ over-

„ overeenkomstig zijn; wij moeten bedenken,
 „ dat wij opgehouden hebben eene Fransche
 „ volkplanting te wezen, maar dat wij ons
 „ zelven als een vrij en onafhankelijk koning-
 „ rijk moeten besturen”

„ Door de werktuigelijke kunsten, het ge-
 „ bruik van werktuigen, van dieren, en van
 „ onze natuurlijke hulpbronnen, de lucht, het
 „ vuur en het water, tot onzen bijstand in te
 „ roepen, zullen wij de krachten van den
 „ mensch sparen en honderdvoudig verdubbelen,
 „ ja door deze onderscheidene middelen in wer-
 „ king te brengen, ons land tot het schoonste,
 „ volkrijkste, gegoedste en bloeiendste gewest,
 „ en deszelfs bewoners, weleer zoo ongelukkig,
 „ tot de gelukkigste menschen der wereld ma-
 „ ken; gelijk aan de Fenix, van welke wij het
 „ geestig zinnebeeld hebben aangenomen, zullen
 „ wij veel schooner en glorierijker uit onze asch
 „ herleven.”

„ De proefnemingen van allerlei aard, zija
 „ altoos kostbaar, moeilijk en somtijds
 „ vruchteloos; maar men moet dezelve nog-
 „ tans bewerkstellingen, uit hoofde van de
 „ onmetelijke voordeelen welke daarvan te
 „ wachten zijn, en er is veel geduld en stand-
 „ vastigheid noodig om naar genoeg te
 „ slagen; het is niet op éénen dag, dat men
 „ een’

„ een' bekwamen schilder, in de behandeling
„ van het penseel, een' bouwmeester, een'
„ werktuigkundigen vormt, even min als men
„ op éénen dag een' goeden landbouwer wor-
„ den kan; alle proefnemingen slagen niet
„ altoos; doch dit ook hangt dikwijls van
„ toevallige oorzaken af, het zij, dat men er
„ geen goed gebruik van maakt of den aard
„ der zaken niet naar cisch geraadpleegd
„ heeft; het klimaat, de jaargetijden, de
„ grond, hebben invloed op binnenlandsche en
„ uitheemsche planten. Een bijzonder per-
„ soon, menschenvriend en beminnaar van
„ zijn vaderland en van zijnen medemensch
„ zijnde, kan een edel en waardig gebruik
„ van zijne kapitalen maken, wanneer hij in
„ kunsten en handwerken, als mede in den
„ landbouw proeven doet, die ter eer en tot
„ voordeel van zijn vaderland uitvallen; maar
„ het is voornamelijk de plicht van het gou-
„ vernement, het welk dit maatschappelijk
„ ligchaam besturen en beschermen moet; het-
„ welk de middelen bezit om die soorten van
„ proefnemingen te doen, welke door een'
„ bijzonderen persoon hoe rijk hij ook mege
„ wezen, niet dan vruchteloos gedaan kunnen
„ worden, daar hij noch de magt noch de
„ middelen tot eene genoegzame uitvoering
„ be-

„ bezit, die tot zulke ondernemingen vereischt
„ worden.”

„ Het gouvernement heeft vele proefnemingen
„ gedaan; men heeft reeds koorn, garst,
„ haver gezaaid en ingezameld, en wij hebben
„ het duidelijkst bewijs genoten, dat, indien
„ wij sedert lang het gebruik van deze voed-
„ zame produkten hebben moeten missen;
„ zulks alleen aan de kwaadaardigheid en de
„ vereenigde belangzieke pogingen der ex-ko-
„ lonisten met hunnen alleenhandel is toe te
„ schrijven; de Carthagers, ten einde de Sici-
„ lianen hun juk des te beter te kunnen op-
„ dringen, verboden hen op doodstraf koorn te
„ bouwen; onder de koloniale regering, was
„ het op *St. Domingo* mede verboden, koorn
„ te zaaijen of wijn te teelen; op welke
„ beide verrigtingen men de gestrengste straf-
„ fen gesteld had.”

„ Dank zij onze wetten en reglementen op
„ den landbouw, de wijze en voorzigtige
„ staatkunde van onzen doorluchtige soeverein,
„ de inzameling van levensmiddelen enz. is
„ thans verdeeld; men heeft eene menigte
„ banannenboomen op al de plantaadjen aange-
„ kweekt; levensmiddelen en allerlei soorten
„ van granen worden nu in menigte op de
„ vlakten en boven op het gebergte, op voor
„ den

„ den vijand ontoegankelijke plaatsen voortge-
 „ bragt. In dezen oogenblik teelen wij met een
 „ goed gevolg Engelsche aardappelen, deze
 „ vrucht en andere uithéemische voortbrengsels
 „ zullen onze middelen van bestaan vrij wat
 „ vermeerderen. Een volk moet in zijne voor-
 „ naamste behoeften voorzien; want wanneer
 „ hij van den vreemdéling zijn onderhoud ver-
 „ wacht, is hij de meester van zijn bestaan
 „ niet méer, maar geeft zich geheel aan
 „ hem over.”

„ De landbouw, de eerste aller kunsten,
 „ is onder ons geëerd en geacht; de arbeid
 „ wordt als de vader der dengden en de
 „ ledigheid als de moeder aller ondeugden
 „ beschouwd: jaarlijks, op den 15den April,
 „ het tijdstip waarop den heuchelijken zaai-
 „ tijd begint, vieren wij het feest van den
 „ landbouw, met pracht en met luister tevens;
 „ al de veldbewoners in den omtrek van
 „ *Sans-Souci* begeven zich dan in menigte
 „ naar het paleis, en dóen er de lucht door
 „ hun vrolijk gezang weërgalmen; men ziet
 „ hoe zij, met de schoonste vruchten, de wel-
 „ riekendste bloemen, kortóm met al de
 „ rijkdommen van eenen vruchtbaren grond
 „ beladen, aan H. H. M. M. hunne geluk-
 „ wenschingen, en hunne eerbiedige hulde
 „ ko-

„ komen brengen. Konden onze gevloekte
 „ dwingelanden zich met hunne eigene oogen
 „ overtuigen, konden zij als door tooverkunst
 „ naar het paleis van *Sans-Souci*, op dien
 „ heuchelijken dag, worden overgevoerd, dan
 „ zouden zij onze doorluchtige Souvereinen te
 „ midden van deze goede en nijvere landbou-
 „ wers van beide seksen, gelijk teedere ouders
 „ onder hunne kinderen, aanschouwen; dan
 „ zouden zij, in plaats van lijdende en onge-
 „ lukkige wezens, in den staat van naaktheid,
 „ door honger, ellende en slavernij gefolterd,
 „ gelijk zij voorheen waren, te zien, mannen
 „ vrouwen en kinderen aantreffen, zindelijk
 „ en smaakvol gekleed, schitterende van blijd-
 „ schap, gezondheid en geluk.”

„ Niemand op *Haiti* verstaat beter de
 „ staat- en landhuishoudkunde, dan onze
 „ doorluchtige en welbeminde Souverein; men
 „ beoordeele zulks naar de orde door hem in
 „ zijne onderscheidene paleizen, kasteelen en
 „ andere landgoederen, als mede in de onder-
 „ scheidene takken van het staatsbestuur inge-
 „ voerd; over welke laatste de koning als een
 „ goede huisvader, ondanks de lastertaal onzer
 „ vijanden; wijs, voorzigtig en zuinig waakt.”

A A N H A N G S E L
V A N
A A R D R I J K S - E N G E S C H I E D K U N D I G E
O P H E L D E R I N G E N ,

T O T
S T A V I N G D E R V O R E N S T A A N D E
S T U K K E N .

St. *Domingo* was het derde eiland hetwelk de onsterfelijke COLUMBUS, op zijne altoos gedenkwaardige ontdekkingsreis, kennen leerde; hij noemde hetzelfde aanvankelijk in de Spaansche taal *Espannola*, dat is het Spaansche Eiland. Hier uit is vervolgens verkeerdelijk, geheel te onregte en ontaalkundig *Hispaniola*, gezegd klein-*Spanje*, gesproten. Toen echter zijn zoon op dit eiland eene stad vestigde, welke hij ter eere zijnes vaders *St. Domingo* noemde, werd deze naam allengskens algemeen en eindelijk aan het gansche eiland gegeven, en bleef ook tot in de nieuwste tijden de meest gewone, behalve dat de Franschen dien naam, volgens hunnen tongval, in *St. Domingue* veranderden. De inlanders echter noemden het eiland, toen

COLUMBUS aldaar aankwam, *Haiti*, ook *Cijana* (hoewel dit laatste slechts eenen bijzonderen omtrek aanduidde), de eerste naam heeft hetzelfde in het tegenwoordig tijdvak der omwenteling weder aangenomen.

De ligging des eilands is tusschen de 17 gr. 20 min. en 20 gr. noorderbreedte en de 68—74 gr. 30 min. westelijke lengte. Het heeft dezelve strekking als *Jamaika*, en ligt ten oosten van dat eiland, ten noordwesten vormt er de zee eenen grooten inham, gelijk zulks bij *Cuba* mede gevonden wordt. Het eiland levert voorts eene menigte bogten op, en rondom hetzelfde liggen ten oosten het eiland *Portorico*, ten westen *Jamaika*, ten zuiden de groote Antillische zeegolf of de Karaibische zee, ten noordwesten *Cuba* en ten noorden eene menigte kleine eilanden, die een vervolg der *Bahama*-eilanden uitmaken.

St. Domingo wordt voor het rijkste en vruchtbaarste onder alle *Antillische* eilanden gehouden. De grootheid van hetzelfde bedraagt 1,390 vierkante mijlen, de lengte 80 mijlen van het oosten naar het westen, de breedte op de meeste plaatsen tot aan den noordwestelijksten inham 15—20 mijlen. De omtrek wordt op 300 mijlen gerekend. Voor de *revolutie* op dit eiland, sedert 1794, werd zij in het

Fransch

Fransch en Spaansch gedeelte gescheiden; het oostelijk en het grootste gedeelte was onder de Spaansche, het westelijke en kleinste stond onder de Fransche heerschappij. Het laatstgenoemde bevatte langs de kust, de lange, meestendeels 5 mijlen breede landtong, tegen over *Jamaika*, maar ook in het breedste gedeelte ten noorden nog de *Kaap François*, ook enkel de *Kaap* geheeten; en maakt ongeveer een derde gedeelte van het gansche eiland uit. Thans heeft deze verdeling opgehouden, en het voormalig Fransch gedeelte des eilands is na de nieuwe *organisatie* in zekere provincien verdeeld.

COLUMBUS ontdekte het eiland op den 6den December 1492, en de Spanjaarden wisten alda, door liefkozingen en kleine geschenken, het vertrouwen der vreedzame Eilanders te winnen, die aanvankelijk verbaasd over de vreemde verschijning der nieuwe aankomelingen, hen levensmiddelen en ververschingen in menigte aanbragten, hen ook de goudmijnen en goudstroomen aanwezen, en van dit metaal zelfs op hunne begeerte meerderen voorraad gingen afhalen; doch van welke goedhartigheid zij reden hadden zich te beklagen, want de Spanjaarden handelden hier als overal, zij mishandelden de goede ingezetenen op de

alleronmenschelijkste wijze. *St. Domingo* was toen, wegens het van daar komend goud; de eerste en beste kolonie der Spanjaarden in de *West-Indien*. Deze schatten namen echter met de inboorlingen zichtbaar af. Eene reeks van oorzaken, van welke de eene nog verderfelijker was dan de andere, voornamelijk echter de schadelijke volks-verhuizingen naar *Mexiko* en *Peru*, bragten eindelijk de volkplanting op *St. Domingo* door den tijd zoo in verval, dat zij in het jaar 1717 het moederland slechts nog door een eenig schip bekend bleef, hetwelk alle drie jaren derwaarts ging. De in 1756, te *Barcelona*, opgerigte handelmaatschappij, ten einde de volkplanting te herstellen, alsmede de vrije vaart in 1766 aan alle Spaansche schepen toegestaan, bleven zonder gevolg. Reeds in het jaar 1625 deden de Franschen met de onachtzaamheid der Spanjaarden hun voordeel, deden met de Engelschen, die door, zekeren WARNER werden aangevoerd, eene landing op het eiland, en verdeelden de kusten des lands, welke zij door de inboorlingen en andere bewoners verlaten vonden, ongestoord onder zich. Zij waren de eerste stamvaders van gene beruchte Boukaniers en van die alomberoemde zeeroovers, die men *Flibustiers* noemde. Nadat zij in het jaar 1630 door de Spanjaarden van *St.*
Chris-

Christophe (S. Kits) verdreven waren, zoo vestigden zij zich in het noorden van *St. Domingo*, en maakten bijzonder het kleine eiland *la Tortue*, digt bij *St Domingo* en westelijk gelegen, en door de natuur zelve reeds ontogankelijk gemaakt, tot hunne wapenplaats en het hoofdverblijf van hunne ondernemingen als zeeroovers, alwaar zij zich, vereenigd, tot eene soort van echte *demokratische* republiek vormden. Van dáár was het voornamelijk, dat zij die bewonderenswaardige zeetogten ondernamen, die zij zelfs tot aan de uiterste Spaansche *établissemten* in de Stille Zuidzee uitstrekten. Zeetogten, die in stoutheid van onderneming en standvastigheid hunnes gelijken op de wereld niet hebben. Deze staat van zaken duurde tot ongeveer in het eerste begin der 18de eeuw. In deze tijd namen de Engelsche en Fransche regeringen nadrukkelijker maatregelen om een einde daarvan te maken. Hier voegden zich andere omstandigheden bij en zoo werd de heldhaftige roovers-republiek der *Flibustiers* allengskens ontbonden. Ondertusschen had *Frankrijk* in het jaar 1697 den formeelen afstand van het noordwestelijk, westelijk en zuidwestelijk gedeelte des eilands bekomen. De Fransche Regering begon nu den regelmatigen aanbouw des eilands, door middel van kolonisatie, ten

sterksten te bevorderen. *St. Domingo* verhief zich zichtbaarlijk uit zijne voormalige nietigheid, en dat met zoo veel overhaasting, dat zij zich reeds in het jaar 1722 tot eenen hoogen graad van *Cultuur* had weten te verheffen. De plantsoenen breidden zich tot in het ontzaggelijke uit; met en door dezelve steeg de handel dagelijks hooger. De bevolking der *Blanken* nam meer en meer toe. Een noodzakelijk gevolg dezer toenemende *Cultuur* was een in dezelve verbazende evenredigheid toenemende invoer van neger-slaven. Het getal der laatsten nam gestadig toe, door derzelve voortplanting op *St. Domingo* zelve, zoodat zij eindelijk in het jaar 1790 meer dan 400,000 zielen bodroegen, terwijl het getal der blanken naauwelijks 134,000 beliep. Onder deze bevonden zich eene groote menigte *Mulatten* of zoogenaamde lieden van de kleur, dat is te zeggen kinderen die uit de vermenging van blanke manspersonen en negerinnen geteeld waren. Zeer vele van dezen waren door hunnen vaders gewettigd en als de erfgenamen van derzelve nalatenschap opgetreden, zoodat zij een groot deel, der plantaadjen in hunne magt kregen. Echter waren zij tot de uitbarsting der Fransche *Revolutie* van alle ambten en openbare bedieningen in de kolonie ont-

ontstoken gebleven, ofschoon zij overigens het genot der burgerlijke voorregten met vrije lieden gemeen hadden. Onder deze Mulatten vond men lieden van talenten en van meer zedelijkheid dan hunne blanke beheerschers bezaten, het was derhalve natuurlijk, dat zij hunne meerderheid boven de blanken gevoelden, toen de in *Frankrijk* door de *Revolutie* opgewekte denkbeelden van de gelijkheid der Menschelijke regten ook op de West-Indische Eilanden werd overgeplant. Zij wilden deze regten ook in hun vaderland doen gelden; doch begingen den ernstigen misslag, dat zij ook de negers, die aan hen, wegens hunne gelijkheid in kleur en gestalte, meer dan aan de blanken verkleefd waren, een te spoedig deel daar in lieten nemen. Het wankelmoe- dig gedrag der Nationale *Conventie*, welke, wegens de binnenlandsche zaken van *Frankrijk*, de kolonien geheel uit het oog scheen te verliezen, bespoedigde het ongeluk dezer schoone kolonie. Een dekreet der Nationale-*Conventie* van 15 Mei 1792 gaf den Mulatten het regt aan de gewone koloniale bijeenkomsten deel te nemen, welk gunstbewijs door een ander dekreet van den 24sten December daaraanvolgende weder werd opgeheven. Maar de Mulatten wilden zich hetgeen hen eenmaal

gegeven was niet weder laten ontnemen, en verzetteden zich, door de Negers ondersteund, met geweld, en zoo ontstond op het Eiland een oorlog, die met al de gruwelen der gruwzaamheid werd voortgezet. Op den 13den Junij 1793 werd kaap *François*, eene der voornaamste steden des Eilands, door de Mullen en Negers overrompeld; de blanken die den moord ontsnapt waren, begaven zich naar Noord - *Amerika*. Uit *Frankrijk* werden slechts eenige weinige troepen naar *St. Domingo* gezonden, maar zij werden door de blanken, die nog de overige havens en forten in bezit hadden, zich thans voor de koninklijke partij verklaarden en bij de Engelsche hulp zochten, niet eens aan land toegelaten. De Engelschen veroverden wel in September 1793 twee havens en vestingen, maar nadat de Nationale *Conventie*, door het dekreet van 4 Februarij 1794, den negers in de Fransche kolonien volkomene vrijheid en gelijke regten met de overige inwoners geschonken had, brak de oorlog met meerdere woede uit, bijna al de blanken werden vermoord, en de Engelschen verloren naderhand hunne gemaakte veroveringen weder. Aan het hoofd der Negers stond TOUSSAINT LOUVERTURE, die op den 9den Mei 1801 aan het eiland eene eigene
Con-

Constitutie gaf, door welke hij voor al zijn leven tot Stadhouder benoemd en alle slavernij voor eeuwig werd afgeschaft. De oorlog, die *Frankrijk* met *Engeland* ter zee voerde, maakte het onmogelijk, troepen naar *St. Domingo* te zenden, om er de rust weder te herstellen. Nadat echter op den 1sten October 1801 de vredes *preliminairen* tusschen de beide Mogendheden te *Londen* onderteekend waren geworden, zond de eerste Consul den Generaal LE CLERC met eene vloot en 25,000 man troepen naar *St Domingo*, die op den 3den Februarij 1802 aldaar aankwam.

De verdere geschiedenis van *St. Domingo*, van dien tijd af weder met den ouden naam *Haiti* bestempeld, of liever die van den tegenwoordigen Neger - staat op dit merkwaardig eiland, vindt den lezer even zoo belangrijk als grondig geschetst in het hier voorafgaand tafereel van deszelfs lotgevallen, uit het oorspronkelijk Engelsch (*the quarterlij Review*) in het Nederduitsch overgebracht.

Een der nieuwste Reishbeschrijvers (*) spreekt van het eiland *St. Domingo*, waarop reeds

zoo

(*) M. WALTON in *the present state of the Spanish Colonies*. Lond. 1810.

vele duizende Europeanen hun akelig graf
 hebben gevonden, als van een eigenlijk, door
 de natuur met alles wat de zinnen streelen en
 de oogen boeijen kan, voorzien paradijs.
 „ Het is onmogelijk, zegt hij, — deze mien-
 „ geling van het schoone en verhevene naar
 „ behooren te schetsen. Deze oever, beplant
 „ met *Mango* vruchtboomen, welker takken
 „ zich onder het gewigt der daar aan ge-
 „ hechte oesters buigen; deze velden, be-
 „ groeid met den prachtvollen koffijboom,
 „ welks bloesem in witheid met den jasmijn
 „ wedijvert, en in glans de koralen over-
 „ treft, deze heerlijke riet plantzoenen en
 „ groene plekken, digt met *Guinea* - gras
 „ bedekt, over welks halmen zich de nutte
 „ pisang, het buigzame bambus - riet en de
 „ majestueuse cocos - boom met den golven-
 „ den top beweegt, deze bekoorlijke boschjes
 „ van oranjeboomen met gouden vruchten
 „ pronkende, van Akazias, granaat-appel- en
 „ jasmijnstammen, hier en daar door een klein
 „ palmenwoud doorsneden; dit woeste altoos
 „ groen blijvend kreupelhout, omgeven door
 „ heggen van welriekende aloés, of ingesloten
 „ door de bejaarde bosschen, waarin de vlij-
 „ tige bijen gonzen; deze frissche en klare
 „ beken welke in fraaije watervallen van den
 „ af-

„ afloop der met digt geboomte bezette ber-
 „ gen of rotsen, of tusschen gebloemde veld-
 „ tapijten heenslingeren; deze diepe grotten
 „ en afgronden — — al deze spelen der na-
 „ tuur te zamen genomen, maken een zoo
 „ menigvoudig als ontzagverwekkend geheel
 „ uit, en vervullen de ziel met eene aandoe-
 „ ning van bewondering, waarvan slechts die
 „ gene zich eene verbeelding kan vormen, die
 „ hetzelfde heeft ondervonden.”

Volgens de verzekering van denzelfden rei-
 ziger valt de regen op het eiland *St. Do-*
mingo op bepaalde tijden neder; de heete
 lucht wordt door koele winden gematigd en
 is vrij gezond. De nadeelen bestaan meer in
 de slechte levenswijze en in de buitensporig-
 heden, aan welke zich de Europeanen bij
 hunne aankomst overgeven, dan in het kli-
 maat zelve... Hunne onmatigheid doet deze
 luchtstreek voor hen doodelijk zijn. Gedu-
 rende den regentijd is de Atmosfeer altoos
 vochtig en koele nachten zijn er niet zeldzaam.
 Orkanen en aardbevingen rigten er nu en dan
 groote verwoestingen aan. De afwisselende
 hette en koude brengen, voornamelijk door
 verkoudheid, ziekten voort; waar door zwar-
 ten en blanken dikwijls in menigte ten grave
 dalen. In het oostelijk en zuidelijk gedeelte
 van

van het eiland wordt de stormtijd, van April tot November invallende, Winter geheeten. Lente noch Herfst zijn hier bekend. In het noordelijk gedeelte neemt de Winter in Augustus een begin en in April een einde. Dit is de regen-, wind en nevel tijd, wanneer de nachten en morgens frisch, nu en dan koud zijn, en men zich gaarne aan den haard gaat zitten warmen. Daarna begint de aangenaamste Lente, die tot de maand Junij blijft voortduren, wanneer zich eene verstikkende hette doet gevoelen, welke tot October aanhoudt. Met November is de herfst ten einde. Dit is de tijd der stormen en der ziekten, voornamelijk die der koortsachtige ongesteldheden. De Leute- en Zomerdagen zijn bekoorlijk. De zon verdwijnt schielijk achter het uitspansel, en men weet er volstrekt niets van den langzamen overgang van den dag tot den nacht en van het licht tot de duisternis. De maneschijn bezit er eene onwederstaanbare tooverkracht.

De grond, voornamelijk op de vlakten, is de vruchtbaarste, en men kan *St. Domingo* met regt het rijkste onder de Antillische eilanden noemen. Hetzelve is wel, voornamelijk in de middelste landstreken, zeer bergachtig, maar deze bergen (waaronder de *Cibao* en de *Bawruco* de aanzienlijksten zijn) zijn geene
naak-

naakte onvruchtbare rotsen, maar veel eer langzaam en in groote aangename vlakten afloopende hoogten, welke aan de kusten vele voorgebergten vormen. De oostwaarts leggende gedeelten, weleer aan de Spanjaarden toebehoord hebbende, hebben bij minder bewoners nog minder *Cultuur* met vele moerassen, en het beste gedeelte des lands wordt nog gestadig tot weiland gebruikt. Het westelijk derde gedeelte hetwelk den Franschen toebehoorde, is veel beter bebouwd, hoezeer ook hier nog vele woeste plekken gevonden worden. Het rundvee komt voortreffelijk op het eiland voort. In de neger - oorlogen en onlusten zijn, tot eene onherstelbare schade van het eiland, en ten deele ook tot die van *Europa*, eene menigte weleer zeer bloeiende plantaadjen geheel vernield geworden.

Onder de menigte stroomen, welke naar alle zijden heenvloeijen, en voor het grootste gedeelte bevaarbaar zijn, munten de *IJegue*, *Nieva*, *Artibonite*, *Ozauka*, *Isabelle*, *Ozama* en de *Juna* uit; de overigen zijn slechts beken. Drie groote Zoutmeren, onder welke voornamelijk de *Henriquill* en *Saumache* in het zuidelijke gedeelte opmerking verdienen, schijnen met de zee door onderaardsche hopen verbonden te zijn; van tijd tot tijd, bijzonder wanneer er
aard-

aardbevingen verwacht worden, hoort men in dezelve een sterk onderaardsch gedruisch en een hevig bruischen. Het ontbreekt op dit eiland niet aan heete bronnen en minerale wateren. In een' berg wordt, zegt men, zulk eene heete bron gevonden, die echter slechts nu en dan, in de laatste dertig jaren nauwelijks vier of vijf malen, uit de aarde opborrelt; twee anderen zijn zwavelachtig, enz.

Het eiland *St. Domingo* heeft een groot aantal van voorgebergten en baaijen, waarvan wij slechts de navolgende vermelden zullen, Kaap *St. Nicolaas*, *Maria* en *Tiburon* ten westen, Kaap *François*, *la Grange*, *Isabella* en *Cabron* ten noorden, *Samana*, *Raphael*, *Enganno* ten oosten, *Beata*, *Agujas* en *Gravois* ten zuiden, de Baai *Dauphin*, *Escoçesa*, *Samana* en *Azua*. De kusten zijn merendeels wel bebouwd, schoon men er ook vele zanderige, kleiachtige en rotsachtige streken aantreft. De noord- en westkust heeft vele kalkbergen, Van den vloed *Nieva* (of *Naiba*) tot aan het eiland *Altavela* is eene zeer ongelijke kust, welke eene zeer treurige en sombere vertooning oplevert. Men vindt in dezen geheelen omtrek slechts weinig sporen van *Cultuur*; dewijl de spaansche kolonis-

nisten van natuur lui zijn, en aan weinige behoeften gewoon, zich alleen met de schapen fokkerij vergenoegen. In het Fransch gedeelte ontdekt men reeds eenige plantaadjen aan de kust. — Onder de rondom *St. Domingo* verstrooid liggende kleine eilanden is *Saona*, aan de zuid-oostelijke spits, het aanzienlijkste. De overigen heeten: *Tortue* of *Tortuga* ten noordwesten, *La Vache* of het koeijen-eiland en *St. Louis* ten zuidwesten, het eerstgenoemde met eenen zeer vruchtbaren grond en goede haven; *Gonave* in den westelijken inham, en nog eenige kleine eilandjes. *Samana* ten oosten is een schiereiland, hetwelk door eene landengte met *St. Domingo* verbonden is.

Onder de voortbrengsels van dit eiland kan men de zuiker het hoofdprodukt noemen, daar dezelve, uit hoofde van den vruchtbaren grond, hier beter dan op de Engelsche zuiker eilanden slaagt. Dit was de reden waarom de Franschen dit produkt weleer 15 of 20 percent goedkooper hebben kunnen leveren. In het jaar 1789 waren hier 795 zuikerplantaadjen, met inzamelingen van 163 millioenen ponden, 3000 ponden siroop en 303 oxhoofden rum en *Tassia*. Elke plantaadje is met de daarop staande gebouwen, slaven en werktuigen bijna 2 millioenen Franken waardig. Indigo, die bij uitstek

stek goed is, waarvan in het voormalig Fransch gedeelte 3160 plantaadjen, met eene winst van 1 millioen ponden werden gevonden. Koffij van dezelfde goede hoedanigheid. Dezelve werd eerst in het laatst der vorige eeuw in de middelste gebergten van het eiland, vooreen met ondoordringbare wouden bedekt, met ernst aangekweekt, daar men eertijds de plantaadjen alleen aan de kusten pleegde aan te leggen. In het Fransch gedeelte bevonden zich in het jaar 1789 ver boven de 6000 plantaadjens met eene winst van 70 milioenen ponden. Boomwol een zeer aanzienlijke tak van negotie, waarvan in het Fransch gedeelte 790 plantaadjen met een produkt van meer dan 6 millioenen ponden voorhanden waren. Koortsbast boomen van velerlei soorten; Cacao, in het Fransch gedeelte alleen 54 plantaadjen; Manioc of Cassave, waarvan het sap uit den wortel geperst hier een sterk vergif is en vreeselijke pijnen ja den dood ten gevolge heeft, wanneer het raauw gebruikt wordt. Versch tot een pap gekookt is die wortel daarentegen, uitwendig gebruikt, een voortreffelijk ontbindend middel. Allerlei houtsoorten, als palmen, ceders, eiken, olmen, rozen- en amandelhout, citroenen en oranje-appelen enz. enz.; geheele
bos-

bosschen zijn met dergelijke boomen, opgevuld: voorts tabak, de schoonste vruchten, waaronder velen tot inleggen geschikt, fraaije bloemen, enz.

Onder de dieren vindt men ossen, koeijen, schapen en varkens in overvloed, tamme en wilde paarden, muildieren, ezels, visschen in menigte, schildpadden, krokodillen, alle reeds opgenoemde West - Indische vogels, bijen, insekten, waaronder een zeer zonderling soort wordt gevonden, *Cucugu* genaamd, eene soort van kever, 1 duim lang en $\frac{1}{2}$ duim dik, hetwelk eenen glans sterker dan dat van 30 Johannes wormen om zich verspreidt, en deswege ook in de plaats van lantaarns en nachtlucht gebruikt wordt: 3 of 4 dezer insekten in een glas gelegd verlichten eene geheele kamer. Hun licht is zoo sterk, dat men het zelfs op den middag zien kan. Zij dooden alle muskieten en muggen in een huis, waarom men ze vrij laat rondvliegen, nadat men vooraf alle openingen heeft toegestopt. De landkrabben zijn ongemeen talrijk en van ongewone grootte op *St. Domingo* te vinden. Bij den dag begraven zij zich in den grond en des nachts komen zij weder in menigte te voorschijn. Eens traden de Engelschen, door de stilte des nachts begunstigd, met een klein

H

korps,

korps, op het eiland aan wal, voornemens zijnde het Spaansche leger op te ligten. Reeds had zich de eerste linie der Engelschen gevormd en stond gereed eene hoogte te bezetten, toen zij plotselijk een hevig gedruisch, gelijk aan dat eener in volle draf aanrukkende ruitèrij, hoorden. Zich verbeeldende, dat het de Spaansche lansiers waren, tegen welken de Engelschen het niet wagen durfden te staan, begaven deze zich weder aan boord en zagen van hunne onderneming af. Het bleek nogtans spoedig, dat het gedruisch door eene schaar van landkrabben veroorzaakt was, die, bij de aankomst der Engelschen, over het verdorde loof, naar hunne holen de wijk namen. Ter gedachtenis van dit zonderling toeval vierden de Spanjaarden den verjaardag hunner overwinning door het krabbenfeest, waar op een krab van echt goud, ter grootte van een trommel, in processie werd rondgedragen. Dit zeldzaam stuk werd in de kathedrale kerk der hoofdstad bewaard en bleef er eenen geruimen tijd; doch de Franschen konden, toen zij het Spaansch gedeelte van het eiland in bezit namen, der verzoeking niet wederstaan, de krab van zuiver beproefd goud tot deszelfs eigene bestemming — in de smeltkroes — te werpen.

Goud

Goud is hier op de bergen en in de rivieren te vinden, voorts zilver, koper, ijzer, tin, lood, magneet, kwikzilver, kristal, zwavel, steenkolen, marmer, granit, jaspis, porfijr van eene bijzondere schoonheid, steenzout, amber, alabast, zeezout, mineraal water, allerlei versteeningen enz. Aan de kust *de Fer*, nabij de zee, is een zonderling hol, *la grande collini*, welke zeven groote grotten of enkelde gewelven heeft, en eene menigte gereedschappen, *fetisches* en de gebeentens der voormalige wilde inboorlingen bevat. Zulke onderaardsche groeven of grafholen zijn er velen op *St. Domingo* te vinden, die in haar binnenste, of in de enkelde verdiepingen, eene menigte oudheden en andere zeldzame dingen bevatten.

De cultuur van dit fraai en vruchtbaar eiland kón veel sterker zijn. In het voormalig Spaansch gedeelte waren 1,600,000 akkers onbewoond en de plantaadjen bedroegen in alles 8530. Het Fransche gedeelte is oneindig beter bebouwd, niettegenstaande hetzelve veel kleiner, minder vruchtbaar en minder waterrijk is dan het eerstgenoemde. Bovendien onderscheidt zich het Spaansch ook van het Fransch gedeelte, door de mindere nijverheid en de menigte van monniken, welker getal over het

gansche eiland op 5000 berekend wordt, schoon hetzelfde sedert de staatkundige verandering op het eiland veel verminderd is. In 1790 bedroeg de kapitale waarde van het Fransch gedeelte aan plantaadjes, vee enz. 1482. millioenen franken, en de uitvoer van produkten bijna 130 millioenen. Er waren 800 zuiker — ruim 6000 koffij — 54 cacao — 3160 indigo — bijna 800 katoen — 650 koorntplantaadjen, meer dan 100 *Taffa*-stokerijen, 260 veefokkerijen, 90 steenbranderijen en 80 kalkovens. Sommige Europese moeskruiden komen er bij uitstek goed voort. De dieren worden er met de bladen en stengels der patatten, de koppen en bladen van het zuikerriet, het kruid van Guinea, waar door zij bijzonder vet worden gevoed. Het zacht en teeder groen der velden, die tot de *cultuur* der twee laatste soorten bestemd zijn, verheft zich op eene aangename wijze tegen het somber groen der boomen en koffijplantaadjen.

Uit het hier boven bijgebragte kan men zich gemakkelijk eene verbeelding van den handel op het eiland *St. Domingo* maken, zoo als denzelven was, voor dat de verwoestingen der negers de bloeiende steden en plantaadjen vernielden. De in- en uitvoer

hield

hield jaarlijks 500 schepen des moederlands bezig. Van het veel minder bekend Spaansch gedeelte ontbreekt het aan naauwkeurige opgaven. Alleen *Frankrijk* voerde in het jaar 1774 147½ millioen ponden zuiker uit, ter waarde van 49½ millioen franken, indigo 1,850,000 ponden, waardig 11½ millioen franken; koffij, 30 millioen ponden, ter waarde van 12 millioen franken. In het jaar 1776 voerde men uit het eiland naar *Frankrijk* aan produkten voor 90 millioen franken, waarvan de tol alleen 6 millioen bedroeg. In 1787, 58 millioen ponden zuiker, 70 millioen ponden koffij, 73 millioen ponden moscovade, omtrent 7 millioen ponden katoen, ruim 1 millioen ponden indigo; nog in het jaar 1800 werden met 598 schepen (waar onder echter maar één Fransch schip was), voor 44,700,000 franken buitenlandsche produkten en goederen ingevoerd.

Vergelijking van den Uitvoer van *St.*

Domingo in het jaar 1789 met dien

van Ao. 1800.

	1789.	1800.
Ruwe Zuiker	940,692.	167,850.
Geraffineerde dito	410,226.	—
Koffij	984,645.	277 441.

Cacao	1,753.	945.
Katoen	67,056.	23,419.
Indigo	8,475.	19.

Hier uit kan men zich zoowel van de waarde des geheelen eilands, als ook van het onherstelbaar verlies, het welk *Frankrijk* in zijne West - Indische kolonien geleden heeft, een denkbeeld maken. Zeer vele zuiker- koffij- Indigo- en katoen plantaadjen zijn thans, sedert de binnenlandsche onlusten van 1792, 93, 94 en 1806, zoo goed als geheel vernield, en de geheele handel, scheepvaart, beroepsbezigheden en verkeerling met den buitenlander geheel weg.

Over den tegenwoordigen toestand van het eiland is, wegens het gemis van naauwkeurige berigten, volstrekt niets te zeggen. Wij moeten derhalve tot vroegere opgaven onze toevlugt nemen, Volgens MOREAU DE SAINT MERI bedroeg in het jaar 1790 het getal aller inwoners op het eiland, 620,000 zielen, namelijk in het Fransch gedeelte 40,000 vrije blanken, 28,000 vrijgelatene en 452,000 zwarten slaven; in het voormalig Spaansch gedeelte, in 1795 aan *Frankrijk* afgestaan, 100,000 zielen, waaronder 10,000 vrije blanken, 20,000 vrijgelatene lieden van de kleur, mulatten en creolen en bijna 70,000 negers.

De

De blanken zijn in den vreeselijken opstand der negers merendeels omgebragt; de oorspronkelijke bewoners, meer dan 1 millioen uitmakende, waren voorheen door de Spanjaarden uitgeroeid, zoodat men ook hier genoodzaakt was, dit verlies uit *Afrika* te vergoeden en Negers in te voeren: Deze deelen met hunne overige zwarte broeders in *West-Indien* het zelfde lot en bestemming want zij worden niet beter dan op de andere eilanden behandeld. Tot hun onderhoud is hen, gelijk in *Jamaika*, een stuk lands aangewezen, waarop zij rijst, turksch koorn, pataten, manioc enz. teelen kunnen. Het is echter zeer in het oog loopend, dat de Europesche vrouwen veel wreeder tegen hen waren dan de Europeanen, weshalve de woede der zwarten tegen de beide geslachten even sterk was. Echter verdroegen zij, uit den aard meer goed- dan boosaardig, in weerwil van hun anders zoo teeder gevoel, de hardheid en de kwade luim hunner meesters met een bewonderenswaardig geduld. Zelfs na hunne vrijstelling werden zij, gelijk de mulatten, met verachting behandeld en voor altoos onbekwaam tot het bekleeden van openbare ambten verklaard. Men kon hier slechts 15 jaren genot van den dienst eenes negers hebben,

dan werd hij buiten staat tot den arbeid of eene prooi des doods. De onverzadelijke hebzucht hunner meesters beschouwde hen niet anders dan bouwgereedschap, waarvan men zich zoo lang bediend tot het versleten is. Zes ellen grof linnen in het jaar, maakten de kleeding der zwarten uit, een stuk lands, hetwelk hij op rustdagen en vrije uren moest bearbeiten, verschafte hém het karig onderhoud; zijn overige tijd, al zijne krachten, zijn zweet en bloed, waren de eigendommen van zijnen meester, die hem dikwijls zonder oorzaak met de zwaarste tuchting mishandelde. Van dáár die wanhoop, die onverzoenlijke wraakzucht, welke bijzonder in de laatste, moordtooneelen zoo sterk uitblonk, die zelfvergiftigingen en zelfmoorden der zwarten; van dáár zoo vele vuurnooden op de plantadjen; van dáár het verworgen en moorden aller blanken, die, gedurende de onlusten, waarin zij het onverdragelijk juk afwierpen en hunne regtea als menschen vorderden, zonder ontferming of versooning werden omgebracht.

De toeloop van allerlei gelukzoekers (door de negers kleine blanken genaamd) was hier zoo sterk, dat de kolonisten bij de regering daartegen nadrukkelijke vertoogen in-

le-

leverden, en eene wet uitwerkten, dat elke aankomeling zich met goede getuigenissen en eene voldoende borgstelling voor de kanselarij der admiraliteit der haven, waar hij aan land is gestapt, vertoonen moest; doch men wist ook deze wijze wet te verijdelen, en de toevloed, voornamelijk uit *Frankrijk*, had geen einde. De Spanjaarden waren hier uiterst traag en lieten zich door de vadzige monniken beheerschen. Zij hielden zich minder met den landbouw als met de vee-fokkerij bezig, rookten tabak, dronken *Taffia* (zuikerbrandewijn), en zongen en baden Latijn, het welk zij niet verstonden. Hunne buitendien slecht onderhoudene plantaadjen lieten zij niet zelden, daar zij uit traagheid niet op de jagt gingen, door het wild vernielen. De vrouwen waren bijzonder der ledigheid, den drank, het spel, het gezelschap en andere zinnelijke vermaken toegedaan. — De Mulatten, Creolen en andere lieden van de kleur bevinden zich hier in dezelfde betrekkingen omtrent de blanken en zwarten als in het overige gedeelte van *Amerika*. —

Het eiland was voor de laatste omwenteling (want de tegenwoordige verdeeling is voor ons nog verborgen) in 5 *departementen* verdeeld,

namelijk het noordelijk, westelijk en zuidelijk, welke de oude Fransche bezittingen uitmaakten. *Samana*, of het noordwestelijk, en *Engaino*, of het zuidoostelijk *departement* bevatteden de oud Spaansche bezettingen, of het nieuwe Fransche gedeelte.

I. In het voormalige Spaansch, maar sedert 1795 aan *Frankrijk* afgestaan, dus nieuw Fransch gedeelte bemerken wij (a) *St. Domingo* (18 gr. 15 min. n. br.), de oudste stad op dit eiland niet alleen, maar van geheel *Amerika*, en de hoofdplaats van het voormalig Spaansch aandeel, in het jaar 1494 door BARTHOLOMEUS COLUMBUS, den broeder des onsterfelijken wereldontdekkers, aan de rivier *Ozama*, gesticht. Hij gaf haar dien naam ter eere zijnes vaders DOMENICO, en naar denzelfen werd naderhand het gansche eiland geheeten. De geheele plaats werd in 1502 door een' orkaan verwoest, zoo dat de toenmalige stadhouder ORANDO, in 1504 dezelve verliet en aan gene zijde van den *Ozama* eene nieuwe stad aanlegde. Dezelve is groot, sterk en welgebouwd, heeft eene goede haven, ook fraaije openbare gebouwen, aanzienlijke kerken, onder welke de dom- of hoofdkerk uitmunt, waar, in 2 loode kisten, de

de beenderen van CHRISTOPHORUS COLUMBUS en van zijnen broeder LUDOVICO rusten ; 2 universiteiten (kollegien), 1 hospitaal, 7 monniken- en 2 nonnen-kloosters en 25,000 inwoners, die uit Europeanen, Creolen, Mulatten, Mestizen en Negers bestaan. Zij was voorheen de verblijfplaats van eenen katholieken aartsbisschop en van den Spaanschen Stadhouder en dreef eenen voordeeligen handel. In de sedert ontstane onlusten heeft zij veel geleden. (b) *Macao*, eene kleine plaats aan de oostkust, zuidelijk over de vlakten (*los Llanos*) gelegen. (c) *Azua*, 10 mijlen ten westen van *St. Domingo* aan eenen zeeboezem. (d) *St. Vega* en (e) *St. Jago*, twee gehuchten.

II. In het oud Fransch gebied lagen de, gedurende de onlusten grootendeels vernielde, steden: (a) *Kaap Français* (19 gr. 46½ min. n. br.), ook wel alleen de *Kaap, Ville du Cap* (Kaapstad) geheeten, aan de noordkust, weleer de hoofdstad met eene goede haven, en eene wel aangename, maar ongezonde landstreek, in een dal tusschen moerassen, aan den voet eenes hoogen en steilen bergs, welken de stad half omringd; zoo dat de stralen der zon daar door zoodanig op dezelve worden samengetrokken, dat de
het-

hette er onverdragelijk is en een hoogst nadeelig uitwerksel te weeg brengt. Daar bij is het water in en buiten de stad ongemeen slecht. Zij was de schoonste, rijkste en bloeiendste stad des eilands en had, in 1790, 800 huizen en meer dan 7000 inwoners, zoowel blanken als zwarten, behalve de soldaten en zeelieden. Twee derde gedeelten der stad werden, in 1793 in de burgerlijke onlusten verbrand, kort daarna werd dezelve veel schooner herbouwd. Haar tegenwoordige toestand is thans onbekend. (b) *Port - Republicain*, vooreen *Port - au - Prince*, eene aanzienlijke, fraaije en in eene aangename, gezonde landstreek liggende stad, aan de westkust met eene haven, welke eene groote baai in zich bevat. In 1790 waren er 600 huizen en bijna 3000 blanke inwoners. Daar zij veel aan aardbevingen is blootgesteld, werd zij reeds tweemaal, de laatste keer in 1770, bijna geheel omgekeerd; in 1791 werd zij in de asch gelegd. De omtrek is rijk aan indigo, koffij en katoen. (c) *Mole St. Nikolaas*, aan de uiterst noordwestelijke punt van het eiland, eene goede, veilige en gemakkelijke haven. Hier zijn de woonhuizen van hout, en worden geheel afgewerkt uit *Nieuw Engeland* herwaarts overgebracht. — (d) *St. Marcus*, aan de

de Westkust, tegen over het eiland *Gonave*, met 400 huizen, in een aangenaam oord, en in de diepte der baai gelegen. De schoone reede en de rijkdommen der vlakten van *Artibonite*, die zich hier in eene ruimte ter lengte van 8 en ter breedte van 3 a 4 mijlen uitstrekken, lokken vele schepen herwaarts. (e) *Leogane*, mede aan de westkust, in eene schoone en vruchtbare vlakte van denzelfden naam, met eene goede haven en reede, en eenen aanzienlijken handel; eertijds de verblijfplaats van het Fransch gouvernement; wegens de onverdragelijke hette kan hier niets in de tuinen groeijen, wanneer men de gewassen niet met daken van loof en groene takken bedekt. In den omtrek groeit veel zuiker, cacao, indigo, manioc en andere West-Indische produkten. (f) *Groot en klein Grave*, 2 en 3 mijlen van *Leogane*; in eene woeste en ongezonde landstreek, met eene veilige haven. Het laatstgenoemde pleegde weleer bloeijend te zijn. (g) *Jeremias*, of *la grande Anse*, eene reeks van ghuchten of volkplantingen, langs de kust van *Tibouron* tot aan *Petit Trou*, 10 mijlen lang en 2 of 3 mijlen binnenwaarts in het land zich uitstreckende. Cacao is het voornaamste produkt, hetwelk hier geteeld wordt. Het veree-

ni-

nigingspunt is eene kleine, aardig bebouwde plaats op eene hoogte, waar de lucht zeer gezond is. (*h*) *Cajes*, in een ongezonder en moerassig oord, aan de zuidelijke kust der landtong in het Westen, onder den berg *La Hotte*, met 600 huizen en 3480 inwoners; eene hoofdstapelplaats van koffij, zuiker, indigo en katoen, die in den omtrek geteeld worden. (*i*) *Jakmel*, eene wonder-schoone streek langs de kust, aan de Oostzijde der Zuidelijke departementen, uit 3 kerspelen en eenige gehuchten bestaande, in eene lengte van 18 mijlen, dan meer, dan minder diep in het land gelegen. In dit oord wordt veel koffij, zuiker, indigo en katoen geteeld en er worden vele zuiker raffinaderijen gevonden. De hoofdstad heet ook *Jakmel*.

Een misslag, door al de kolonisten op *St. Domingo*, van den oogenblik dat zij zich hier kwamen nederzetten, begaan, bestond hierin, dat zij alle boomen op 100 *toises* rondom hunne woningen lieten omverhakken, waar door zij zich aan den dubbelden gloed der zonnestrallen blootstelden, die van boven lijnrecht neêrstorten, en van onderen, dat is van den onbeschaduwden grond, als uit eenen gloeienden bakoven, teruggekaatst worden. Om dit zinneloos gedrag te regtvaardigen be-
weert

weert men, dat het transport van bouwstoffen te moeilijk ware, en men zich derhalve van de naast bij de hand zijnde materialen bedienen moest. Zoo kan slechts de luijaard zich verontschuldigen! —

139

77-29

(72)

... ..
... ..
... ..
... ..

E821

N384v

